

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE

IZVJEŠĆE

iz oblasti poljoprivrede za Bosnu i Hercegovinu za 2010. godinu

Godišnje izvješće o stanju u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

PREDGOVOR

Bh. politika u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja razvija se sukladno ciljevima i potrebama za pripremu i priključenje EU. Kratkoročni i srednjeročni prioriteti u oblasti poljoprivrede i ribarstva predloženi su u revidiranom partnerstvu, a na temelju nalaza Izvješća o napretku BiH za 2007. godinu Povjerenstva.

Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 50/08) je okvirni i uređuje ciljeve, principe i mehanizme za razvoj politika i strategija, strukturu i mjerodavnosti na svim razinama vlasti, njihove uloge i veze, mehanizme monitoringa i evaluacije, te upravni inspekcijski nadzor. Ovaj Zakon, također, treba olakšati napredak u europske integracije i usklađivanje sektora, te pripremne faze za predpristupnu pomoć.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (MVTEO BiH) je uz podršku EC pripremio Strateški plan BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2008-2011 i Operativni program BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2008-2011.

Strateški plan pruža okvir za postepenu harmonizaciju politika, programa, institucija, zakona, provedbenih propisa, sustava i službi u BiH sa uvjetima koji su po ovim elementima na snazi u EU, dok Operativni program predstavlja detaljni akcioni plan za implementaciju Strateškog plana. Namjera je da ovaj plan osigura platformu i okvir za implementaciju pred IPARD aktivnosti što bi trebalo omogućiti da se do 2011. godine uspostave osnovni uvjeti za prihvatanje fondova EU namijenjenih ruralnom razvoju.

Pored mjera politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju u 2010. godini koje su predložene u Izvješću iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2009. godinu, MVTEO BiH je izradilo Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH (dvadesetpet mjera) koje je Vijeće ministara BiH razmotrilo i usvojilo na 109. sjednici održanoj 22.12.2009. godine, a Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH na 73. sjednici održanoj 23.03.2010. godine.

Izvješće iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2010. godinu pripremio je MVTEO BiH - Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja u suradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Odjelom za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Brčko Distrikta BiH, sukladno članku 23. Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH.

Ovo Izvješće uglavnom slijedi strukturu izvješća iz prethodnih godina i ukratko daje pregled i ocjenu stanja u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, te mjere sektorske politike koje su poduzete u 2010. godini. Pored toga, Izvješće sadrži i prijedlog mjera sektorske politike i način realizacije u 2011. godini.

U pripremi ovog Izvješća korišteni su, između ostalog, slijedeći izvori podataka:

- Dokument za diskusiju, 3. sastanak Privremenog pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, ožujak 2011, Banjaluka;
- „Mlijeko u BiH u razdoblju 2000-2010“, Milkprocessing, ožujak 2011, Sarajevo;
- Izvješće o radu Odbora za koordinaciju informacija u poljoprivredi za 2010. godinu, ožujak 2011, Sarajevo;
- Izvješće o radu Savjetodavnog vijeća za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj BiH, svibanj 2010, Sarajevo.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	1
POLJOPRIVREDA U 2010. GODINI.....	5
Strukturni pokazatelji za sektor poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva.....	5
Proizvodnja žitarica	6
Proizvodnja industrijskog bilja	8
Krmno bilje	8
Proizvodnja povrća.....	9
Proizvodnja voća i grožđa.....	11
Stočarska proizvodnja.....	13
Otkup i realizacija /izravna prodaja proizvoda poljoprivrede.....	14
Cijene žitarica	16
Cijene industrijskog bilja.....	16
Cijene povrća.....	16
Cijene voća	16
Cijene stoke za klanje	17
Stočarski proizvodi.....	17
Prodaja proizvoda poljoprivrede na pijacama.....	17
Žitarice.....	18
Povrće	18
Voće.....	18
Stočarski proizvodi.....	18
Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda	18
POLITIKE U OBLASTI POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA.....	22
Institucionalni okvir i administrativni kapaciteti.....	22
Institucionalni okvir.....	22
Administrativni kapaciteti.....	23
Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH	25
Uspostava komponenti Poljoprivrednog informacijskog sustava u poljoprivredi	25
Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi	28
Savjetodavno vijeće za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj.....	28
Infrastruktura kvalitete.....	28
Savjetodavne službe i inspekcije.....	30
Sistem monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	31
Podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima	31

Regulativa.....	32
Politika u oblasti sigurnosti hrane	33
Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture.....	33
Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU.....	33
Veterinarska politika	38
Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture.....	38
Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU.....	39
Fitosanitarna politika	43
Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture.....	43
Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU.....	43
Ribarstvo.....	45
Ruralni razvoj	46
Dokumenti ruralnog razvoja	46
Uvođenje LEADER programa u BiH.....	48
Upravljačko tijelo	49
Poticaji	50
Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj – struktura po entitetima.....	50
Struktura podrške po skupinama mjera.....	51
Struktura mjera podrške u okviru pojedinačnih skupina	54
Prioriteti sektora	59
TRGOVINA.....	60
Struktura robne razmjene BiH poljoprivredni-prehrambenim proizvodima.....	62
Struktura deficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima	63
Robna razmjena BiH poljoprivrednim proizvodima po regionima.....	63
Razmjena poljoprivrednim proizvodima sa Hrvatskom i Srbijom	67
INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA	69
Približavanje EU (SSP, Europsko partnerstvo).....	69
Trgovinske politike.....	70
Pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.....	70
Sporazum CEFTA 2006	70
Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH.....	71
Koordinacija rada donatora u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	72
Pregled tekućih programa i projekata u 2010. godini	72
Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja za BiH (ARDP).....	72

Financijska pomoć Europske unije	73
Instrument predpristupne pomoći - IPA.....	73
Korisnici	73
Projekti iz programa IPA 2008, 2009 i 2010	74
Instrument tehničke pomoći Europske komisije - TAIEX	75
Instrument tehničke pomoći SIGMA OECD/EU	76
Bilateralni i multilateralni programi i projekti međunarodne pomoći.....	76
MJERE POLITIKE U POLJOPRIVREDI, PREHRANI I RURALNOM RAZVOJU I NAČIN REALIZACIJE U 2011. GODINI	78

POLJOPRIVREDA U 2010. GODINI

Strukturni pokazatelji za sektor poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva

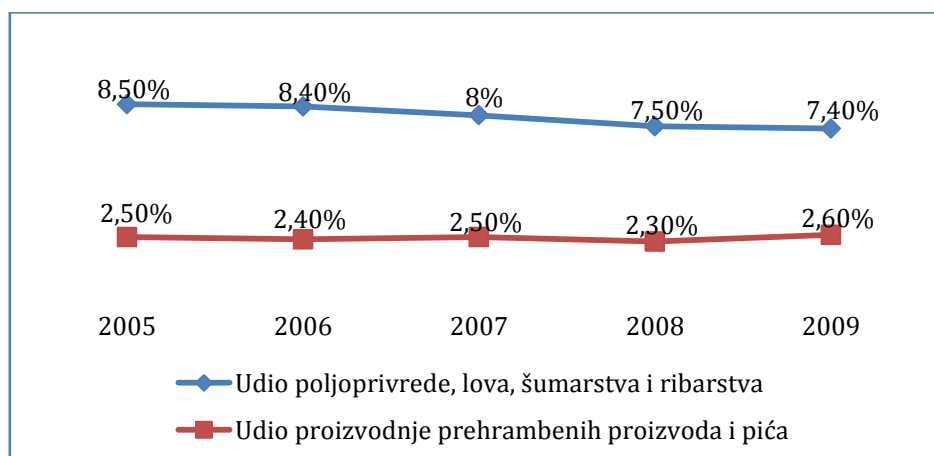
Bruto domaći proizvod (BDP), obračunat prema proizvodnom pristupu u tekućim cijenama, procijenjen je u iznosu od 24.004 milijuna KM u 2009¹. godinu sa nominalnim padom od 2,9% u odnosu na 2008. godinu. Bruto domaći proizvod po stanovniku u 2009. godinu iznosio je 6.246 KM. Ukupna vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva, ribarstva i proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u 2009. godinu iznosila je 2.398.373 milijuna KM, što je za 30.707 tisuća KM manje u odnosu na 2008. godinu kada je iznosila 2.429.080 milijuna KM. U procentualnim iznosima poljoprivreda, lov, šumarstvo, ribarstvo zajedno s proizvodnjom prehrambenih proizvoda i pića učestvovala je 9,99% u BDP što je svega 0,17% više u odnosu na 2008. godinu kada je navedni procent iznosio 9,82%.

Tabela 1. Vrijednost poljoprivrednog sektora i udio u BDP (2005-2009)

Vrijednost poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva (000 KM)	2005	2006	2007	2008	2009	
	Udio u BDP (%)	8,5	8,39	8	7,48	7,37
Vrijednost proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića (000 KM)	434.7	460.7	530.3	578.4	628.5	
	Udio u BDP (%)	2,53	2,39	2,44	2,34	2,62
Ukupno	Vrijednost (000 KM)	1.892	2.078	2.273	2.429	2.339
	Udio u BDP-u (%)	11,03	10,78	10,44	9,82	9,99

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Na temelju podataka prikazanih u tabeli vidljiv je trend smanjenja udjela sektora poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva u ukupnom BDP-u u razdoblju od pet godina. Udio sektora proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića u BDP varira u neznatnom procentu, posmatrano po godinama.

Grafikon 1. Udio sektora poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva u ukupnom BDP

Poljoprivredni sektor u BiH već dugi niz godina upošljava najveći broj stanovništva. Prema podacima Ankete o radnoj snazi za 2010. godinu, koju je provela Agencija za statistiku u suradnji s entitetskim zavodima za statistiku, sektor poljoprivrede upošljava 166.000 uposlenih. Udio uposlenih u poljoprivrednom sektoru za 2010. godinu iznosio je oko 20%.

¹Podaci BDP za 2010. godinu nisu bili dostupni u vrijeme pripreme izvješća.

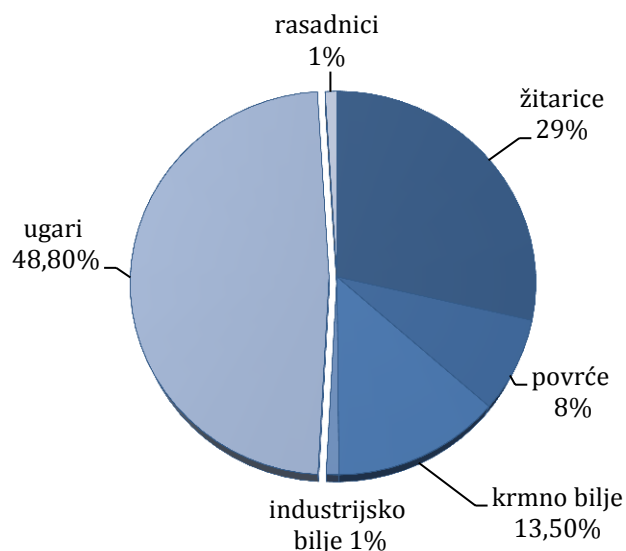
Tabela 2. Uposleni prema skupinama područja djelatnosti (2007-2010)

	Ukupno			
	2007	2008	2009	2010
Ukupno (000)	850	890	859	843
<i>Poljoprivredna</i>	168	183	182	166
<i>Nepoljoprivredne</i>	277	289	270	261
<i>Uslužna djelatnost</i>	404	418	406	416
	Struktura (%)			
Ukupno	100	100	100	100
<i>Poljoprivredna</i>	19,8	20,6	21,2	19,7
<i>Nepoljoprivredne</i>	32,6	32,5	31,5	31,0
<i>Uslužna djelatnost</i>	47,6	47,0	47,3	49,3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima za 2010. godinu oranične površine prema načinu korištenja iznosile su 1.007.000 ha, od čega zasijane površine 512.000 ha, ugari i neobrađene oranice 492.000 ha i rasadnici i ostalo na oranicama 3.000 ha.

Oranične površine prema načinu korištenja u BiH (2010)

Grafikon 2. Oranične površine prema načinu korištenja u BiH (2010)

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitaricama u 2010. godini iznosile su 293.000 ha, krmnim biljem 136.000 ha, povrćem 76.000 ha i industrijskim biljem 7.000 ha. U strukturi proizvodnje evidentno je smanjenje površina zasijanih žitaricama za 5,48%, dok su površine zasijane povrćem i industrijskim biljem ostale nepromijenjene u poređenju s prethodnom godinom. Površine zasijane krmnim biljem su povećane i to svega 3%.

Proizvodnja žitarica

Zasijane površine žitaricama u 2010. godini iznosile su 293.000 ha što je 29% od ukupno zasijanih površina. Ukupna ostvarena proizvodnja iznosila je 1.104.091 t. Kukuruz i pšenica u strukturi sjetve učestvuju 77,3%, odnosno 13%, dok je udio ostalih ratarskih kultura svega 9,7%.

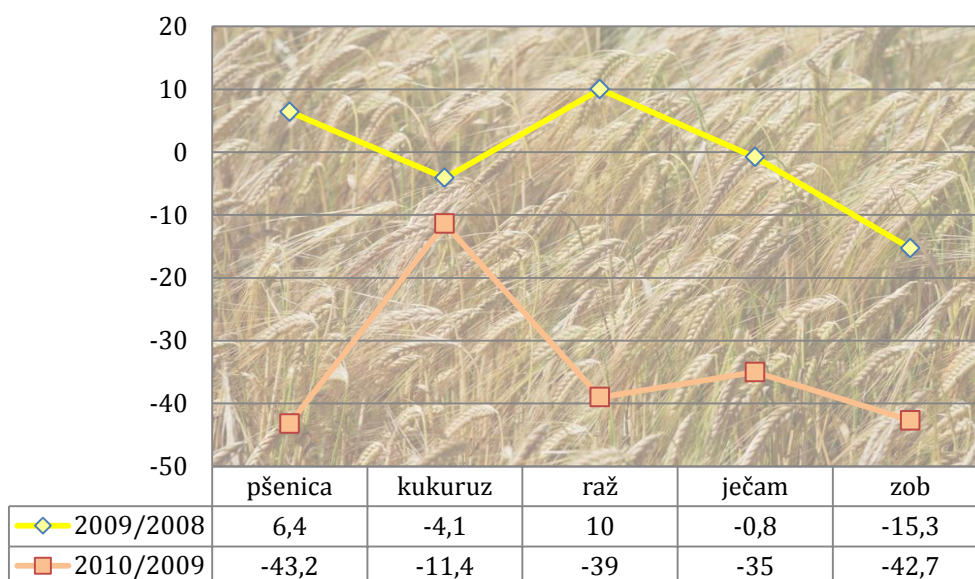
Tabela 3. Proizvodnja žitarica u BiH (2010)

Žitarice	Površina (ha)	Proizvodnja (t)	Tona po ha	Index (%)
Pšenica	55.445	145.412	2,7	-43,2
Raž	3.052	7.424	2,5	-39,1
Ječam	20.754	50.183	2,7	-35
Zob	10.231	19.843	2,0	-42,7
Kukuruz	191.671	853.376	4,5	-11,4
Tritikale	11.367	27.853	2,5	-33,1
Ukupno	292.520	1.104.091	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Index promjene proizvodnje žitarica u odnosu na prethodnu godinu ima negativan trend rasta. Proizvodnja kukuruza u 2010. godini je manja 11,4%, pšenice 43,2%, raži 39,1%, ječma 35% i tritikalea 33,1%.

Index promjene proizvodnje žitarica u % (2010)

Grafikon 3. Index promjene proizvodnje žitarica u % (2010)

U strukturi proizvodnje žitarica, proizvodnja kukuruza i pšenice je, tradicionalno, najzastupljenija. Na temelju podataka za razdoblje od pet godina proizvodnja kukuruza i pšenice ima varijabilan trend. Proizvodnja pšenice, u proteklih pet godina, kretala se od 232 do 257 tisuća t. Opadajući trend proizvodnje evidentno je najizraženiji 2010. godine kada je i zabilježena najmanja proizvodnja od ostvarenih 145.412 t. Poređenjem podataka proizvodnje kukuruza po godinama najmanja proizvodnja zabilježena je 2007. godine kada je iznosila 635 tisuća t, odnosno 2010. godine kada je iznosila 853 tisuća t što je za 100 tisuća t manje u odnosu na prethodnu godinu. Variranje proizvodnje navedenih kultura posljedica je vremenskih nepogoda koje se javljaju u posljednjih par godina.

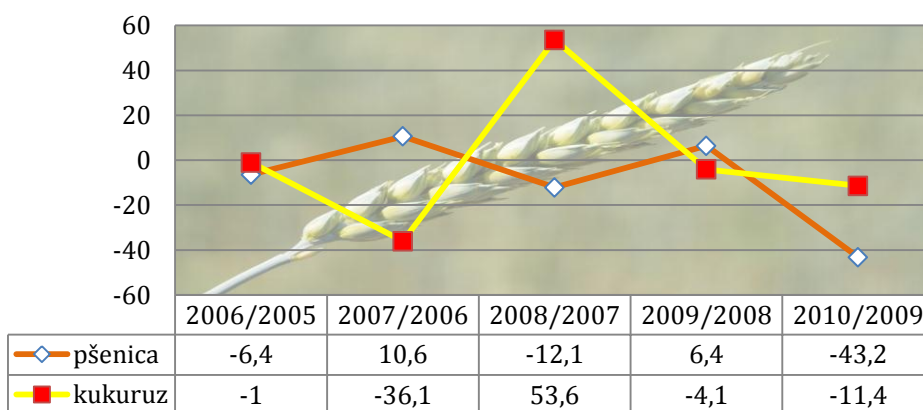
Tabela 4. Proizvodnja pšenice i kukuruza (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Pšenica	232.496	257.112	240.533	255.848	145.412
Kukuruz	993.850	635.344	1.004.359	962.921	853.376

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Index promjene proizvodnje pšenice i kukuruza u % (2010)

Grafikon 4. Index promjene proizvodnje pšenice i kukuruza u % (2010)

Proizvodnja industrijskog bilja

Proizvodnja industrijskih kultura u 2010. godini odvijala se na površini od 7.000 ha. Ukupna proizvodnja industrijskih kultura iznosila je 11.394 t. U strukturi proizvodnje dominiraju soja koja se uzgaja na površini od 4.190 ha i duhan koji se uzgaja na površini od 1.523 ha. Uljana repica i suncokret su manje zastupljeni i uzgajaju se na površini od 639, odnosno 462 ha.

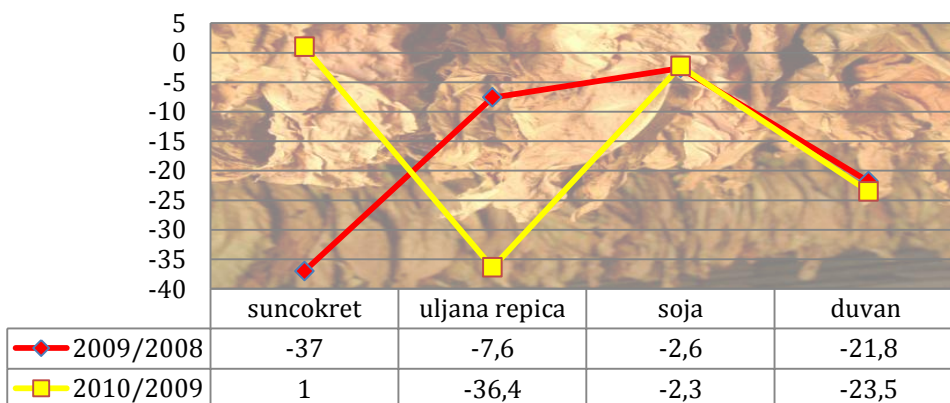
Tabela 5. Proizvodnja industrijskih kultura (2010)

	Površina (ha)	Proizvodnja (t)	Tona po ha	Index (%)
Suncokret	462	366	0,8	+101
Uljana repica	639	1.167	1,8	-36,4
Soja	4.190	8.007	2,0	-2,3
Duhan	1.523	1.854	1,3	-23,5
Ukupno	6.814	11.394	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema indexu promjene proizvodnje, proizvodnja industrijskih kultura u 2010. godini ima negativan trend rasta osim suncokreta čija je proizvodnja neznatno veća, svega 1%.

Index promjene proizvodnje industrijskih kultura u % (2010)

Grafikon 5. Index promjene proizvodnje industrijskih kultura u % (2010)

Krmno bilje

Površina pod krmnim kulturama, prema statističkim podacima u 2010. godini, iznosila je 133.107 ha, što je 13,5% od ukupno zasijanih površina.

U strukturi proizvodnje dominiraju djetelina koja se uzgaja na 43.608 ha, lucerka koja se uzgaja na 34.523 ha i travno djetelinske smjese koje se uzgajaju na 26.599 ha. Površina pod ostalim krmnim biljem iznosila je 28.377 ha.

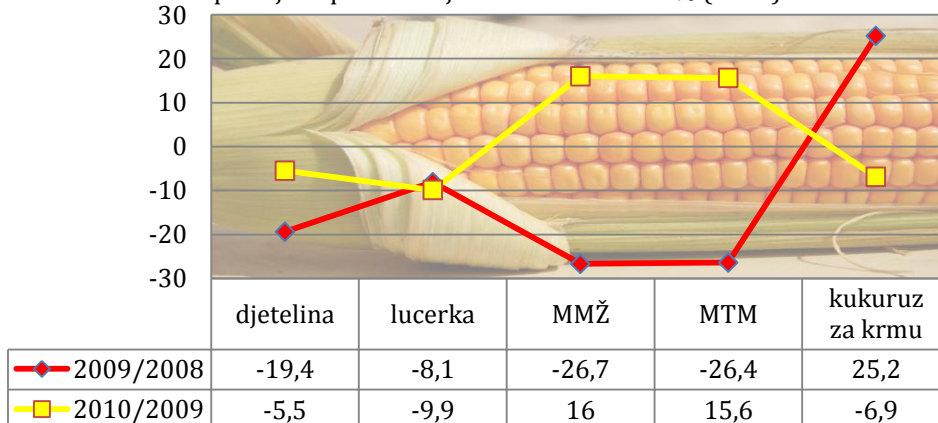
Tabela 6. Proizvodnja krmnih kultura (2010)

	Površina (ha)	Proizvodnja (t)	Tona po ha	Index (%)
Djetelina	43.608	130.924	3,0	-5,5
Lucerka	34.523	120.277	3,6	-9,9
Grahorica	468	1.210	3,4	+9,1
Mješavina mahunjača i žita	1.429	3.709	2,7	+16
Mješavina trava i mahunjača	1.428	3.696	2,6	+15,6
TDS	26.599	91.926	3,5	-6,3
Kukurzu za krmu	23.715	438.510	19,4	-6,9
Stočna repa	1.337	14.295	10,9	-4,5
Ukupno	133.107	804.547	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema indexu promjene proizvodnje, proizvodnja krmnih kultura u 2010. godini ima negativan trend rasta i to, između ostalog, djeteline 5,5%, lucerke 9,9%, stočne repe 4,5%, kukuruza za krmu 6,9%, travno-djetelinske smjese 6,3%. Pozitivan trend proizvodnje evidentan je kod proizvodnje grahorica i to 9,1%, mješavine mahunjača i žita 16%, mješavina trava i mahunjača 15,6%.

Index promjene proizvodnje krmnih kultura u % (2010)

Grafikon 6. Index promjene proizvodnje krmnih kultura u % (2010)

Proizvodnja povrća

Zasijane površine povrćem u 2010. godini iznosile su 71.642 ha, što je 8% od ukupno zasijanih površina. Ukupna proizvodnja povrća iznosila je 644.496 t. U strukturi proizvodnje dominira krumpir koji se uzgaja na površini od 36.447 ha sa prosječnom proizvodnjom od 378.707 t. Površina pod ostalim povrćem iznosila je 35.195 ha sa prosječnom proizvodnjom od 265.789 t raznovrsnog povrća.

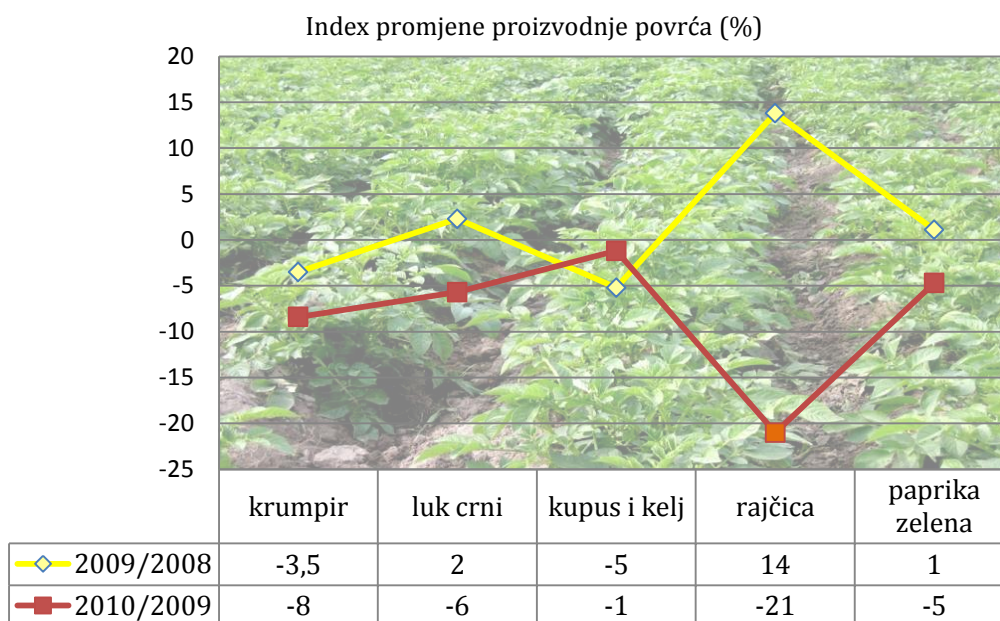
Tabela 7. Proizvodnja povrća u BiH (2010)

	Površina (ha)	Proizvodnja (t)	Tona po ha	Index (%)
Krumpir	36.447	378.707	10,5	-8,4
Mrkva	2.073	22.858	12,4	+9
Luk crni	4.903	37.156	7,6	-5,7
Luk bijeli	1.640	6.319	3,9	-9,2
Grah	9.195	12.647	1,4	-15,2
Grašak	1.476	3.524	2,5	+1,1

Kupus i kelj	5.857	80.689	13,9	-1,2
Rajčica	3.582	36.362	10,3	-21
Paprika zelena	3.526	38.397	10,9	-4,7
Krastavac	2.943	27.567	9,4	+7,1
Ukupno	71.642	644.496	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema indexu promjene proizvodnje povrća evidentan je negativan trend proizvodnje gotovo svih povrtnih kultura i to krumpira 8,4%, luka 5,7%, graha 15%, bijelog luka 9,2%, rajčice 21%, paprike zelene 4,7%.

Grafikon 7. Index promjene proizvodnje povrća u % (2010)

U povrtlarskoj proizvodnji među najznačajnije povrtno kulture pored krumpira spadaju kupus i kelj, potom rajčica, zelena paprika i crni luk. Prema podacima za razdoblje od pet godina evidentno je da nema velikih varijacija u proizvodnji navedenih povrtnih kultura. Varijacije, iako neznatne, najizraženije su kod proizvodnje kupusa i kelja.

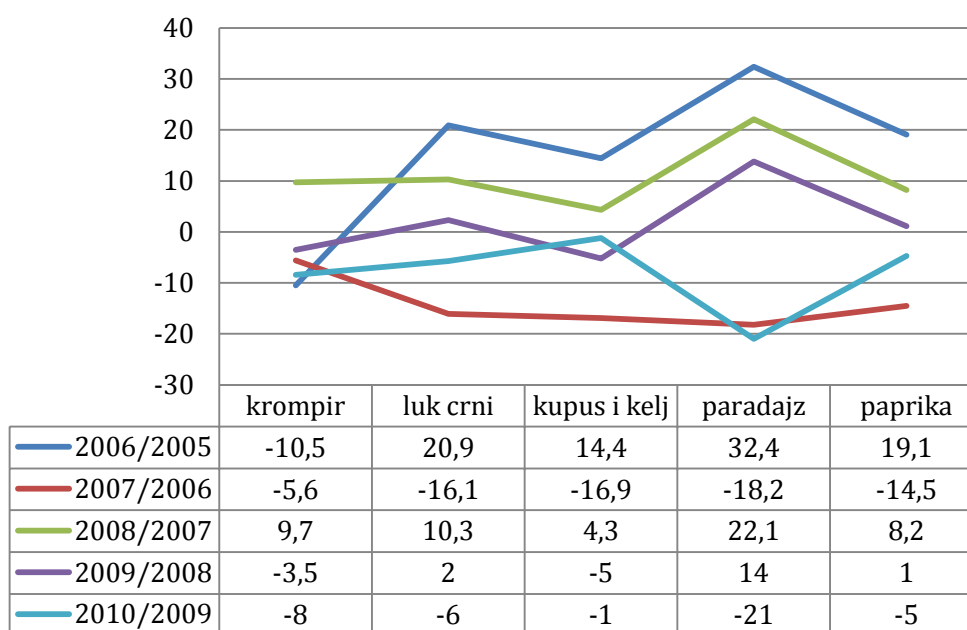
Tabela 8. Proizvodnja najznačajnijih povrtnih kultura (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Krumpir	410.422	387.239	428.635	413.658	378.707
Kupus i kelj	99.182	82.599	86.131	81.684	80.689
Rajčica	40.700	33.287	40.722	46.333	36.362
Zelena paprika	43.013	36.780	39.890	40.310	38.397
Crni luk	41.520	34.822	38.543	39.420	37.156

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Index promjene proizvodnje najznačajnijih povrtnih kultura za razdoblje od pet godina pokazuje da se negativan trend kod proizvodnje krumpira kretao u prosjeku od 3 do 5%, kupusa i kelja, kao i luka u prosjeku oko 8%, rajčice 10% i paprike 5%. Kod ostalih povrtnih kultura negativan trend proizvodnje je najizraženiji tijekom 2007. godine kada je iznosio 16,1% kod proizvodnje luka, kupusa i kelja 17%, rajčice 18% i paprike 14,5%.

Index promjene proizvodnje najznačajnijih povrtnih kultura (%)

Grafikon 8. Index promjene proizvodnje najznačajnijih povrtnih kultura u % (2010)

Proizvodnja voća i grožđa

U BiH postoje vrlo dobri uvjeti za gajenje drvenastog voća i jagodastih voćnih vrsta, što se uglavnom odnosi na povoljne zemljišne, klimatske, komunikacijske i demografske uvjete. Prema statističkim podacima za 2010. godinu ukupan broj stabala različitog voća iznosio je 21,5 milijuna, od čega su najzastupljenije voćne vrste šljiva (11,7 milijuna), jabuke (4,8 milijuna) i kruške (2 milijuna). Ukupna proizvodnja iznosila je 282.734 t.

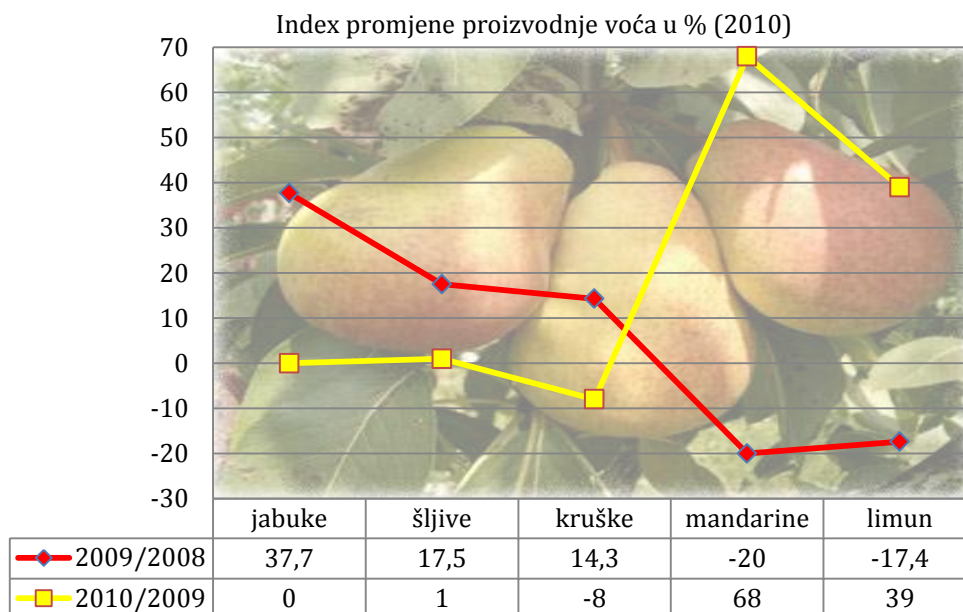
Tabela 9. Proizvodnja voća u BiH (2010)

Voće	Broj stabala	Proizvodnja (t)	Kg po stablu	Index (%)
Trešnja	773.985	9.838	12,7	-8
Višnje	632.067	3.811	6,0	-4
Kajsije	106.168	1.242	11,7	+15
Jabuke	4.812.681	71.659	14,9	=
Kruške	2.152.797	22.908	10,6	-8
Šljive	11.715.900	157.562	13,4	+1
Breskve	618.313	8.707	14,1	-2
Dunje	112.729	1.147	10,2	-13
Orasi	556.160	4.907	8,8	-14
Bademi	12.528	80	6,4	+6
Mandarine	3.500	26	7,4	+68
Limun	3.580	22	6,0	+39
Smokve	62.270	725	11,6	+7
Masline	16.055	100	6,2	+3
Ukupno	21.578.733	282.734	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Index promjene proizvodnje voća u 2010. godini u odnosu na prethodnu godinu ima pozitivan trend rasta. Pozitivan trend rasta proizvodnje voća naročito je izražen kod proizvodnje mandarine koja je veća za 68%, limuna 39%, i kajsije za 15% i drugih voćnih vrsta u manjem procentu.

Negativan trend rasta proizvodnje evidentan je kod proizvodnje oraha čija je proizvodnja u odnosu na prethodnu godinu manja za 14%, dunje za 13%, kruške 8% i drugih voćnih vrsta u manjem procentu.

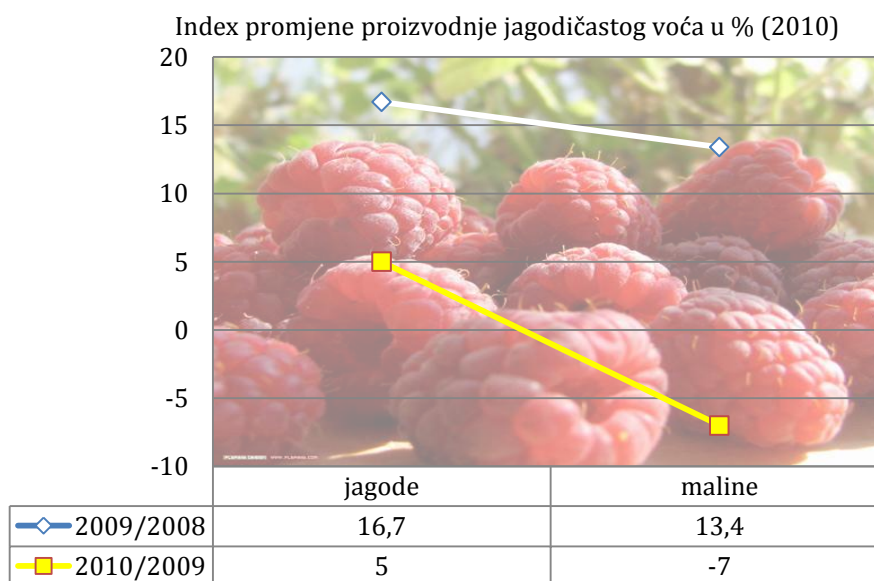
Grafikon 9. Index promjene proizvodnje voća u % (2010)

Prema statističkim podacima površine pod jagodičastim voćem u 2010. godini iznosile su 2.358 ha. Ukupna proizvodnja jagodičastog voća iznosila je 18.235 t. Index promjene proizvodnje jagode ima pozitivan trend rasta, te je proizvodnja jagode u 2010. godina bila veća za 5% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja maline u 2010. godini ima negativan trend rasta i proizvodnja je manja 7% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 10. Proizvodnja jagodičastog voća (2010)

Voće	Požnjevena površina (ha)	Proizvodnja (t)	Prinos po ha (t)	Index (%)
Jagode	1.244	10.298	8,3	+5
Maline	1.114	7.937	7,1	-7
Ukupno	2.358	18.235	/	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Grafikon 10. Index promjene proizvodnje jagodičastog voća u % (2010)

U voćarskoj proizvodnji među najznačajnije voćne vrste ubrajaju se šljive, jabuke, kruške, a u posljednjih nekoliko godina jagodičasto voće i to jagode i maline.

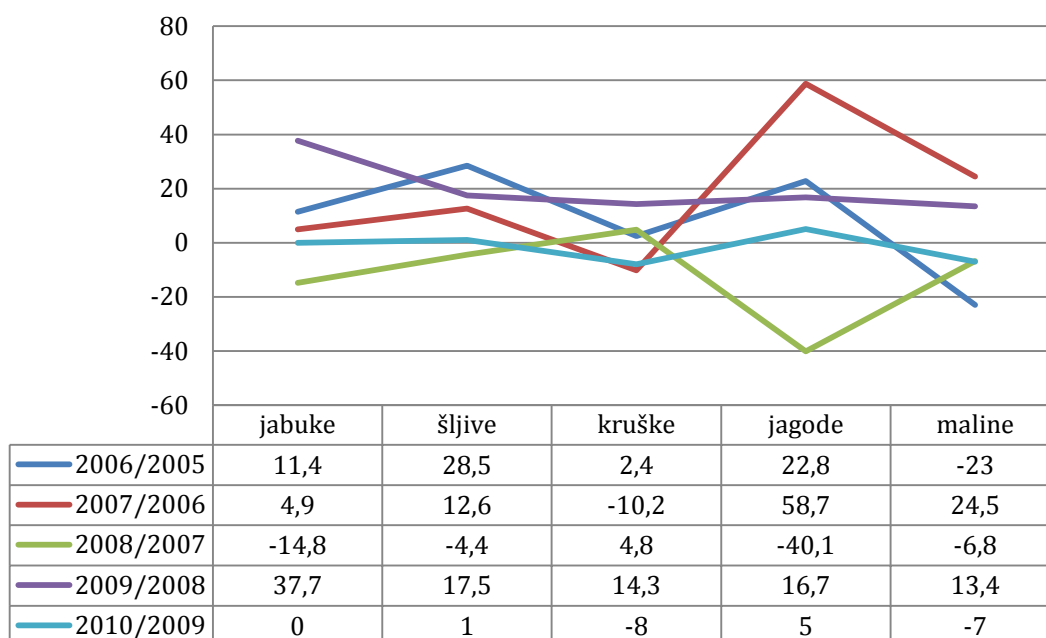
Tabela 11. Proizvodnja najznačajnijih voćnih vrsta (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Šljive	123.234	138.700	132.000	155.767	157.562
Jabuke	85.109	60.900	51.900	71.507	71.659
Kruške	23.034	20.600	21.600	24.784	22.908
Jagode	8.409	13.344	19.107	9.250	10.298
Maline	6.452	8.032	9.433	8.487	7.937

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Index promjene proizvodnje jabuke, šljive, jagode i maline tijekom 2008. godine ima negativan trend rasta, te je i proizvodnja jabuke bila manja 14,8%, šljive 4,4%, jagode 40,1% i maline 6,8%. Pozitivan trend proizvodnje prema indexu promjene proizvodnje zabilježen je tijekom 2009. godine kada je proizvodnja jabuke bila veća 37,7%, šljive 17,5%, kruške 14,3%, jagode 16,7%, odnosno maline 13,4%. Tijekom ostalih godina proizvodnja navedenih voćnih vrsta je varirala, odnosno evidentni su i pozitivan i negativan trend proizvodnje.

Index promjene proizvodnje najznačajnijih voćnih vrsta u % (2010)

Grafikon 11. Index promjene proizvodnje najznačajnijih voćnih vrsta u % (2010)

Ukupna proizvodnja grožđa u 2010. godini iznosila je 23.163 t, a prosječna proizvodnja po čokotu 2,0 kg. Proizvodnja grožđa prema indexu promjene proizvodnje ima negativan trend i manja je za 10% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 12. Proizvodnja grožđa u BiH (2010)

Broj rodnih čokota (000 kom)	Proizvodnja (t)	Prinos po čokotu (kg)	Index (%)
11.303	23.163	2,0	-10

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Stočarska proizvodnja

Proizvodnja mlijeka, mesa i jaja, čiju vrijednost prema statističkim podacima predstavljamo u tabelama, kao i stočni fond najbolje oslikavaju stanje u stočarstvu.

Tabela 13. Brojno stanje stoke (2010)

	Broj	Index (%)
Goveda	462.368	+1
Krave i steone junice	319.552	-6,3
Ovce	1.046.035	-0,8
Ovce za priplod	747.307	-3,9
Svinje	590.431	+11,6
Krmače i suprasne nazimice	97.483	-3
Konji	19.261	-9,9
Perad	21.802.235	+16,3
Koke nesilice	3.777.045	-4,3
Koze	63.250	-19,4
Kunići	18.941	+1,6
Košnice pčela	366.571	+5,6

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Proizvodnja vune i jaja u 2010. godini ima negativan trend rasta, odnosno proizvodnja vune je manja za 3,9%, jaja za 11,7%. Proizvodnja meda ima pozitivan trend rasta, odnosno proizvodnja je veća za 2,4%.

Tabela 14. Stočna proizvodnja (2010)

	Ukupno	Index (%)
Vuna (t)	1.3828	-3,9
Broj striženih ovaca	42.180	-8,3
Po ovci (kg)	1,6	+4,8
Jaja (000 komada)	694.125	-11,7
Broj koka nesilica (000 komada)	3.795	-2,7
Po nesilici (komada)	183	-9,3
Med (t)	3.340	+2,4
Po košnici (kg)	9,1	-3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 15. Zaklana stoka i živina (2010)

	Ukupno	Index (%)
Goveda (ukupno)	151.995	+4,1
Telad	79.457	+8,7
Junad	62.510	+6,3
Krave	9.763	-22,3
Ostala goveda	292	-80,7
Ovce (ukupno)	129.475	+31,4
Jagnjad	98.085	+39
Ostale ovce	31.390	+12
Svinje (ukupno)	189.365	+31
Prasad	29.746	+8
Ostale svinje	159.619	+36,3
Perad ukupno(000)	26.977	+12
Tovljeni pilići	26.638	+12
Ostala perad	339	+22

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Otkup i realizacija /izravna prodaja proizvoda poljoprivrede

Podaci o otkupu i realizaciji/izravnoj prodaji poljoprivrednih proizvoda dobiveni su agregiranjem podataka usporedivih statističkih istraživanja na temelju kvartalnih izvješća o otkupu poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača i kvartalnih

izvješća o realizaciji/izravnoj prodaji poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga.

Tabela 16. Vrijednost otkupljenih i prodanih poljoprivrednih proizvoda prema skupinama proizvoda (2009-2010)

	Vrijednost u KM (2009)		Vrijednost u KM (2010)	
	Otkup	Prodaja	Otkup	Prodaja
Žitarice	11.639.997	10.063.096	5.806.436	8.304.942
Industrijsko bilje	7.275.171	3.249.952	8.471.468	3.555.716
Povrće	177.760	630.377	5.761.190	3.032.773
Krumpir	5.925.335	2.799.117	884.136	802.771
Stočno krmno bilje	654.767	1.077.968	172.728	517.890
Voće	6.937.241	8.043.859	6.965.351	11.159.052
Životinje	17.372.747	67.032.926	17.851.319	88.254.195
Proizvodi životinja	106.642.260	26.886.072	107.728.265	30.901.651
Ukupno	156.679.277	119.783.367	153.640.896	146.528.989

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U 2010. godini zabilježeno je povećanje vrijednosti otkupa krumpira za 35,03% i industrijskog bilja za 16,44%, dok se smanjenje vrijednosti otkupa žitarica bilježi za 50,35%, povrća 2,77% u odnosu na 2009. godinu. Povećanje realizacije/izravne prodaje u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu bilježi se kod voća za 44,65%, životinja za 42,89% i životinjskih proizvoda za 14,90%, dok se smanjenje vrijednosti realizacije/izravne prodaje bilježi kod žitarica za 17,47%, krumpira za 25,53% i stočnog krmnog bilja za 17,48%.

Tabela 17. Index vrijednosti 2010/2009. godina

Otkup	Prodaja
49,65	82,53
116,44	109,41
97,23	108,35
135,03	74,47
97,17	82,16
100,41	144,65
102,75	142,9
101,02	114,90
98,06	128,32

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 18. Prosječne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda (2010)

	Prosječne cijene u KM	
	Otkup	Prodaja
Pšenica, merkantilana (t)	298,71	311,25
Raž (t)	412,95	305,05
Kukuruz u zrnu (t)	304,88	297,51
Uljana repica (kg)	0,49	0,64
Soja (kg)	0,60	0,59
Duhan -suhi list (kg)	2,60	5,33
Pasulj (kg)	2,98	3,20
Crni luk (kg)	0,85	0,83
Bijeli luk (kg)	0,87	0,00
Kupus(kg)	0,44	0,37
Mrkva (kg)	0,49	0,92
Rajčica (kg)	1,25	1,26
Svježa paprika (kg)	1,17	1,22

Krumpir, (kg)	0,51	0,51
Stočna repa (kg)	0,00	1,35
Šljive (kg)	0,43	0,42
Jabuke (kg)	0,37	0,39
Kruške(kg)	0,65	1,00
Maline(kg)	2,29	3,06
Grožđe (kg)	1,72	0,91
Tovljena junad, stoka za klanje (kg)	3,50	3,55
Mesnate svinje, stoka za klanje (kg)	2,60	2,88
Tovljena janjad, stoka za klanje (kg)	4,66	5,14
Junad za tov, stoka za klanje (kg)	3,44	3,37
Telad za pripold, stoka za klanje (kg)	4,87	6,32
Tovljeni pilići (kg)	1,87	2,27
Tovljeni ćurići (kg)	5,48	6,00
Jaja (kom)	0,19	0,13
Svježe mlijeko, kravlje (l)	0,51	0,63
Med (kg)	7,06	8,13

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Cijene žitarica

Prema statističkim podacima o prosječnim cijenama odabranih poljoprivrednih proizvoda za 2010. godinu prosječna otkupna cijena kilograma pšenice iznosila je 0,29 KM, a prodajna cijena 0,31 KM. Prosječna otkupna cijena kukuruza iznosila je 0,30 KM a prodajna 0,29 KM. Raž, za razliku od pšenice i kukuruza, imala je veću otkupnu cijenu 0,41 KM po kilogramu, dok je prosječna prodajna cijena bila na razini pšenice i kukuruza u vrijednosti od 0,30KM.

Cijene industrijskog bilja

Prema statističkim podacima o prosječnim cijenama odabranog industrijskog bilja za 2010. godinu otkupna cijena duhana iznosila je 2,60 KM, uljane repice 0,49 KM, i soje 0,60 KM po kilogramu. Prodajne cijene su nešto veće i to naručito kod duhana čija je prodajna cijena iznosila 5,33 KM što je za 2,73 KM više u odnosu na otkupnu. Prodajna cijena uljane repice bila je veća u odnosu na otkupnu za 0,15 KM, dok kod prodaje soje je ta razlika neznatna.

Cijene povrća

Prema statističkim podacima o prosječnim cijenama povrtnih kultura za 2010. godinu prosječne otkupne cijene kretale su se u rasponu od 0,44 do 2,98 KM, a prosječne prodajne cijene od 0,37 do 3,20 KM. Najveća prosječna otkupna cijena evidentna je kod otkupa pasulja i iznosila je 2,98, odnosno najniža prosječna otkupna cijena evidentana je kod otkupa kupusa i iznosila je 0,44 KM. Prosječna otkupna cijena crnog luka iznosila je 0,85 KM, bijelog luka 0,87 KM, mrkve 0,49 KM, rajčice 1,25 i paprike 1,17 KM. Prosječna prodajna cijena crnog luka iznosila je 3,20 KM, mrkve 0,92 KM, rajčice 1,26, paprike 1,22 KM, dok kod prodaje bijelog luka prodajna cijena je bila ista kao i otkupna.

Cijene voća

Prema statističkim podacima o prosječnim cijenama odabranog voća za 2010. godinu prosječne otkupne cijene kretale su se u rasponu od 0,37 do 2,29 KM, a prosječne prodajne cijene od 0,39 do 3,06 KM. Najviša prosječna otkupna cijena evidentna je kod otkupa maline i iznosila je 2,29 KM/kg, dok je prosječna prodajna cijena iznosila 3,06 KM/kg što je za 0,77 KM više.

Najniža prosječna otkupna cijena evidentna je kod otkupa jabuke i iznosila je 0,37KM/kg, dok je prosječna prodajna cijena iznosila 0,39 KM/kg što je neznatno više za 0,2 KM. Prosječna otkupna cijena šljive iznosila je 0,43 KM/kg, a prodajna samo 0,1 KM više. Otkupna cijena kruške iznosila je 0,65 KM/kg dok je prodajna cijena bila viša za 0,45 KM. Za razliku od kruške, prosječna otkupna cijena grožđa iznosila je 1,72 KM/kg dok je prodajna bila niža za 0,81KM.

Cijene stoke za klanje

- Junad

Prosječna otkupna cijena tovljene junadi iznosila je 3,50KM/kg, a prosječna prodajna cijena 3,55 KM/kg, što je neznatna razlika od 0,5 KM. Otkupna cijena junadi za tov iznosila je 3,44 KM, odnosno prosječna prodajna 3,37 KM/kg.

- Svinje

Prosječna otkupna i prodajna cijena mesnatih svinja razlikuju se za 0,28 KM/kg, odnosno, otkupna cijena mesnatih svinja po kg je iznosila 2,60, a prodajna 2,88 KM.

- Janjad

Za razliku od tovljene junadi i mesnatih svinja, cijene tovljene janjadi su znatno više kako otkupna tako i prodajna. Prosječna otkupna cijena tovljene janjadi po kg iznosila je 4,66 KM, a prosječna prodajna 5,14 KM.

- Perad

Prosječna otkupna cijena tovljenih pilića iznosila je 1,87 KM/kg, a prosječna prodajna cijena 2,27 KM/kg. Cijene tovljenih purića su znatno više u poređenju sa cijenama tovljenih pilića, te je otkupna cijena tovljnih purića po kg iznosila je 5,48 KM, a prodajna 6,00 KM.

Stočarski proizvodi

Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,19 KM, a prodajna 0,13 KM. Otkup svježeg kravljeg mlijeka vršen je po cijeni od 0,51 KM po litru, dok je prodaja vršena po cijeni od 0,63 KM po litru. Otkupna cijena kilograma meda iznosila je 7,06 KM, a prodajna 8,13 KM.

Prodaja proizvoda poljoprivrede na pijacama

U 2010. godini bilježi se povećanje vrijednosti prodaje žitarica za 8,53% i krumpira za 1,69%, dok je smanjena vrijednost prodaje zabilježena kod povrća za 4,63%, voća za 6,69% i proizvoda od životinja za 11,66% u odnosu na 2009.godinu.

Tabela 19. Vrijednost poljoprivrednih proizvoda prodanih na pijacama prema skupinama proizvoda (2010)

	Vrijednost (KM)	Index vrijednosti 2010/2009
Žitarice	944.924	108,53
Povrće	21.600.245	95,37
Krumpir	3.355.898	101,69
Voće	16.146.605	93,04
Životinje	3.124.003	100,28
Proizvodi životinja	16.849.369	88,34
Ukupno	62.021.042	93,46

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Tabela 20. Prodaja odabranih poljoprivrednih proizvoda prodanih na pijacama (2010)

	Količina	Vrijednost (KM)	Prosječna cijena	Index vrijednosti 2010/2009
Pšenica, merkantilana (t)	358	199.571	557,47	98,29
Raž (t)	13	10.486	822,40	95,25
Kukuruz u zrnju (t)	1.194	554.656	464,48	100,74

Pasulj (kg)	691.868	2.769.664	4,00	87,96
Crni luk (kg)	1.448.606	1.911.177	1,32	113,12
Bijeli luk (kg)	269.771	1.589.309	5,89	109,15
Kupus(kg)	2.418.334	1.814.042	0,75	109,15
Mrkva (kg)	729.358	1.174.689	1,61	80,78
Rajčica (kg)	1.256.726	2.616.209	2,08	102,61
Svježa paprika (kg)	1.076.919	2.169.951	2,01	91,12
Krumpir, (kg)	3.993.103	3.355.898	0,84	101,69
Šljive (kg)	932.776	1.748.413	1,87	105,47
Jabuke (kg)	2.378.370	3.015.088	1,27	90,19
Kruške	520.180	1.222.184	2,35	77,16
Orasi(kg)	366.235	3.343.223	9,13	97,80
Zaklana i očišćena kokoš (kg)	582.516	2.840.327	4,88	102,14
Jaja (kom)	14.705.859	3.249.184	0,22	82,81
Svježe mlijeko (l)	2.190.627	2.397.500	1,09	110,25

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Žitarice

Tijekom 2010. godine na pijacama je prodano 358 t pšenice, s prosječnom cijenom od 557,4 KM/t u vrijednosti od 199.571 KM što je 1,71% manje u odnosu na prethodnu godinu. Raž je prodana u količini od 13 t sa prosječnom cijenom od 822,4 KM/t u vrijednosti od 10.486 KM, te je vrijedonosno prodaja smanjena 5%. Količina prodatog kukuruza u zrnu iznosila je 1.194 t sa prosječnom cijenom od 464,48 KM/t u vrijednosti 554.656 KM, te je prodaja vrijedonosno veća 0,7%.

Povrće

Tijekom 2010. godine na pijacama je prodano 11.884 t odabranog povrća u vrijednosti od 17.400.939 KM. Prosječne cijene povrća iznosile su 4KM/kg pasulja, crnog luka 1,32 KM/kg, bijelog luka 5,89 KM/kg, kupusa 0,70 KM /kg, mrkve 1,61 KM/kg, rajčice 2,08 KM/kg, paprike 2,01 KM/kg i krumpira 0,84 KM /kg. Na pijacama je najviše prodano crnog luka u količini od 1.448.606 kg u vrijednosti 1.911.177 KM te je i prodaja u odnosu na prethodnu godinu veća za 13,12%. Vrijedonosno prodaja pasulja tijekom 2010. godine je manja 12,04%, mrkve 19,22% i paprike 8,22%. Kod ostalog povrća vrijednost prodaje je veća i to bijelog luka 9,15%, rajčice 2,61% i krumpira 1,7%.

Voće

Tijekom 2010. godine na pijacama je prodano 4.197,5 t odabranog voća u vrijednosti od 9.328.908 KM. Prosječna cijena šljive iznosila je 1,87 KM/kg, jabuke 1,27 KM/kg, kruške 2,35 KM/kg i oraha 9,13 KM/kg. Povećanje vrijednosti prodaje od 5,5% tijekom 2010. godine zabilježeno je kod prodaje šljive, dok je kod ostalog voća vrijednost prodaje smanjena i to jabuke 9,81%, kruške 22,84% i oraha 2,2%.

Stočarski proizvodi

Tijekom 2010. godine od odabranih stočarskih proizvoda na pijacama je ostvarena prodajna vrijednost u iznosu od 8.487.011 KM. Od stočarskih proizvoda na pijacama je najviše prodano jaja u količini od 14.705.859 komada s prosječnom cijenom od 0,22 KM u vrijednosti 3.249.184 KM. Količina prodanog mlijeka iznosila je 2.190.627 litara s prosječnom cijenom od 1,09 KM u vrijednosti 2.397.500 KM.

Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda

Prema statističkim podacima broj muznih krava u 2010. godini iznosio je 277.386, dok je proizvodnja mlijeka iznosila 693.158.000 litara što je za 5,5% manje u odnosu na prethodnu godinu. Prinos mlijeka po grlu iznosio je 2.499 litara.

Tabela 21. Broj muznih krava i proizvodnja mlijeka (2009-2010)

	Proizvodnja (000 l)		Index 08/09	Index 09/10
	2009	2010		
Mlijeko	733.779	693.158	99,5	94,5
Broj muznih krava	293.169	277.386	98,8	94,6
Litara po muznoj kravi	2.503	2.499	100,7	99,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U 2010. godini mljekare su od poljoprivrednih proizvođača otkupile 214,4 milijuna litara mlijeka od čega u FBiH 46,5%, RS 52,5% i BD 1,3%. Pad otkupa mlijeka nastavljen je i u 2010. godini i iznosio je 3,7% što je posljedica pogoršanog ekonomskog položaja proizvođača mlijeka i smanjenja broja proizvođača mlijeka u posljednje dvije godine.

Tabela 22. Pregled otkupa mlijeka (2009-2010)

	Otkup (000 l)	
	2009	2010
FBiH	107.272	99.950
RS	112.796	111.992
DB BiH	2.542	2.614
Ukupno	222.610	214.556

Izvor podataka: Milkprocessing

U BiH tijekom 2009/2010. godine u funkciji je bilo 33 mljekara, i to 20 u FBiH i 13 u RS. Pored registriranih mljekara, djeluje i jedan broj malih obiteljskih mljekara, koje su isključivo orijentirane na uže lokalno tržište. Proizvodni programi malih mljekara su jednostrani i orijentirani na konvencionalne mliječne proizvode, što ih čini vrlo ranjivim na tržištu u konkurenciji koju često ne mogu izdržati.

Tabela 23. Kapaciteti mljekarske industrije u BiH (2009-2010)

Kapacitet l/dan	Broj mljekara	Prerada milijuna l	%
>100.000	5	152,7	66,7
50.000-100.000	4	37,1	16,1
20.000-50.000	4	12,4	5,4
10.000-20.000	9	17,9	7,8
do 10.000	11	9,3	4,0
Ukupno	33	229,4	/

Izvor podataka: Milkprocessing

Instalirani kapaciteti prerade mlijeka u mljekarama BiH procjenjuju se na oko 420 milijuna litara, od čega u FBiH 275 milijuna litara i RS 145 milijuna litara. Iskorištenost instaliranih kapaciteta prerade mlijeka u mljekara tijekom 2009/2010. godine iznosila je 55%. Proizvodni program mljekara sadrže 12 vrsta mliječnih proizvoda sa oko 35 proizvoda.

Tabela 24. Pregled proizvodnog programa mljekara u BiH (2009-2010)

	Broj proizvođača - mljekara		
	FBiH	RS	BiH
Slatko pasterizirano mlijeko	13	14	27
UHT sterilizirano mlijeko	5	2	7
Jogurt	16	11	27
Kiselo mlijeko	5	-	5
Ostali napitci			
kefir	4	-	4
mlačenica	6	6	6
Pavlaka			
kisela pavlaka i mileram	15	11	26

<i>slatka pavlaka za domaćinstvo</i>	1	1	2
Sir			
<i>svježi</i>	18	16	34
<i>krem</i>	2	1	3
<i>kriška kravlj</i>	12	12	24
<i>kriška ovčiji</i>	2	2	4
<i>polutvrđi</i>	9	6	15
<i>tvrdi</i>	6	1	7
<i>sir iz mijeha</i>	-	2	2
<i>mozarela</i>	-	1	1
<i>dimljeni</i>	1	1	2
<i>punjena paprika sa sirom ipavlakom</i>	3	2	5
Mliječni namazi			
<i>mliječni i sirni namaz</i>	7	2	9
<i>kajmak</i>	4	7	11
Maslac	3	1	4
Mlijeko u prahu	1	-	1

Izvor podataka: Milkprocessing

Proizvodni program mljekara orjentiran je na kratkotrajne konzumne proizvode. Osnovni proizvodni program 27 mljekara sadrži konzumne kratkotrajne mliječne proizvode kao što su pavlaka, jogurt i svježi sir. Proizvodni program sira orjentiran je na svježi, salamurni i polutvrde/tvrde sireve. Ostale mljekare su pretežito orjentirane na proizvodnju trajnih sireva polutvrđi, tvrdi i salamurni sirevi, čiji je asortiman uzak i sadrži 4 do 6 vrsta sira. Topljeni, plavi, oplemenjeni polutvrđi i slični sirevi nisu zastupljeni u proizvodnom programu domaćih mljekara, iako značajno učestvuju u uvozu sira u BiH, što ukazuje da postoji odgovarajuće tržište za ove proizvode.

Učešće suvremenih mliječno-kiseli napitaka je još uvijek nedovoljno (nisko masni jogurt, bio jogurti, voćni jogurt i sl.) u odnosu na strane mljekare koje izvoze mliječno-kisele napitke u BiH. Proizvodnja pavlake je orijentirana na kisele fermentirane proizvode. Slatka pavlaka za različite namjene (ugostiteljstvo, kućanstvo i sl.) nalazi se u proizvodnom programu dvije mljekare. Nekoliko malih mljekara uključile su u proizvodni program neke autohtone mliječne proizvode, koji imaju tradicionalni brend kao što su sir iz mijeha, punjena paprika sa sirom i dr. Ovi proizvodi mogli bi biti jedna od razvojnih mogućnosti malih mljekara u nekim ruralnim područjima.

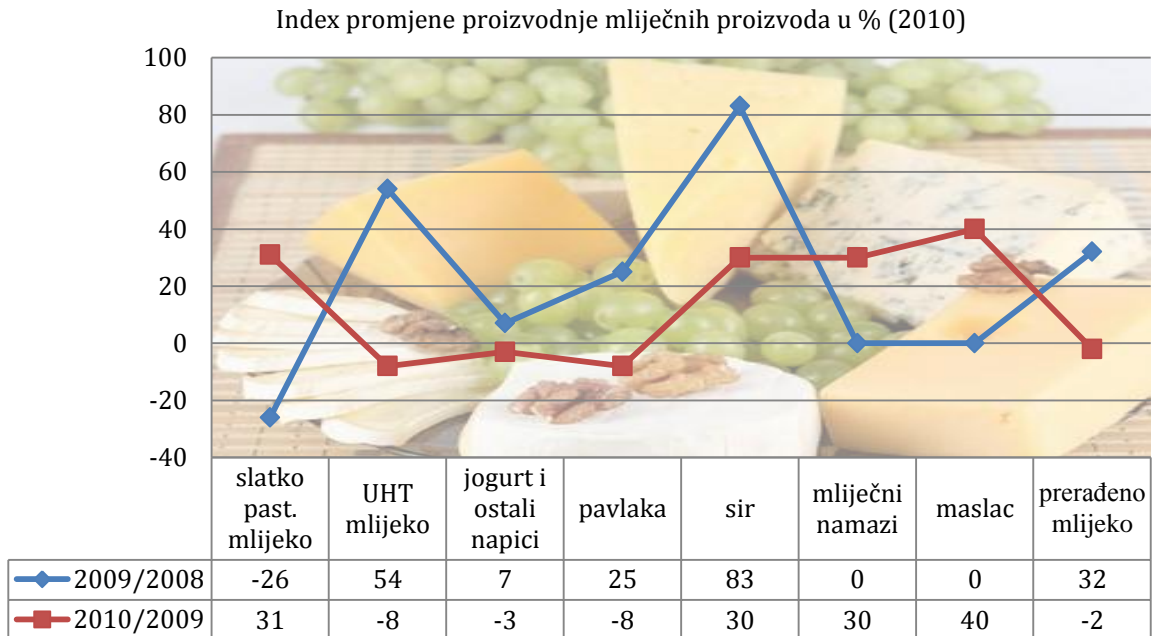
Globalnu strukturu prerade mlijeka u u mljekarama BiH čine konzumni tečni mliječni proizvodi 76,4%, sir 21,1% i ostali proizvodi 2,5%. Tijekom 2010. godine struktura prerade mlijeka je blago poboljšana u korist sira i ostalih trajnih proizvoda.

Tabela 25. Proizvodnja mliječnih proizvoda u mljekarama BiH (2009-2010)

	Jedinica mjere	2009	2010	Index 2010/2009
Slatko pasterizirano mlijeko	ooo l	4.853	6.359	131
UHT sterilizirano mlijeko	ooo l	130.656	119.974	92
Jogurt i ostali napitci	ooo l	32.494	31.613	97
Pavlaka, mileram	t	15.868	14.571	92
Sir				
<i>tvrdi i polutvrđi</i>	t	2.004	1.725	86
<i>svježi sitni</i>	t	3.284	4.527	138
<i>kriška, feta i sl.</i>	t	335	1.065	318
Ukupno sir	t	5.623	7.317	130
Mlijeko u prahu	t	-	13	-
Mliječni namazi	t	880	1.141	130
Maslac	t	520	729	140
Prerađeno mlijeko	ooo l	229.513	225.646	98

Izvor podataka: Milkprocessing

U odnosu na prethodnu godinu proizvodnja većine strateških proizvoda ima pad što je prvenstveno posljedica smanjenog otkupa mlijeka. Proizvodnja UHT steriliziranog mlijeka kao i pavlake i milerama je manja 8%, jogurta i ostalih napitaka 3%, te prerađenog mlijeka 2%. Najveći rast proizvodnje ostvaren je kod proizvodnje maslaca čak 40%, potom mliječnih namaza i sira 30% i proizvodnje slatkog pasteriziranog mlijeka 31%.

Grafikon 12. Index promjene proizvodnje mliječnih proizvoda u % (2010)

POLITIKE U OBLASTI POLJOPRIVREDE, PREHRANE I RURALNOG RAZVOJA

U ovom dijelu izvješća dajemo pregled politika i aktivnosti u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja koje su, između ostalog, sukladne preuzetim obvezama u svezi s pridruživanjem BiH u EU, strateškim dokumentima i planovima, Prijedlogom mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, te mjerama politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju koje su predložene u Izvješću iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2009. godinu.

Mjere politike u poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju predložene u Izvješću iz oblasti poljoprivrede za BiH za 2009. godinu bile su:

1. Pripremiti Zakon o vinu BiH,
2. Osigurati usklađivanje zakonodavstva i donošenja podzakonskih akata posebice iz oblasti veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja i jačati institucije na razini države odgovorne za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u cilju ubrzanog usklađivanja propisa sa *acquis-om*,
3. Stalno jačati kapacitete u državnim i entitetskim institucijama, posebice analitičkih sposobnosti, te jačanje koordinacije i suradnje u cilju djelotvornijeg i efikasnijeg provođenje aktivnosti i izbjegavanja preklapanja u mjerodavnostima i aktivnostima,
4. Intenziviranje aktivnosti na uspostavi informacijskih sustava u poljoprivredi,
5. Dosljedno provoditi politike karantina, ažurirati liste objekata iz kojih je dozvoljen uvoz namirnica životinjskog podrijetla iz zemalja CEFTA, uz osiguranje adekvatnih uvjeta za inspeksijsko i laboratorijsko testiranje i kontrolu kvalitete poljoprivredno-prehrambenih proizvoda,
6. Stalno jačanje institucionalnih i upravnih kapaciteta (kadrovsko i materijalno) i jačanje suradnje između relevantnih institucija bitnih za međunarodnu trgovinu, a posebice u oblasti standardizacije, akreditacije, veterinarstva, zaštite bilja, statistike i nadzora nad tržištem,
7. Ubrzati aktivnosti na realizaciji SSP-a i ispunjavanju prioriteta Europskog partnerstva i preuzimanju *acquis-a* sukladno planu preuzimanja *acquis-a*.

Institucionalni okvir i administrativni kapaciteti

Institucionalni okvir

Na državnoj razini, veći dio ovlasti koje se odnose na poljoprivredni sektor u mjerodavnosti su MVTEO BiH. Uloga Ministarstva je, obzirom na kompleksnost uređenja BiH kao države, uglavnom koordinirajuća. MVTEO BiH je, također, institucija koja je zadužena i za suradnju sa EU i drugim međunarodnim organizacijama relevantnim za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja.

Organizacijska jedinica u okviru MVTEO BiH koja provodi aktivnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja je Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja koji je zadužen za uspostavu okvira za razvoj sektorskih strategija, politika, programa i mjera, te implementaciju istih u cilju harmoniziranog razvoja poljoprivrede u cijeloj zemlji.

Mjerodavnosti glede zdravlja i njege životinja, zdravlja bilja, sigurnosti hrane i kontrole kvalitete hrane na razini BiH imaju Ured za veterinarstvo BiH (UzV BiH), Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja (UZZZB BiH) i Agencija za sigurnost hrane BiH (AzSH BiH).

UzV BiH i UzZZB BiH su upravne organizacije u okviru MVTEO BiH i za svoj rad izravno odgovaraju ministru, dok je AzSH BiH samostalna upravna organizacija pod ingerencijom Vijeća ministara BiH (VM BiH), a sa MVTEO BiH surađuje u poslovima koji su u svezi s oblašću prehrane.

Na razini entiteta za upravljanje sektorom poljoprivrede ključna su dva tijela: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (MPŠV RS), Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ), a u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (BD BiH), Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH.

U FBiH ovaj sustav mjerodavnosti je dodatno podijeljen, tako da svih 10 kantona imaju uspostavljene uprave koje su mjerodavne za pitanja poljoprivrede, veterinarstva, šumarstva i vodoprivrede.

Mjerodavnost entitetskih ministarstva je izvršavanje politika i provođenje zakona koje su donijela mjerodavna tijela entitetskih vlasti, nadzor nad primjenom propisa i donošenje provedbenih odluka. Entitetska ministarstva poljoprivrede su odgovorna za upravljanje prirodnim resursima za razvitak poljoprivrede, prehrambene industrije i pratećih djelatnosti, i to u oblasti biljne proizvodnje, stočarstva, ruralnog razvoja, ribarstva i lova, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, prehrambene industrije, proizvodnje stočne hrane, vodnog gospodarstva, veterinarske i fitosanitarne zaštite, zaštite javnog zdravlja i šumarstva.

Rad Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i upravljanje vodama BD BiH vezan je za razvoj i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i uzgajanje stoke, zaštitu i korištenje poljoprivrednog zemljišta, veterinarsku i sanitarnu kontrolu zdravlja životinja i javnog zdravlja, primjenu kreditne politike, zaštite i racionalnog korištenja poljoprivrednog zemljišta, pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi i stočarstvu, obnavljanju šuma, zaštitu od nedozvoljene sječe, održavanje struktura za upravljanje vodama.

Administrativni kapaciteti

U Sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja MVTEO BiH uposleno je ukupno 25 državnih službenika i uposlenika, od čega je 18 stalno uposlenih državnih službenika (VSS), 2 službenika uposlena u okviru ARDP projekta (VSS) i 5 uposlenika (SSS).

Tabela 26. Ukupan broj uposlenih na poslovima u svezi s poljoprivredom i ruralnim razvojem u MVTEO BiH

Sektor/slужba	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konzultanski ugovori	Ukupno uposlenih
Pomoćnik ministra i administracija	1+2	3		3
Odjel za analizu politika, monitoring i evaluaciju i informiranje	1+5	4		4
Odjel za međunarodne odnose i koordinaciju projekta	1+5	5		5
Odjel za koordinaciju politike poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja	1+8	7		7
Odjel za koordinaciju platnog sustava, inspeksijske i savjetodavne službe	1+6	4	2	6
Ukupno	31	23	2	25

Izvor: Pravilnik o unutarnjoj organizaciji MVTEO BiH 2010

U okviru FMPVŠ po sistematizaciji je predviđeno ukupno 185 radnih mjesta od čega je popunjeno 95 stalno uposlenih i 7 konzultanata angažiranih preko ARDP projekta. Mjerodavnosti za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja podijeljene su između Sektora za poljoprivrednu politiku i međunarodnu suradnju i Sektora za poljoprivredu. Služba za izravna plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju implementira program novčanih podrški. U promatranom razdoblju nije bilo upošljavanja novih službenika i namještenika, dio uposlenih angažiran je preko ugovora za potrebe ARDP projekta i financira se iz sredstava Svjetske banke.

Tabela 27. Ukupan broj uposlenih na poslovima u svezi s poljoprivredom i ruralnim razvojem u FMPVŠ

Sektor/služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konzultanski ugovori	Ukupno uposleni
Sektor poljoprivrede	16	11	1	12
Sektor za poljoprivrednu politiku i međunarodnu suradnju	21	12	4	16
Služba za izravna plaćanja	16	9	2	11
Ukupno	53	32	7	39

Izvor: FMPVŠ, Interni dokument

U MPŠV RS došlo je do izmjene u administrativnim kapacitetima. Osnivanjem Agencije za agrarna plaćanja RS, 8 uposlenih je sporazumno prešlo iz MPŠV RS u Agenciju. Trenutačno je u MPŠV RS uposleno 54 državnih službenika i namještenika, te 10 uposlenih korištenjem SIDA darovnica fonda u okviru ARDP projekta Svjetske banke. Usvojene su nove sistematizacije radnih mjesta za MPŠV RS i Agenciju za agrarna plaćanja na temelju kojih se u 2011. godini očekuje dodatno upošljavanje još 5 službenika u MPŠV RS i 8 u Agenciji za agrarna plaćanja. U Agenciji za pružanje savjetodavnih usluga u poljoprivredi uposleno je 20 stalno i 5 privremeno uposlenih. Agencija za uzgoj i selekciju u stočarstvu upošljava 47 uposlenih.

Tabela 28. Ukupan broj uposlenih na poslovima u svezi s poljoprivredom i ruralnim razvojem u MPŠV RS

Sektor/služba	Pravilnikom predviđeno	Stalno uposleni	Konsultanski ugovori	Ukupno uposleni
Resor poljoprivrede i ruralnog razvoja	29	14	9 ²	14
Resor vodoprivrede	7	3		3
Resor ishrane	6	3		3
Resor veterine	12	4		4
Resor šumarstva	8	5		5
Sekretarijat	26	22		22
Interna revizija	3	1		1
Ukupno	91+1³	52+2⁴		55

Izvor: MPŠV RS, Interni dokument

U okviru Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH na poslovima poljoprivrede i ruralnog razvoja sukladno sistematizaciji uposleno je ukupno 27 uposlenika. Mjerodavnosti za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja podijeljene su između Pododjela za poljoprivredu i Pododjela za analizu i administrativnu podršku. Na poslovima ruralnog razvoja radi samo jedan uposlenik što je apsolutno nedovoljno imajući u vidu obveze koje se očekuju u predstojećem razdoblju.

Tabela 29. Ukupan broj uposlenih na poslovima u svezi s poljoprivredom i ruralnim razvojem u Odjelu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade BD BiH

Sektor/služba/pododjel	Pravilnikom predviđeno	Stalno zaposleni	Konzultanski ugovori	Ukupno uposleni
Pododjel za poljoprivredu	19	19	0	19
Pododjel za analizu i administrativnu podršku	9	9	0	9
Ukupno	28	28	0	28

Izvor: Interni dokument Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Vlade DB BiH

²uposleni na ugovor preko projekta Svjetske banke³savjetnik ministra⁴ ministar i savjetnik

Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH

U cilju implementacije Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH („Sl. glasnik BiH“, 50/08), razvoja i osiguranja efikasnog usklađivanja, koordinacije, primjene i monitoringa strategija i akcionih planova u BiH u sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja, pružanja smjernica za prilagođavanje mjera koje će biti usklađene s rezultatima analiza, koordiniranja primjene svih instrumenata politike i mjera čime se osigurava da su one usklađene sa strategijama sektora BiH i relevantnim međunarodnim sporazumima i uspostave i osiguranja usklađenosti i koordinacija programa, zakona i drugih propisa, te mjera u sektoru potrebnih za pregovore i ispunjenje preuzetih međunarodnih obveza, uključujući ispunjavanje svih uvjeta koje se odnose na europske integracije na svim razinama vlasti, u 2010. godini nastavljena je implementacija započetih aktivnosti u prethodnom razdoblju.

Uspostava komponenti Poljoprivrednog informacijskog sustava u poljoprivredi

Poljoprivredni informacijski sustav (AIS) je sustav informacijske tehnologije koji upravlja informacijama koje se odnose na poljoprivredne podatke. Glavne podkomponente AIS-a uključuju:

- Popis poljoprivrede,
- Mrežu računovodstvenih podataka na posjedu,
- GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka,
- Sustav identifikacije zemljišnih parcela,
- Registar gospodarstava i klijenata,
- Sustav identifikacije i registracije životinja,
- Informacijski sustav o poljoprivrednim tržišnim cijenama,
- Integriran sustav administrativne kontrole.

Poljoprivredni popis

Pripreme za poljoprivredni popis vezane su za popis stanovništva i kućanstava u BiH. U tijeku pripreme za Popis stanovništva uključena su tzv. „filter pitanja“ iz oblasti poljoprivrede čime je napravljena veza između dva popisa, odnosno planirano je da se popis poljoprivrede provede nakon popisa stanovništva.

U prvoj polovici ožujka 2010. godine uz financijsku podršku SIDA/SCB (5,000 EUR) Agencija za statistiku BiH (BHAS), Republički zavod za statistiku RS (RZS RS) i Federalni zavod za statistiku (FZS) proveli su Pilot istraživanje o strukturi posjeda u BiH. Istraživanjem je obuhvaćeno 360 individualnih poljoprivrednih gospodarstava i 25 poljoprivrednih poduzeća na cijelom prostoru BiH. Testirana je kompletna metodologija.

U sklopu IPA projekta „Jačanje i harmonizacija poljoprivrednog informacijskog sustava BiH“ - BIH AIS, komponenta 2. Pilot popis poljoprivrede, proveden je pilot popis u slijedećim općinama/opštinama: Sanski Most (161 PPG) i Mostar (242 PPG), Bijeljina (215 PPG) i Teslić (175 PPG) i BD BiH (82 PPG). Glavni implementatori Pilot popisa poljoprivrede su BHAS, RZS RS i FZS. MVTEO BiH i entitetska ministarstva poljoprivrede učestvovala su u radnoj skupini pri definiranju upitnika i dijelom u superviziji.

Mreža računovodstvenih podataka na posjedu

U sklopu BiH AIS projekta, pokrenute su aktivnosti na uspostavi Mreže računovodstvenih podataka na posjedu (FADN). Sustavom je obuhvaćeno šest pilot područja u dva entiteta, odnosno 120 posjeda. Prikupljanje podataka započelo je 01.07.2010. godine. Uz podršku projekta, MVTEO BiH je pripremio prijedlog za nastavak razvoja FADN-a kojim bi bilo obuhvaćeno dodatnih 60 posjeda, a aktivnosti bi se financijski podržale kreditnim sredstvima Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja Svjetske banke.

GIS okvir za područje istraživanja na bazi uzorka

U sklopu BiH AIS projekta, u okviru komponente 4. Razvoj sustava uzorkovanja/anketa za razvoj pouzdane osnove za poljoprivrednu statistiku, sukladno europskim statističkim sustavima započele su aktivnosti na razvoju GIS okvira za područje istraživanja na bazi uzorka (LUCAS metodologija). Ovaj pristup će u početku biti primijenjen uporabom sistematske mreže gridova za uzorkovanje za određivanje prave lokacije ispitivanja, kao osnove za pripremu slijedećih informacija:

- podaci o zemljišnom pokrivaču pod poljoprivredom,
- ukupna poljoprivredna područja,
- ukupna područja pod određenim usjevima,
- ukupna proizvodnja glavnih usjeva i prinosi.

GIS LUCAS postaje sve važniji u internim evaluacijama EU Komisije za razvoj agro-okolišnih indikatora, uključujući podatke o zemljištu za buduće standarde kriterija CAP politike za metode poljoprivredne proizvodnje i agro-okolišne indikatore. U svezi s tim, uzimajući u obzir činjenicu da će se 2012. godine LUCAS provesti u EU, MVTEO BiH je uz podršku projekta pripremio prijedlog za nastavak aktivnosti kojim bi bila obuhvaćena cijela zemlja. Aktivnosti bi se financijski podržale kreditnim sredstvima Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja Svjetske banke. Implementacijom ovih aktivnosti pored baze podataka, BiH će biti u mogućnosti pratiti aktivnosti i trendove kada je riječ o politikama i standardima EU.

Sistem identifikacije zemljišnih parcela

Sistem identifikacije zemljišnih parcela je GIS sistem koji određuje lokaciju i omogućava fizičko mjerenje zemljišnih parcela, kao i održavanje jedinstvene serije oznaka za zemljišne parcele. LPIS evidentira tipove sistema proizvodnje, korištena područja i osigurava osnovu za procjenu rizika koji je povezan s plaćanjima. Jedan od ciljeva LPIS-a je da spriječi dupla plaćanja koja se mogu desiti za istu parcelu.

U cilju daljnjeg jačanja poljoprivrednog informacijskog sustava, koje je započeto aktivnostima Projekta poljoprivreda i ruralni razvoj i BiH AIS, a u sklopu procesa IPA programiranja MVTEO BiH je kandidirao projekt „Podrška za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacijskog sustava i Sustava identifikacije zemljišnih parcela“ u okviru kojeg će se razviti i testirati metodološki pristup za LPIS sustav. Navedeni prijedlog je tijekom 2010. godine dodatno razrađen i EU Izaslanstvo u BiH je započela tendersku proceduru. Implementacija projekta se očekuje 2012. godine.

Registar gospodarstava i klijenata

U cilju uspostave harmoniziranih Registara poljoprivrednih gospodarstava i klijenata (RPG, RK), u 2010. godini izrađen je prednacrt Odluke o Registru poljoprivrednih gospodarstava i registru klijenata u BiH. Ova aktivnost proizilazi iz Zakona o poljoprivredi, prehrani, šumarstvu i ruralnom razvoju BiH prema kojem je obvezno uskladiti Odluku o harmoniziranim registrima poljoprivrednih gospodarstava i klijenata u BiH sa istim. Za ovu svrhu održano je više sastanaka Radne skupine za harmonizaciju registracije poljoprivrednih gospodarstava i klijenata u BiH, a nacrt Odluke je upućen entitetskim ministarstvima i Odjelu za poljoprivredu BD BiH na mišljenje. Realizirana je nabava HW opreme za potrebe testiranja i pokrenut je pilot projekt u FBiH (Općine Hadžići i Kiseljak) i RS (Opština Gradiška).

Nastavak registracije poljoprivrednih gospodarstava i klijenata u 2010. godini u FBiH rezultiralo je sa 34.587 podnijetih zahtjeva u 79 općina. Terenski monitoring se provodi od 04.09.2009. godine. Hardverska oprema je isporučena u svih 79 općina, a provedena je i jednomjesečna informativna kampanja. U rujnu 2010. godine završena je instalacija aplikacije i omogućen je pristup na testni server FMPVŠ koji je iznajmljen za potrebe prijelaznog razdoblja do završetka instalacije opreme u „sigurnu sobu“. Provedena je pilot aplikacija na dvije lokacije u FBiH. Do sada je u 10 općina započet unos podnesenih zahtjeva u aplikaciju RPG i RK spojenu na server. Trenutačno se vrši obuka za ostale općinske službenike za unos podnijetih zahtjeva u harmoniziranu aplikaciju registracije iz svih 79 općina.

Ukupan broj osoba za obuku za rad na aplikaciji, administriranje i elektronsko vođenja baze podataka je 200 općinskih, kantonalnih/županijskih i službenika FMPVŠ.

U RS je u rujnu 2010. godine objavljen „Pravilnik o razvrstavanju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na komercijalna i nekomercijalna gospodarstva“. U procesu je usvajanje „Uredbe o upisu u registar poljoprivrednih gospodarstava i klijenata“, novog „Pravilnika o obrascima za upis u registar poljoprivrednih gospodarstava i klijenata“ i novog „Pravilnika o legitimaciji obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva“. U cilju promocije i pojašnjenja novog sustava registracije i pravilnog popunjavanja obrazaca kreiran je „Naputak za posjednike“. Ukupan broj registriranih gospodarstava iznosi 59.061, od čega su 58.601 obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (PPG), a preostalih 460 gospodarstava čine pravne osobe. U bazu podataka Registra PG upisano je i 95.713 članova PPG. Na temelju ranije objavljenog tendera u RS je isporučena i instalirana oprema za registre.

Zaključno sa siječnjom 2011. godine na teritoriju BD BiH registrirano je ukupno 2.073 poljoprivrednih gospodarstava.

Sustav identifikacije i registracije životinja

Po pitanju uspostave Registra identifikacije životinja, novi Prijedlog pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u BiH usvojilo je VM BiH na svojoj 130. sjednici održanoj 19.08.2010. godine i isti je objavljen u „Službenom glasniku BiH“. Primjena pravilnika je odgođena zbog neusklađenosti stare aplikacije i novog pravilnika. Konzultantska kuća iz Njemačke analizirala je postojeće sustave registracije, te pripremila tri izvješća s preporukama u svezi s Registrom identifikacije životinja u BiH.

Informacijski sustav o poljoprivrednim tržišnim cijenama

U svezi s uspostavom Poljoprivrednog tržišnog informacijskog servisa BiH (PTIS), odnosno jedinstvenog sustava redovnog prikupljanja i obrade podataka o tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, te raspodjele dobivenih, relevantnih, tržišnih obavijesti učesnicima na poljoprivrednom tržištu, u suradnji s mjerodavnim entitetskim i tijelima BD BiH MVTEO BiH je uspostavilo suradnju sa FARMA projektom. U razdoblju 14-15.09.2010. godine održana je Regionalna konferenciji o tržišnim informacijskim sustavima u Beogradu u okviru koje se razgovaralo i o mogućnostima pružanje tehničke podrške Radnoj skupini za uspostavu PTIS-a u BiH od strane USAID-a putem FARMA projekta. 09.11.2010. godine održana je obuka predstavnika MVTEO BiH i entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH o poljoprivrednom sustavu tržišnih informacija. Obje aktivnosti realizirane su uz tehničku podršku FARMA projekta.

U cilju daljnjeg jačanja poljoprivrednog informacijskog sustava, koje je započeto aktivnostima Projekta poljoprivrede i ruralni razvoj i BiH AIS, u sklopu procesa IPA programiranja MVTEO BiH je kandidirao projekt „Podrška za razvoj Poljoprivrednog tržišnog informacijskog sustava i Sustava identifikacije zemljišnih parcela“ u okviru kojeg će se razviti i testirati PTIS. Implementacija projekta se očekuje 2012. godine.

Pregled aktualnog stanja u razvoju identificiranih ključnih podkomponenti AIS-a u BiH pokazuje da se oko 15% potrebite funkcionalnosti ključnog AIS-a planira, implementira ili je implementirano. Ostaje da se dizajnira i implementira 85% potrebite funkcionalnosti ključnog AIS-a. Ako se uzmu u obzir bitne uslužne djelatnosti sektora poljoprivrede (ne uključujući zahtjeve pravne stečevine EU), trenutačno stanje općeg AIS-a pokazuje da je implementirano nešto manje od 2% funkcionalnosti⁵.

---

⁵ Dokument „Opis ključnog AIS-a“, BiH AIS projekt

Odbor za koordinaciju informacija u poljoprivredi

Sukladno Planu rada za 2010. godinu, Odbor za Koordinaciju informacija u poljoprivredi je održao redovne planirane sastanke. Zahvaljujući podršci BiH AIS projekta za članove Odbora organizirane su obuke iz oblasti informacijskog sustava.

Izvješće o radu Odbora za 2009. godinu je, nakon usvajanja od strane ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, dostavljeno institucijama čiji su predstavnici članovi Odbora.

Sukladno potrebama/zaključkom Odbora i zahtjevom MVTEO BiH, BiH AIS je angažirao konzultanta za pripremu nacrtu Akcionog plana/smjernica za uspostavu poljoprivredno-statističkog sustava za razdoblje 2011-2014.

Savjetodavno vijeće za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj

Sukladno Odluci VM BiH o uspostavi Savjetodavnog vijeća za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj („Sl. glasnik BiH“, broj 58/09), pored konstitutivne, održane su još četiri sjednice Vijeća. Vijeće je posebnu pažnju posvetilo realizaciji Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji u BiH, te utvrdilo niz zaključaka koji predstavljaju osnovu za jačanje odnosa između Vijeća i MVTEO BiH.

Vijeće je pripremila polugodišnje i godišnje izvješće o radu. Ipak, treba naglasiti da je jedan od baznih problema s kojima se susreće Vijeće i koje koči njegov redovan rad neodazivanje i neprisustvovanje pojedinih članova na zakazanim sjednicama. Iz tih razloga, od mjerodavnih institucija traženo je imenovanje novih članova Vijeća sukladno kojim će se izvršiti izmjena važeće Odluke.

Infrastruktura kvalitete

Radna skupina za koordinaciju infrastrukture kvalitete inicirala je izradu sveobuhvatnog dokumenta kojim bi se utvrdilo trenutačno stanje laboratorijskog sustava u BiH. Iz toga je proistekla i izrada dokumenta Analiza statusa quo mreže laboratorija. Dokument je pripremljen u prosincu 2010. godine u okviru IPA projekta „Podrška u pripremi i provedbi EU zakonodavstva iz oblasti hrane u BiH“.

Implementacijom projekta analizirano je postojeće stanje laboratorijskog sustava u BiH, procjena laboratorija, analiza problema, te su dati zaključci i preporuke za unapređenje laboratorijskog sustava u BiH. Predlaže se:

- Reorganizacija sustava trebala bi da ima za cilj izradu mreže laboratorija za sigurnost hrane, raspodijeljenih širom BiH tako da pokrivaju cijelu zemlju uzimajući u obzir zemljopisne i entitetske karakteristike. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti sprečavanju preklapanja aktivnosti, te jačanju koordinacije između laboratorija koje su uključene u sustav.
- Izrada Strategije za unapređenje mreže laboratorija za sigurnost hrane koja bi trebala uključiti izvjestan broj laboratorija koje će biti određene kao službene laboratorije za kontrolu i državne referentne laboratorije, te plan za njihovu obnovu. Broj i lokacije laboratorija trebaju biti utvrđeni u odnosu na njihov kapacitet za obavljanje analiza, te njihov sadašnji i očekivani obim rada. Dokument treba da razjasni odnos između Agencije za sigurnost hrane i laboratorija, s posebnim osvrtom na sustav koji će se realizirati u smislu prikupljanja podataka od službenih kontrola.
- Posebne odredbe trebalo bi da definiraju ulogu odgovornosti i mjerodavnosti državnih referentnih laboratorija. Državne referentne laboratorije trebale bi biti potpuno opremljene, a njihovo osoblje u cjelosti obučeno kako bi moglo ispunjavati svoje odgovornosti u svezi spropisima koji se odnose na sigurnost hrane i sukladno zahtjevima Uredbe EK 882/2004.

Smatra se da je infrastruktura nekih laboratorija ispod zahtijevanih standarda jednog modernog analitičkog laboratorija. Unapređenje ovih laboratorija treba biti usmjereno na ugradnju moderne opreme zajedno s manjim preuređenjem objekata gdje je to neophodno. Završna faza procesa unapređenja bit će uspostava sustava osiguranja kvalitete u svim laboratorijima u mreži.

Sukladno pokrenutim aktivnostima u svezi s pitanjima robnih rezervi, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa donio je 15.02.2010. godine Odluku o formiranju Radne skupine za izradu Nacrta Akcionog plana za robne rezerve u BiH. 06.11.2010. godine dobivena je obavijest od FAO o odobravanju projekta tehničke pomoći (TCP) u izradi Akcionog plana za robne rezerve u BiH. Po odobrenom TCP projektu, 14.12.2010. godine održan je okrugli sto sa FAO ekspertima. Nacrt akcionog plana za razvoj robnih rezervi treba da sadrži analize vezane za nabavku, proizvodnju, otkupe i cijene osnovnih poljoprivrednih proizvoda, prijedloge modela organizacije tržišta za poljoprivredne proizvode uz poštivanje međunarodnih standarda i ugovora, te preporuke za izradu zakonskih i podzakonskih akata, institucionalnu izgradnju, funkcionalnu koordinaciju i financiranje. Smjernice dobivene implementacijom projekta trebaju doprinijeti izradi sveobuhvatne Strategije robnih rezervi u BiH i organizaciji tržišta za poljoprivredne proizvode (CMO) uz poštivanje međunarodnih standarda i ugovora. Implementacija projekta se očekuje 2011. godine.

Povjerenstvo za vanjsku trgovinu i carine Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH je na svojoj 44. sjednici održanoj 30.03.2010. godine usvojilo Zaključak kojim je zaduženo MVTEO BiH da, u suradnji sa UzV BiH i UzZZB BiH, izradi Mapu puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla, s konkretnim rokovima i izvršiteljima.

Pripremu iste je koordinirao Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj MVTEO BiH, uz podršku USAID/Sida projekta FARMA. U cilju prikupljanja informacija o trenutačnom stanju u svezi s uspostavom sustava sigurnosti i kvalitete hrane u BiH, te problemima i preporukama za njihovo rješavanje održano je 15-ak sastanaka s predstavnicima institucija u mreži sigurnosti hrane.

VM BiH je na 131. sjednici održanoj 26.08.2010. godine razmotrilo i usvojilo Mapu puta.

Imajući u vidu činjenicu da bitna sustavna rješenja definirana BiH zakonodavstvom u ovoj oblasti u razdoblju 2003-2005. godina niti do danas nisu realizirana, ovim dokumentom su:

- definirani međunarodni opće prihvaćeni zahtjevi i zahtjevi EU za izvoz poljoprivredno prehrambenih proizvoda – hrane;
- definirani problemi pri izvozu hrane iz BiH;
- predloženi su koraci ka prevazilaženju navedenog stanja, s ciljem izgradnje sustava sigurnosti i kvalitete hrane u kontekstu izvoza, koji su predstavljeni u vidu trinaest aktivnosti s rokom realizacije od 12 mjeseci.

Ovakav pristup u izradi ovog dokumenta ima za cilj ukazati na izniman značaj ove problematike po zdravlje građana BiH, usporavanje ekonomskog razvoja, odbivanje stranih investitora i eliminiranje BiH iz međunarodne trgovine hranom, odnosno ekonomskih šteta koje neuspostavljanje efikasnog nacionalnog sustava sigurnosti i kvalitete hrane proizvodi. Suština je da se putem jasne legislative, odgovornosti za sigurnost i kvalitetu hrane prenesu na proizvođače i prerađivače.

U cilju postizanja napretka u harmonizaciji sektora poljoprivrede i EU integracijama, kao i stvaranju uvjeta za korištenje instrumenata predpristupne pomoći za ruralni razvoj IPARD, te osiguravanje dobre suradnje i koordinacije na svim razinama, MVTEO BiH je pokrenulo aktivnosti na formiranju Radne skupine za izradu Nacrta zakona o organskoj proizvodnji hrane u BiH sukladno EU regulativi, tj. obvezi približavanja zakonodavstva BiH standardima i pravilima EU (članak 95. SSP-a), kao i usvojenom dinamikom realizacije Mape puta.

Uz podršku projekta „Razvoj zakonodavne infrastrukture za sigurnost i kvalitetu hrane“ organizirana je radionica s ciljem daljnjeg razvoja vještina i znanja predstavnika BiH institucija iz oblasti sigurnosti i kvalitete hrane o zahtjevima WTO SPS sporazuma.

Radionica je organizirana 23. i 24.11.2010. godine u Sarajevu na temu „Značaj SPS infrastrukture u kontekstu globalnih zahtjeva sigurnosti hrane“ s posebnim osvrtom na zahtjeve transparentnosti SPS sporazuma. 10.11.2010. godine upućen je dopis Sektoru za opće i pravne poslove za iniciranje pokretanja inicijative za izradu prijedloga kaznenih odredbi na temelju Zakona o vanjskotrgovinskoj politici BiH kako bi postignuti rezultati kroz implementaciju Mape puta ostali održivi u dugoročnom razdoblju.

Savjetodavne službe i inspekcije

Tijekom 2010. godine entitetske Srednjoročne strategije pružanja savjetodavnih usluga su izrađene. U FBiH Srednjoročna strategija će biti upućena u proceduru usvajanja po donošenju Zakona o poljoprivrednim savjetodavnim službama. U RS je 09.12.2010. godine na sjednici Narodne Skupštine usvojen Nacrt Srednjoročne Strategije (2010-2015) poljoprivrednog savjetodavstva.

Radna skupina za uspostavu mehanizama za koordiniranje i promoviranje privatnih i javnih savjetodavnih službi čiji je zadatak usmjeravanje aktivnosti pri utvrđivanju i definiranju standarda za kvalitetu usluga, započela je pripremu dokumenta kojim će se uspostaviti unificirana pravila, odnosno utvrditi jedinstvena procedura licenciranja za privatne savjetodavne službe i certificiranje za poljoprivredne savjetodavce.

Inspektorati su tijekom 2010. godine provodili inspekcijske aktivnosti definirane godišnjim i mjesečnim programom rada, nadzorne aktivnosti po oblastima primarne poljoprivredne biljne i animalne proizvodnje, ribarstva (akvakultura, udruga sportskih ribolovaca) i pčelarstva, prometa reguliranog pripadajućim propisima, poticaja u poljoprivredi, zaštite i korištenja poljoprivrednog zemljišta, osiguranja zdravstveno sigurnog (fitosanitarni nadzor) i neometanog unutarnjeg i prekograničnog prometa robama biljnog karaktera, proizvoda od bilja i zaštitnih sredstava za primjenu u poljoprivredi.

MVTEO BiH je tijekom 2010. godine zajedno s ARDP projektom radilo na uspostavi informacijskog sustava za razmjenu informacija za potrebe rada inspekcijskih službi.

Federalna uprava je započela aktivnosti i uvođenje tzv. Informacijskog sustava e-inspekcije. Očekuje se da će se primjenom informacijskog softvera unaprijediti, ubrzati i poboljšati prvenstveno vršenje inspekcijskog nadzora, te efikasnije upravljanje dokumentima i predmetima Uprave, stalno ažuriranje baze podataka gospodarskih subjekata, kao i analiza rizika vršenja inspekcijskih kontrola kod gospodarskih subjekata što će izravno utjecati na revidiranje broja posjeta inspekcija kod poslodavaca koji se pridržavaju Zakona, odnosno redovnije posjete inspekcija kod poslodavaca koji se ne pridržavaju Zakonom predviđenih uvjeta poslovanja.

Narodna skupština RS je 08.07.2010. godine na 38. redovnoj sjednici usvojila novi Zakon o inspekcijama u RS („Sl. glasnik RS“, br. 74/10). Riječ je o procesnom zakonu koji u cjelosti regulira postupak inspekcijskog nadzora i koji će efikasnije povezati rad inspekcijskih službi na lokalnoj i republičkoj razini. Novim zakonom, pored postojećih 12, predviđena je i Inspekcija za hranu koja vrši inspekcijski nadzor u oblasti kvalitete i zdravstvene ispravnosti hrane, uključujući i hranu za životinje.

U organizaciji UzZZB BiH, 04.07.2010. godine održana je jednodnevna obuka za fitosanitarne inspektore Inspektorata RS, Inspektorata FBiH i Inspektorata BD BiH. Obuka je bila na temu implementacije Pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i

reguliranih objekata koji je stupio na snagu 01.01.2010. godine, a koji je usklađen sa legislativom EU.

Sustav monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

Odluka o uspostavi sustava monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja BiH objavljena je u „Sl. glasniku BiH“, broj 24/10, od 29.03.2010. godine. Za realizaciju pomenute Odluke zadužena je radna grupa - Privremeni odbor za uspostavu sistema monitoringa i evaluacije za sektor poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja.

Na drugom sastanku radne grupe održanom 27.01.2010. godine donesen je zaključak da se u početnom periodu formiranja sistema monitoringa i evaluacije u BiH fokus rada usmjeri na praćenje harmoniziranih mjera ruralnog razvoja i poticaja u poljoprivredi.

Tijekom 2010. godine, tehničku podršku članovima radne skupine pružili su eksperti IPA projekta „Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja u BiH“ (3P-BHRD projekat) i ista se prvenstveno ogledala u edukaciji članova pomenute radne skupine. 3P-BHRD projekt je organizirao tri modula obuke u kojoj su pored članova radne skupine učestvovali i članovi Tehničkog tima za harmonizaciju mjera ruralnog razvoja.

Prvi modul obuke održan je 28. i 29.04.2010. godine. Tijekom dvodnevnog seminara, učesnici su imali priliku da se upoznaju s osnovnim zahtjevima i pravilima EU koji su u svezi s monitoringom i evaluacijom mjera ruralnog razvoja programiranih sukladno IPARD principima. Pojašnjen je koncept SMART indikatora, te osnovni principi razvoja evaluacijskog okvira i prikupljanja objektivnih podataka o implementaciji mjera ruralnog razvoja.

Drugi modul obuke organiziran je 06.07.2010. godine. Tom prilikom eksperti 3P-BHRD projekta su govorili o upravljanju i kontroli programa ruralnog razvoja kofinanciranih od strane EU, pravnim zahtjevima EU u svezi s monitoringom i evaluacijom IPARD programa, te namjeni, funkciji i strukturi Odbora za monitoring IPARD programa.

Treći modul obuke realiziran je 23. i 24. 11.2010. godine. Fokus obuke je bio usmjeren na pitanja koja su u svezi s definiranjem indikatora rezultata i ciljeva mjera ruralnog razvoja. Također, bilo je riječi i o zajedničkom EU okviru za monitoring i evaluaciju.

Tijekom prethodnog razdoblja u okviru aktivnosti 3P-BHRD projekta pripremljeni su slijedeći materijali:

- Nacrt prijedloga strukture Odbora za monitoring,
- Nacrt Evaluacijskog okvira za mjere ruralnog razvoja (koje su u procesu harmonizacije) BiH.

Na temelju Nacrta prijedloga strukture Odbora za monitoring, 3P-BHRD projekta, SPPŠRR je inicirao formiranje Komiteta za monitoring i evaluaciju pilot mjera ruralnog razvoja IPARD tipa. Većina mjerodavnih institucija je imenovala članove Komiteta, a za potrebe njihove edukacije 24.11.2010. godine održana je obuka od strane 3P-BHRD projekta na temu „Uloga i funkcije Odbora za monitoring“.

Podrška poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima

Nakon obavijesti o zaključcima 109. sjednice Vijeća ministara BiH na kojoj je VM BiH usvojilo Prijedlog mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, prijedlog mjera je 05.01.2010. godine upućen Generalnom tajništvu Vijeća ministara BiH radi prosljeđivanja u daljnju parlamentarnu proceduru.

26.01.2010. godine održana je 41. sjednica Povjerenstva za vanjsku politiku i carine na kojoj su članovi Povjerenstva upoznati s prijedlogom mjera koji je ujedno i prihvaćen bez izmjena i dopuna. Na 73. sjednici održanoj 23.03.2010. godine Zastupnički dom PSBiH usvojio je Prijedlog

mjera. Dom naroda PS BiH je na svojoj 44. sjednici, održanoj 19.04.2010. godine, razmatrao i usvojio Prijedlog mjera.

VM BiH se, na svojoj 119. sjednici održanoj 22.04.2010. godine, upoznao sa zaključcima Zastupničkog doma PSBiH sa 73. sjednice, te je zadužilo MVTEO BiH za realizaciju zaključaka povodom rasprave o Prijedlogu mjera. VM BiH se, na svojoj 121. sjednici održanoj 20. svibnja, upoznao sa zaključcima Doma naroda PSBiH, te je za realizaciju zaključaka povodom rasprave o Prijedlogu mjera, zadužilo MVTEO BiH.

VM BiH je na 130. sjednici održanoj 19.08.2010. godine usvojilo dokument „Proizvodno-potrošni i vanjskotrgovinski bilanci za 2009. godinu“ (mjere 1 i 2) koji su u vidu informacije dostavljeni mjerodavnom Povjerenstvu Parlamentarne skupštine BiH.

VM BiH je na 136. sjednici održanoj 02.10.2010. godine razmotrilo i usvojilo šestomjesečno Izvješće o realizaciji mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, sa zaključkom:

„Zadužene su sve institucije mjerodavne za izvršenje mjera da Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa redovno dostavljaju ažurirana izvješća o realizaciji mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH“.

O navedenom zaključku MVTEO BiH je obavijestilo mjerodavne institucije, napominjući mjere za koje su mjerodavni, te o šestomjesečnom izvješću informiralo Povjerenstvo za vanjsku trgovinu i carine Parlamentarne skupštine BiH.

16.12.2010. godine MVTEO BiH je uputilo šestomjesečno izvješće o realizaciji mjera, u cilju informiranja, Povjerenstvu za vanjsku trgovinu i carine Parlamentarne skupštine BiH. 20.12.2010. godine upućen je dopis svim mjerodavnim institucijama za realizaciju mjera, u cilju dostave izvješća o aktivnostima na izvršenju usvojenih mjera.

Prijedlogom mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH, MVTEO BiH je po prvi put uticalo na politike koje mogu donijeti, kako u kratkoročnom razdoblju, tako i u dužem vremenskom roku, konkretne ekonomske efekte, a za čiju implementaciju su zadužene imenovane institucije s utvrđenim rokovima izvršenja. Prihvatajući navedene mjere od strane Parlamentarne skupštine BiH, stvorili su se uvjeti za ažurnije reagiranje mjerodavnih institucija u cilju rješavanja niza problema s kojima se susreću poljoprivredni proizvođači i prerađivači u BiH.

Regulativa

Zakona o vinu Bosne i Hercegovine

Prijedlog Zakona o vinu BiH utvrđen je na 123. sjednici VM BiH, održanoj 03.06.2010. godine, te prosljeđen Parlamentarnoj skupštini BiH na razmatranje i usvajanje. Prijedlogom ovoga Zakona djelimično su preuzete odredbe Uredbe Vijeća (EC) broj 1234/07 o uspostavi zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta, te o specifičnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Jedinstvena ZOT Uredba), uz izmjene i dopune.

Nakon aplikacije za članstvo u Međunarodnoj organizaciji za vino i vinovu lozu (OIV), BiH je 12.11.2010. godine primljena kao 44. članica u ovu organizaciju. Članstvo BiH ovoj organizaciji pruža značajan poticaj za modernizaciju proizvodnje, te usvajanje svih standarda koji vrijede u OIV-u. Ulaskom u OIV naše autohtone sorte vinove loze, kao što su loze Žilavka i Blatina, postale su dijelom svjetskog fonda plemenitih sorti.

Zakon o duhanu Bosne i Hercegovine

Zakon o duhanu BiH usvojen je u parlamentarnoj proceduri i objavljen 22.04.2010. godine („Sl. glasnik BiH“, br. 32/10). Zakon propisuje izradu šest pravilnika i to: Pravilnik za proizvodnju duhana, Pravilnik o uvjetima za registriranje otkupa i obrade duhana, Pravilnik o mjerilima

procjene kvalitete sirovog duhana u listu, Pravilnik o registriranju i uvjetima za obavljanje djelatnosti prerade i proizvodnje duhanskih proizvoda, Pravilnik o razvrstavanju cigareta i markama i Pravilnik o vrstama registara. Radna skupina (osnovana od strane MVTEO BiH) je izradila nacрте pravilnika i isti su u cilju provođenja zakonodavne procedure razmatranja i usvajanja dostavljeni mjerodavnim institucijama na mišljenje.

Zemljopisne oznake

Parlamentarna skupština BiH usvojila je Zakon o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla („Sl. glasnik BiH“, br. 53/10).

Zaštita zemljopisnog podrijetla vina regulirana je Prijedlogom Zakona o vinu BiH, gdje je predviđeno označavanje vina sa zemljopisnim podrijetlom, načini priznavanja oznaka za vina sa zemljopisnim podrijetlom, kontrola proizvodnje vina sa zemljopisnim podrijetlom i stavljanje u promet vina sa zemljopisnim podrijetlom.

Donošenjem Pravilnika o oznakama originalnosti i zemljopisnog podrijetla hrane i Pravilnika o oznakama tradicionalnog ugleda hrane po prvi put u BiH stvorena je pravna pretpostavka za zaštitu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koji imaju posebna svojstva.

AzSH BiH je pokrenula inicijativu za formiranje baze podataka svih prehrambenih proizvoda namijenjenih za prehranu ljudi, koji imaju posebne karakteristike proistekle iz njihovih fizičkih, kemijskih i organoleptičnih osobina, načina proizvodnje i prerade, te podneblja iz kojeg dolaze. Pripremljen je Uпитnik za zaštitu oznaka originalnosti, oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka tradicionalnog ugleda hrane i upućen na adresu 144 grada i općine u FBiH, RS i BD BiH, kao i na adresu VTK BiH, gospodarskih komora na razini entiteta, kantona i BD BiH. U Agenciji je dosad primljen odgovor s popunjenim Uпитnikom iz 57 gradova/općina u BiH. Prijavljeno je oko 160 prehrambenih proizvoda koji, po mišljenju predlagača, ispunjavaju uvjete zaštite oznake originalnosti, zemljopisnog podrijetla ili tradicionalnog ugleda hrane.

U razdoblju od 01.06. do 24.12.2010. godine službenici Agencije su, s ciljem edukacije proizvođača, održali ukupno 11 predavanja o registraciji oznaka originalnosti, zemljopisnog podrijetla i tradicionalnog ugleda hrane.

Politika u oblasti sigurnosti hrane

Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture

Na temelju usvojenog Programa rada za 2010. godinu, u Agenciji za sigurnost hrane BiH su, na razdoblje od godinu dana primljena četiri volontera. Na dan 31.12.2010. godine, Agencija je imala ukupno 37 uposlenih, od čega 30 državnih službenika i 7 uposlenika.

AzSH BiH ne raspolaže inspekcijskim kapacitetima niti ima izravan utjecaj u pripremi godišnjih kontrolnih planova usvojenih na entitetskoj razini. Trenutačno, godišnje kontrolne planove sastavljaju entitetske uprave za inspekcijske poslove i Inspektorat BD BiH. Na ovom polju Agencija je pripremila novi set legislative koji treba da se usvoji. Organizirano je niz obuka za kontrolne sustave u sklopu IPA 2008 i u sklopu tehničke pomoći (TAIEX).

Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU

U izvještajnom razdoblju AzSH BiH radila je na uspostavi zakonodavnog okvira u oblasti sigurnosti hrane u zemlji usklađujući ga s relevantnim zakonodavstvom EU. U nastavku je dan pregled podzakonskih akata prema njihovom statusu:

Odluke

- Odluka o davanju ovlaštenja ispitnim laboratorijima u BiH za ispitivanje, kontrolu i praćenje prisustva genetički modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje („Sl. glasnik BiH“, br. 15/10)

Pravilnici koji su doneseni od strane VM BiH i objavljeni u „Sl. glasniku BiH“ u 2010. godini

- Pravilnik o šećerima („Sl. glasnik BiH“, br. 25/10)-*Direktiva Vijeća 2001/111/EC od 20. prosinca 2001,*
- Pravilnik o standardima za stavljanje jaja na tržište („Sl. glasnik BiH“, br. 25/10)-*Uredbe Vijeća 1234/2007/EC od 22. listopada 2007, Uredba Komisije 589/2008 od 23. lipnja 2008, Uredba Komisije 598/2008 od 24. lipnja 2008,*
- Pravilnik o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama („Sl. glasnik BiH“, br. 26/10)-*Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2009/54/EC od 18. lipnja 2009, te Direktiva Komisije 2003/40/EC od 16. svibnja 2003,*
- Pravilnik o stolnim vodama („Sl. glasnik BiH“, br. 40/10)-*Nacionalni propis,*
- Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Sl. glasnik BiH“, br. 40/10) - *Direktiva Vijeća 98/83/EC od 3. studenog 1998,*
- Pravilnik o oznakama originalnosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane („Sl. glasnik BiH“, br. 27/10)-*Uredba Vijeća 510/2006/EC od 20. ožujka 2006, Uredba Komisije 1898/2006/EC od 14. prosinca 2006,*
- Pravilnik o oznakama tradicionalnog ugleda hrane („Sl. glasnik BiH“, br. 27/10),
- *Uredba Vijeća 509/2006/EC od 20. ožujka 2006, Uredba Komisije 1216/2007/EC od 18. listopada 2007,*
- Pravilnik o materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Vijeća 84/500/EEC od 15. listopada 1984, Direktiva Vijeća 2005/31/EC od 29. travnja 2005,*
- Pravilnik o materijalima i predmetima izrađenim od filma od regenerirane celuloze namijenjenim za kontakt sa hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Komisije 93/10/EC od 15. ožujka 1993, Direktiva Komisije 2007/42/EC od 29. lipnja 2007,*
- Pravilnik o ograničavanju uporabe epoksi derivata u materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Uredba Komisije 1895/2005/EC od 18. studenog 2005,*
- Pravilnik o oslobađanju N-nitrozamina i prekursora N-nitrozamina tvari iz elastomera ili gumenih duda za bočice i duda („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Komisije 93/11/EEC od 15. ožujka 1993,*
- Pravilnik o keramičkim predmetima namijenjenim za kontakt s hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Vijeća 84/500/EEC od 15. listopada 1984, Direktiva Vijeća 2005/31/EC od 29. travnja 2005,*
- Pravilnik o materijalima i predmetima koji sadrže vinil hlorid monomer i namijenjeni su za kontakt sa hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Vijeća 78/142/EEC od 30. siječnja 1978, Direktiva Komisije 80/766/EEC od 8. srpnja 1980, Direktiva Komisije 81/432/EEC od 29. travnja 1981,*
- Pravilnik o plastičnim materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 42/10)-*Direktiva Komisije 2002/72/EC od 6. kolovoza 2002, Direktiva Vijeća 1982/711/EEC od 18. listopada 1982, Direktiva Vijeća 1985/572/EEC od 19. prosinca 1985,*
- Pravilnik o količini brašna utrošenog za proizvodnju pekarskih proizvoda („Sl. glasnik BiH“, br. 76/10)-*Nacionalni propis,*
- Pravilnik o proizvodima od žitarica („Sl. glasnik BiH“, br. 76/10) - *Nacionalni propis,*
- Pravilnik o tjesteninama, tijestu i proizvodima od tijesta („Sl. glasnik BiH“, br. 77/10) - *Nacionalni propis,*
- Pravilnik o pekarskim proizvodima („Sl. glasnik BiH“, br. 77/10)-*Nacionalni propis,*
- Pravilnik o metodama analiza šećera („Sl. glasnik BiH“, br. 77/10)-*Nacionalni propis,*

- Pravilnik o pivu („Sl. glasnik BiH“, br. 77/10)-*Nacionalni propis*.

Pravilnici doneseni na VM BiH i pripremljeni za objavu u Službenom glasniku

- Pravilnik o provođenju plana praćenja/monitoringa hrane-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o jestivim biljnim uljima, jestivim biljnim mastima i majonezama- *Nacionalni propis*,
- Pravilnik o mazivim mastima-*Uredbe Vijeća 1234/2007/EC od 22. listopada 2007, Uredba Komisije 445/2007/EC od 23. travnja 2007,*
- Pravilnik o sirovom mlijeku - *Nacionalni propis*,
- Pravilnik o mliječnim proizvodima i starter kulturama-*Uredbe Vijeća 2597/97/EC od 18. prosinca 1997, Uredbe Vijeća 1602/1999/EC od 19. srpnja 1999, Uredba Vijeća 1153/2007/EC od 26. rujna 2007,*
- Pravilnik o zgusnutom mlijeku i mlijeku u prahu-*Direktiva Vijeća 2001/114/EC od 20. prosinca 2001, Direktiva Vijeća 2007/61/EC od 26. rujna 2007,*
- Pravilnik o jestivim kazeinima i kazeinatima-*Direktiva Vijeća 83/417/EEC od 25. srpnja 1983.*

Pravilnici odobreni na Upravnom odboru AzSH BiH i upućeni na usvajanje VM BiH

- Pravilnik o keksima i keksima srodnim proizvodima-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o pomoćnim tvarima u procesu proizvodnje-*Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2009/32/EC od 23. travnja 2009,*
- Pravilnik o aktivnim i inteligentnim materijalima i predmetima namijenjenim za kontakt sa hranom-*Uredba Komisije 450/2009/EC od 29. svibnja 2009,*
- Pravilnik o proizvodima od jaja-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o uporabi boja u hrani-*Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 1333/2008/EC od 16. prosinca 2008, Direktiva Komisije 2008/128/EC od 22. prosinca 2008,*
- Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o voćnim sokovima, voćnim nektarima i sličnim proizvodima-*Direktiva Komisije 2009/106/EC od 14. kolovoza 2009,*
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o osvježavajućim bezalkoholnim pićima i sličnim proizvodima-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o medu i drugim pčelinjim proizvodima-*Direktiva Vijeća 2001/110/EC od 20. prosinca 2001,*
- Pravilnik o označavanju hranjivih vrijednosti hrane-*Direktiva Vijeća 90/496/EEC od 24. rujna 1990, Direktiva Komisije 2003/120/EC od 5. prosinca 2003, Direktiva Komisije 2008/100/EC od 28. listopada 2008,*
- Pravilnik o brzo smrznutoj hrani za prehranu ljudi-*Direktiva Vijeća 89/108/EEC od 21. prosinca 1988, Direktiva Komisije 92/2/EEC od 13. siječnja 1992, Uredba Komisije 37/2005/EC od 12. siječnja 2005,*
- Pravilnik o začинима, ekstraktima začina i mješavinama začina-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o hrani podvrgnutoj jonizirajućem zračenju-*Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 1999/2/EC od 22. veljače 1999, Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 1999/2/EC od 22. veljače 1999,*
- Pravilnik o kakau i čokoladnim proizvodima-*Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2000/36/EC od 23. lipnja 2000, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 1137/2008/EC od 22. listopada 2008,*
- Pravilnik o čaju, biljnom čaju, voćnom čaju i instant čaju-*Nacionalni propis*,
- Pravilnik o analitičkim metodama za jaka alkoholna i alkoholna pića-*Uredba Komisije 2870/2000/EC od 19. prosinca 2000, Uredba Komisije 2091/2002/EC od 26. studenog 2002.*

Pravilnici pripremljeni za odobravanje na Upravnom odboru AzSH BiH

- *Pravilnik o higijeni hrane-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 852/2004/EC od 29. travnja 2004,*
- *Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 853/2004/EC od 29. travnja 2004,*
- *Pravilnik o službenoj kontroli iz oblasti hrane-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 882/2004 od 29. travnja 2004,*
- *Pravilnik o službenim kontrolama hrane životinjskog podrijetla-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 882/2004 od 29. travnja 2004,*
- *Pravilnik o registraciji i odobravanju objekata u kojima se posluje sa hranom/hranom za životinje-Nacionalni propis,*
- *Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati laboratoriji subjekata u poslovanju s hranom-Nacionalni propis,*
- *Pravilnik o mikrobiološkim kriterijima u hrani-Uredba Komisije 2073/2005/EC od 15. studenog 2005, Uredba Komisije 1441/2007/EC od 5. prosinca 2007, Uredba Komisije 365/2010/EC od 28. travnja 2010,*
- *Pravilnik o metodama analize toplinski obrađenog mlijeka za prehranu ljudi-Odluka Vijeća 92/608/EEC od 14. novembra 1992,*
- *Pravilnik o metodama uzorkovanja i analiza zgusnutog (kondenzovanog) mlijeka i mlijeka u prahu namjenjenih za prehranu ljudi-Prva Direktiva Komisije 79/1067/EEC od 13. studenog 1979, Prva Direktiva Komisije 87/524/EEC od 6. listopada 1987,*
- *Pravilnik o metodama i postupcima određivanja kvalitete kazeina i kazeinata-Prva Direktiva Komisije 85/503/EEC od 25. listopada 1985, Prva Direktiva Komisije 86/424/EEC od 15. srpnja 1986,*
- *Pravilnik o skrobu-Nacionalni propis,*
- *Pravilnik o voćnim džemovima, želeima, marmeladama i pekmezima-Direktiva Vijeća 2001/113/EC od 20. prosinca 2001,*
- *Pravilnik o sastavu i označavanju hrane prikladne za ljude netolerantne na gluten-Uredba Komisije 41/2009/EC od 20. siječnja 2009,*
- *Pravilnik o hrani za posebne prehrambene potrebe-Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2009/39/EC od 6. svibnja 2009,*
- *Pravilnik o formulama za dojenčad i formulama nakon dojenja-Direktiva Komisije 2006/141/EC od 22. prosinca 2006, Uredba Komisije 1243/2008/EC od 12. prosinca 2008,*
- *Pravilnik o prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu-Direktiva Komisije 2006/125/EC od 5. prosinca 2006,*
- *Pravilnik o procedurama, postupanju, obliku i sadržaju obavijesti o opasnoj hrani i hrani za životinje nastalih u sustavu brzog uzbunjivanja (RASFF)-Nacionalni propis, preuzeta 3 članka (50., 51. i 52.) iz Uredbe Europskog Parlamenta i Vijeća 178/2002/EC od 28. siječnja 2002,*
- *Pravilnik o higijeni hrane za životinje-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 183/2005/EC od 12. siječnja 2005,*
- *Pravilnik o uporabi aroma u hrani-Direktiva Vijeća 88/388/EEC od 22. lipnja 1988, Direktiva Komisije 91/71/EEC of 16. siječnja 1991, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća EC 2232/96 od 28. listopada 1996, Odluka Komisije 1999/217/EC od 23. veljače 1999, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 2065/2003/EC od 10. studenog 2003, Uredba Komisije EC 627/2006/EC od 21. travnja 2006, Odluka Komisije 2000/489/EC od 18. srpnja 2000, Odluka Komisije 2002/113/EC od 23. siječnja 2002, Odluka Komisije 2004/357/EC od 7. travnja 2004, Odluka Komisije 2005/389/EC od 18. svibnja 2005, Odluka Komisije 2006/252/EC od 27. ožujka 2006, Odluka Komisije 2008/478/EC od 17. lipnja 2008, Odluka Komisije 2009/163/EC od 26. veljače 2009,*
- *Pravilnik o hrani obogaćenoj nutrijentima-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 1929/2006/EC od 20. prosinca 2006, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 108/2008/EC od 15. siječnja 2008, Uredba Komisije 1170/2009/EC od 30. studenog 2009,*

- Pravilnik o hrani namijenjenoj za uporabu u energetske ograničenoj prehrani za smanjenje tjelesne težine-Direktiva Komisije 2007/29/EC od 30. svibnja 2007,
- Pravilnik o kavi, proizvodima od kave surogatima te proizvodima od surogata-Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 1999/4/EC od 22. veljače 1999,
- Pravilnik o neželjenim tvarima u hrani za životinje-Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2002/32/EC od 7. svibnja 2002, Direktiva Komisije 2003/100/EC od 31. listopada 2003, Direktiva Komisije 2005/87/EC od 5. prosinca 2005, Direktiva Komisije 2006/13/EC od 3. veljače 2006, Direktiva Komisije 2006/77/EC od 29. rujna 2006, Direktiva Komisije 2008/76/EC od 25. srpnja 2008, Direktiva Komisije 2009/8/EC od 10. veljače 2009, Direktiva Komisije 2009/141/EC od 23. studenog 2009, Direktiva Komisije 2010/6/EU od 9. veljače 2010,
- Pravilnik o obliku i načinu vođenja jedinstvenog registra genetički modificiranih organizama-Nacionalni propis,
- Pravilnik o dijetalnoj hrani za posebne medicinske potrebe-Direktiva Komisije 1999/21/EC od 25. ožujka 1999, Direktiva Komisije 2006/141/EC od 22. prosinca 2006,
- Pravilnik o uvjetima i postupku izdavanja odobrenja za stavljanje genetički modificirane hrane i hrane za životinje prvi put na tržište BiH i zahtjevima koji se odnose na njihovu sljedivost i označavanje-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 1829/2003/EC od 22. rujna 2003, Uredba Komisije 641/2004/EC od 6. travnja 2004,
- Pravilnik o metodama uzorkovanja za provođenje službene kontrole ostataka pesticida u i na proizvodima biljnog i životinjskog podrijetla-Direktiva Komisije 2002/63/EC od 11. srpnja 2002,
- Pravilnik o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 396/2005/EC od 23. veljače 2005, Uredba Komisije 178/2006/EC od 1. siječnja 2006, Uredba Komisije 149/2008/EC od 29. siječnja 2008, Uredba Komisije 260/2008/EC od 18. ožujka 2008, Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 299/2008/EC od 11. veljače 2008, Uredba Komisije 839/2008/EC od 31. srpnja 2008, Uredba Komisije 822/2008/EC od 27. kolovoza 2009, Uredba Komisije 1050/2009/EC od 28. listopada 2009 Uredba Komisije 1097/2009/EC od 16. studenog 2009, Uredba Komisije 304/2010/EC od 9. travnja 2010, Uredba Komisije 750/2010/EC od 7. srpnja 2010, Uredba Komisije 765/2010/EC od 25. kolovoza 2010, Uredba Komisije 893/2010/EC od 8. listopada 2010,
- Pravilnik o nadležnosti graničnih inspektora prema pojedinim vrstama hrane/hrane za životinje-Odluka Komisije 2007/275/EC od 17. travnja 2007,
- Pravilnik o sadržaju i obimu procjene rizika za stavljanje na tržište genetički modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetički modificiranih organizama i metodologije za izradu procjene rizika-Direktiva Europskog Parlamenta i Vijeća 2001/18/EC od 12. ožujka 2001, Odluka Komisije 2002/623/EC od 24. srpnja 2002,
- Pravilnik o sadržaju prijave i tehničke dokumentacije za stavljanje na tržište, uvjeti označavanja i pakiranja genetički modificiranih organizama ili proizvoda koji sadrže i/ili se sastoje ili potiču od genetički modificiranih organizama-Uredba Europskog Parlamenta i Vijeća 1830/2003/EC od 22. rujna 2003, Odluka Vijeća 2002/812/EC od 3. listopada 2002.

U cilju provedbe usvojenih podzakonskih akata vezanih za vode, VM BiH⁶ je na prijedlog AzSH BiH donijelo Odluku o formiranju Povjerenstva za priznavanje prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda u BiH. Time su stvoreni uvjeti da se na tržište u BiH stavlja u promet voda proizvedena, uskladištena i stavljena u promet sukladno odredbama Pravilnika o prirodnim mineralnim i prirodnim izvorskim vodama.

---

⁶ Na svojoj 136. sjednici od 02.11.2010.

Usvajanjem seta Pravilnika o mlijeku od strane VM BiH stvoren je pravni osnov za izjednačavanje uvjeta kvalitete za proizvodnju mlijeka i mliječnih proizvoda u mljekarskoj industriji BiH koji će biti osnov za određivanje podsticajnih mjera za mlijeko od mjerodavnih entitetskih ministarstava.

U cilju što kvalitetnije i jednostavnije implementacije donesenih propisa o hrani za subjekte u poslovanju s hranom izrađene su i tiskane slijedeće smjernice: Smjernice za oznaku originalnosti, zemljopisnog podrijetla i tradicionalnog ugleda hrane, Smjernice za prehrambene aditive, Smjernice za prehrambene aditive u hrani za posebne prehrambene potrebe, Smjernice za prehrambene aditive u hrani za dojenčad i malu djecu, Smjernice za uporabu prehrambenih aditiva u mesu i proizvodima od mesa, Smjernice za uporabu prehrambenih aditiva u mlijeku i mliječnim proizvodima, pudingu i sladoledu, te Smjernice za uporabu prehrambenih aditiva u pivu i vinu.

U dijelu provedbe Zakona o genetički modificiranim organizmima, ranije formirano Vijeće za genetički modificirane organizme tijekom 2010. godine održalo je ukupno sedam sjednica. Aktivnosti istog bile su većim dijelom usmjerene na razmatranje podzakonskih akata iz oblasti genetički modificiranih organizama u hrani, te na aktivnosti na uspostavi sustava za kontrolu genetički modificiranih organizama u hrani i hrani za životinje u BiH.

Vežano za Sustav brzog uzbunjivanja za hranu i stočnu hranu (RASFF), od potpisivanja Izjave o povjerljivosti, od 03.04.2009. zaključno sa 31.12.2010. godini bilo je sveukupno 18 žurnih obavijesti.

U 2010. godini AzSH BiH je od SANCO RASFF-a primila 10 obavijesti. Po svim obavijestima AzSH BiH je primila povratne informacije od mjerodavnih inspekcijskih tijela koja su poduzela potrebite zakonske mjere. AzSH BiH redovito dostavlja izvješće Europskoj komisiji o rezultatima provedene istrage u BiH i poduzetim mjerama. Ovo izvješće putem RASFF WINDOW-a SANCO RASFF EC čini dostupnim svim članicama RASFF mreže.

U organizaciji AzSH BiH tijekom 2010. godine održano je pet obuka na temu uspostave i provedbe RASFF-a u BiH na kojemu su prisustvovali službenici mjerodavnih institucija.

Po pitanju laboratorija, na temelju Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene ispitni laboratoriji koji provode analize hrane i postupku ovlašćivanja laboratorija, direktor AzSH BiH formira stručno povjerenstvo koje će pripremiti Nacionalni plan ispitnih i referentnih laboratorija koje će Agencija predložiti VM BiH za ovlaštenje.

Do sada je u AzSH BiH stiglo 35 zahtjeva za ovlašćivanje (kemijski i mikrobiološki laboratoriji za osnovne, specijalizirane analize i specijalizirane analize sa mogućnošću izdavanja međunarodnih certifikata) iz veterinarskog i poljoprivrednog sektora, sektora javnog zdravstva, fakulteta i privatnih laboratorija.

Veterinarska politika

Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture

UzV BiH upošljava 69 osoba (41 veterinar, uključujući granične veterinarske inspektore i Agenciju za označavanje i 28 neveterinarskih lica u administraciji).

Tijekom 2010. godine izvršeno je kadrovsko jačanje UzV BiH i uposlena su dva službenika. Ojačana je informatička infrastruktura, a unaprijeđene su i unutarnje procedure što podrazumijeva i uvođenje elektronske razmjene dokumenata.

Mjerodavna tijela za veterinarstvo u BiH su UzV BiH, MPVŠ F BiH, Uprava za inspekcijske poslove F BiH i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, MPŠV RS, Republička uprava za inspekcijske

poslove RS i Općinski odjeli za inspeksijske poslove i Odjel za poljoprivredu BD BiH i Inspektorat BD BiH.

Kontrolu u međunarodnom prometu provodi UzV BiH (odjel Granične veterinarske inspekcije), a u unutarnjem prometu kontrola je organizirana na razini entiteta i BD BiH.

U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata sudjeluju Ured za veterinarstvo BiH i mjerodavna entitetska ministarstva (za poslove veterinarstva) i BD BiH. Sukladno Planu transpozicije EU legislative u domaće zakonodavstvo iz poglavlja 12 koje se odnosi na veterinarstvo usvojeni su ili su u fazi usvajanja dolje navedeni propisi.

Postignut je značajan napredak glede granične veterinarske inspekcije. Tijekom 2010. godine na temelju propisa donesenih u 2009. godini izvršeno je materijalno osiguranje graničnih veterinarskih prijelaza. Većina prijelaza s većim brojem pošiljki u prometu preko državne granice opremljeni su automobilom za transport uzoraka do laboratorija i osnovnim sredstvima za uzimanje, obradu, brze analize uzoraka i transport uzoraka. Od strane Vlade Kipra osigurana su sredstva za izgradnju objekata za graničnu veterinarsku inspekciju na graničnim inspeksijskim prijelazima (BIP), koji će zadovoljiti potrebe do ulaska BiH u EU. Ova aktivnost će se realizirati u 2011., 2012. i 2013. godini. Svakom graničnom veterinarskom prijelazu osiguran je pristup Internet konekciji. Svi prijelazi su uvezani u informacijski sustav (VIS) UzV BiH, gdje se nalazi centralizirana baza podataka. U spomenuti sustav su uvezani i predstavnici uvoznika. Održane su obuke za upoznavanje i praktični rad na sustavu TRACES EU. Do pristupanja BiH u EU koristit će se vlastiti sustav koji je u najvećem dijelu kompatibilan sa TRACES sustavom EU. Također, u tijeku je implementacija plana mikrobiološkog monitoringa i monitoringa rezidua na graničnim veterinarskim prijelazima.

Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU

Odluka o nus proizvodima životinjskog podrijetla (predmet usklađivanja sa Uredbom EU 1069/2009) nalazi se u fazi objavljivanja. Radi edukacije građana i gospodarskih subjekata o načinima tretiranja krutog životinjskog otpada u BiH snimljen je dokumentarni film kojim je ukazano na neke od posljedica neadekvatnog zbrinjavanja životinjskog otpada.

U fazi izrade je Odluka o veterinarskim lijekovima (predmet usklađivanja sa Direktivom 2001/82/EZ), a paralelno su u tijeku aktivnosti na usklađivanju entitetskih zakona o lijekovima sa tekstom ove Odluke. Za izradu navedene Odluke održani su sastanci radne skupine koju sačinjavaju predstavnici mjerodavnih tijela entiteta, te je postignuta visoka razina suglasnosti o predloženom tekstu i očekuje se usvajanje Odluke do polovice 2011. godine.

Doneseni propisi:

- *Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 79/10),*
- *Pravilnik za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom („Sl. glasnik BiH“, br. 46/10), predmet usklađivanja sa Regulativom 2160/2003/EZ,*
- *Pravilnik o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza („Sl. glasnik BiH“, br. 46/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 2003/99/EZ,*
- *Dijagnostički priručnik za influencu ptica („Sl. glasnik BiH“, br. 74/10), predmet usklađivanja sa Odlukom 2006/437/EZ,*
- *Dijagnostički priručnik za klasičnu svinjsku kugu („Sl. glasnik BiH“, br. 74/10), predmet usklađivanja sa Odlukom 2002/106/EZ,*
- *Pravilnik o programu testiranja za smanjenje prisutnosti određenih serotipova salmonela kod peradi vrste Gallus gallus i purica („Sl. glasnik BiH“, br. 85/10), predmet usklađivanja sa Regulativom 646/2007/EZ; Regulativom 1003/2005/EZ, Regulativom 1168/2006/EZ,*

- *Pravilnik o tradicionalnom sportskom nadmetanju bikova („Sl. glasnik BiH“, br. 44/10),*
- *Odluka o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje mora ispunjavati meso peradi iz zemalja koje nisu EU članice prilikom uvoza u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 24/10),*
- *Odluka o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje mora ispunjavati meso peradi prilikom uvoza u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 24/10),*
- *Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, proizvoda životinjskog podrijetla, veterinarskih lijekova, stočne hrane i otpadaka životinjskog podrijetla u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 38/10),*
- *Pravilnik o dopunama pravilnika o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, proizvoda životinjskog podrijetla veterinarskih lijekova, stočne hrane i otpadaka životinjskog podrijetla u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 65/10),*
- *Odluka o izmjeni i dopunama Odluke o zabrani uvoza određenih pošiljki radi sprečavanja unosa u BiH bolesti slinavke i šapa („Sl. glasnik BiH“, br. 95/10),*
- *Pravilnik o statusu država ili regija u odnosu na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Sl. glasnik BiH“, br. 80/10), predmet usklađivanja sa Odlukom 2007/453/EZ,*
- *Pravilnik o uvjetima u pogledu zdravlja životinja koji se odnosi na proizvodnju, preradu, stavljanje u promet i unošenje proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih za ljudsku konzumaciju; predmet usklađivanja sa Direktivom 2002/99/EC („Sl. glasnik BiH“, br. 5/11),*
- *Pravilnik o alternativnoj identifikacijskoj oznaci za određene sirovine i proizvode životinjskog podrijetla („Sl. glasnik BiH“, br. 109/10), predmet usklađivanja sa Odlukom 2007/118/EZ,*
- *Odluka o određivanju privremenog graničnog veterinarskog prijelaza – Metaljka („Sl. glasnik BiH“, br. 93/10),*
- *Odluka o određivanju privremenog graničnog veterinarskog prijelaza – Vardište („Sl. glasnik BiH“, br. 93/10).*

U svrhu kontrole zaraznih bolesti i praćenja rezidua veterinarskih lijekova u 2010. godini usvojene su:

- *Naredba o mjerama kontrole zaraznih i parazitskih bolesti životinja, njihovom provođenju i financiranju u 2010. godini („Sl. glasnik BiH“, br. 19/10),*
- *Odluka o usvajanju plana praćenja i kontrole rezidua za 2010. godinu sa Naputkom za provođenje plana monitoringa rezidua („Sl. glasnik BiH“, br. 33/10),*
- *Naredba o mjerama kontrole zaraznih i parazitaranih bolesti životinja i njihovom provođenju i financiranju u 2011. godini („Sl. glasnik BiH“, br. 8/11).*

Postignut je značajan rezultat na polju identifikacije životinja. Raniji problem stvaranja velikih zaliha ušnih markica je otklonjen, obnovljen je hardver i nabavljeni su PDA uređaji za efikasniju kontrolu identifikacije na terenu. Preko ARDP projekta Svjetske banke do kraja 2011. godine trebao bi se obnoviti i softver kojim će biti obuhvaćene i ostale domaće životinje. UzV BiH sa mjerodavnim tijelima i mjerodavnim inspeksijskim tijelima usuglašava sustav monitoringa i obveznog prijavljivanja kretanja životinja.

Tijekom 2010. godine nastavljene su aktivnosti kontrole bruceloze malih preživača što uključuje vakcinaciju i označavanja životinja, te provjeru imunog statusa vakciniranih životinja. Vakcinirano je 296.421 i označeno 298.685 životinja. Uzeti su uzorci krvi od 10.580 životinja. Do 31.12.2010. godine ukupno je obuhvaćeno 21.928 posjeda. Podatke o posjedima vodi Agencija za označavanje životinja kao organizacijska jedinica UzV BiH. Obavljen je veći broj radnih i konzultativnih sastanaka s predstavnicima humanog i veterinarskog sektora i provedena je informativna kampanja. U razdoblju provođenja vakcinacije utvrđen je značajan pad broja slučajeva bruceloze kod ljudi, od 994 slučaja u 2008. godini, 458 slučajeva u 2009. godine do 95 prijavljenih slučajeva u 2010. godini, što predstavlja pad od 90% u odnosu na 2008. godinu. Ovakvo značajno smanjenje oboljelih ljudi je ohrabrilu kompletnu službu u pokušaju da se

poboljša proizvodnja u stočarstvu i da se radi na jačanju sela ili izravno držatelja/imatelja životinja kako bi potakli poboljšanja u ovoj poljoprivrednoj grani. Imajući u vidu postignute efekte, vakcinacija malih preživača će se nastaviti i u narednih pet godina.

U razdoblju između 13. i 20.09.2010. godine u BiH izvršena je inspekcijska misija Ureda za hranu i veterinarstvo Europske komisije, Direkcije za zaštitu i zdravlje potrošača: „Kontrola rezidua i kontaminanata kod živih životinja i u proizvodima životinjskog podrijetla, uključujući i kontrolu veterinarsko-medicinskih proizvoda“.

Nakon obavljene misije, Ured za hranu i veterinarstvo EU pripremio je i dostavio izvješće koje je naznačilo da je struktura državnog plana kontrole rezidua u BiH generalno sukladno zahtjevima EU i da sustav za odobravanje, distribuciju i korištenje veterinarskih medicinskih proizvoda nudi garancije ekvivalentne pravilima EU. Izvješće sadrži i određene preporuke mjerodavnim tijelima u BiH na temelju kojih je pripremljen akcioni plan mjera, koje su u proteklom razdoblju najvećim dijelom i realizirane, dok su ostale u fazi realizacije.

Zbog nedostatka akreditiranih laboratorija, laboratorijske analize za provođenja godišnjeg plana praćenja rezidua za 2010. godinu, obavljaju se u akreditiranim laboratorijima izvan zemlje (Beograd i Zagreb).

Postignut je napredak u procesu akreditacije dijagnostičkih i analitičkih veterinarskih laboratorija, a kao rezultat suradnje sa UzV BiH, pet laboratorija je ušlo u proces akreditiranja i imale su pripremne ili nadzorne posjete Instituta za akreditiranje BiH. Pokrenute su i aktivnosti u cilju organizacije međulaboratorijskih usporednih ispitivanja.

U cilju unapređenja plana praćenja rezidua i usklađivanja metodologije laboratorijskog rada sa EU usvojeni su:

- *Odluka o zabrani primjene na životinjama određenih beta-agonista te tvari hormonskog i tireostatskog djelovanja („Sl. glasnik BiH“, br. 74/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 96/22/EZ,*
- *Pravilnik o provođenju analitičkih metoda i tumačenju rezultata („Sl. glasnik BiH“, br. 95/10), predmet usklađivanja sa Odlukom 2002/657/EZ.*

Propisi koji su usvojeni i dostavljeni na objavu u „Službeni glasnik BiH“:

- *Pravilnik kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivih spongioformnih encefalopatija; predmet usklađivanja sa Regulativom 999/2001/EZ,*
- *Pravilnik o uvjetima zdravlja životinja koji se primjenjuje na životinje akvakulture i njihove proizvode te sprečavanje i suzbijanje određenih bolesti vodenih životinja; predmet usklađivanja sa Direktivom 2006/88/EZ, Odlukom 2001/183/EZ, Odlukom 2003/466,*
- *Pravilnik o mjerama za nadzor afričke svinjske kuge; predmet usklađivanja sa Direktivom 2002/60/EZ,*
- *Pravilnik o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje afričke bolesti konja; predmet usklađivanja sa Direktivom 92/35/EZ,*
- *Pravilnik o mjerama za kontrolu određenih bolesti i posebne mjere za vezikularnu bolest svinja; predmet usklađivanja sa Direktivom 92/119/EZ,*
- *Pravilnik o veterinarskim uvjetima uvoza određenih vrsta ptica i o uvjetima karantene; predmet usklađivanja sa Regulativom 318/2007/EZ,*
- *Odluka o uvjetima uvoza i provoza svinja radi sprečavanja unosa u BiH bolesti Aujeszckog; predmet usklađivanja sa Odlukom 2008/185/EC.*

Spisak pripremljenih propisa čije se usvajanje očekuje početkom 2011. godine:

- *Pravilnik o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje slinavke i šapa; predmet usklađivanja sa Direktivom 2003/85/EC,*
- *Pravilnik o uvjetima za uvoz i stavljanje u promet u BiH životinja akvakulture i njihovih proizvoda, koje nisu prijemljivi na određene bolesti i lista vektora; predmet usklađivanja sa Regulativom (EC) No 1251/2008,*

- *Pravilnik o zdravstvenim uvjetima za stavljanje u promet malih preživača; predmet usklađivanja sa Direktivom 91/68/EEC,*
- *Pravilnik o zdravstvenim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja; predmet usklađivanja sa Direktivom 64/432/EEC,*
- *Pravilnik o zdravstvenim uvjetima za stavljanje u promet rasplodnih jaja i pernate živine; predmet usklađivanja sa Direktivom 2009/158/EC,*
- *Pravilnik o veterinarskim uvjetima za promet i uvoz sjemena goveda; predmet usklađivanja sa Direktivom 88/407/EEC,*
- *Odluka o uvjetima za uvoz u BiH određenih vrsta živih školjki; predmet usklađivanja sa Odlukom 96/77/EC,*
- *Odluka o uvjetima za uvoz u BiH određenih vrsta školjki; predmet usklađivanja sa Odlukom 2002/226/EC,*
- *Pravilnik o načinu obavljanja pretraga na prisustvo Trichinellae u mesu; predmet usklađivanja sa Regulativom (EC) No 2075/2005.*

U svrhu implementacije odredbi navedenih propisa obavljane su obuke i konzultacije zainteresiranih strana, što je doprinijelo podizanju svijesti po pitanju zaštite i dobrobiti domaćih životinja i kućnih ljubimaca. Značajan broj općina je već oformio azile i prihvatilišta za napuštene životinje.

Set propisa glede otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja:

- *Pravilnik o mjerama za otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje klasične svinjske kuge („Sl. glasnik BiH“, br. 38/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 2001/89/EZ,*
- *Pravilnik o mjerama za suzbijanje i kontrolu influence ptica („Sl. glasnik BiH“, br. 35/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 2005/94/EZ,*
- *Pravilnik o mjerama za kontrolu i iskorjenjivanje bolesti plavog jezika („Sl. glasnik BiH“, br. 38/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 2000/75/EZ,*
- *Pravilnik o mjerama kontrole njukastl bolesti („Sl. glasnik BiH“, br. 35/10), predmet usklađivanja sa Direktivom 92/66/EEZ.*

U 2010. godini nastavljene su aktivnosti predviđene IPA 2008 i očekuje se skoro potpisivanje ugovora za nabavu vakcina. UzV je preko IPA 2010 kandidirao nastavak aktivnosti iskorjenjivanja bjesnila u populaciji divljih životinja provođenjem oralne vakcinacije protiv ove bolesti što prihvaćeno i implementacija će početi 2011. godine. Također, UzV BiH je preko Ministarstva sigurnosti BiH, preko IPA 2011 kandidirao projekt za izgradnju dva objekta za graničnu veterinarsku inspekciju na graničnim veterinarskim prijelazima (BIP).

UzV BiH je u 2010. godini izradio projektni prijedlog Unapređenje trgovine životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla s ciljem podrške ekonomskom razvoju BiH i aktivnostima na suzbijanju siromaštva kroz otklanjanje barijera za izvoz proizvoda životinjskog podrijetla iz BiH. Projekt je prihvaćen od švedske agencije za razvoj SIDA krajem 2010. godine i nalazi se u fazi potpisivanja od strane ministra MVTEO BiH i veleposlanika Kraljevine Švedske u BiH.

U ITAP-u je planirano: provođenje mjera na suzbijanju bolesti; upoznavanje interesnih skupina s projektnim aktivnostima i njihovim zadacima u implementaciji; formiranje radne skupine za koordinaciju projekta; priprema dokumenata koji se odnose na planiranje provođenja uzorkovanja za svaku bolest, kao i studije za nastavak provođenja mjera na suzbijanju pojedinih bolesti; održavanje edukacijskih seminara za veterinare, veterinarske inspektore i laboratoriji za svaki kontrolni program sa svim pojedinostima koje se odnose na njihove odgovornosti i angažman u provedbi projekta; emitiranje informativnih emisija putem radija i televizije; priprema i distribucija brošura s informativnim materijalom za pojedine kontrolne programe i održavanje završne radionice na kojoj će se svi učesnici upoznati s rezultatima provedbe svakog pojedinačnog programa i rezultatima izrađenih studija za nastavak programa suzbijanja pojedinih bolesti. U okviru ITAP-a su planirane sve mjere za izgradnju standardiziranih objekata

za potrebe graničnih veterinarskih inspektora, tako da svi izgrađeni objekti na graničnim veterinarskim prijelazima budu sukladni EU standardima; izvršenje revizije usvojenih propisa koji se odnose na rad graničnih veterinarskih inspektora; izgradnja efikasnog informacijskog sustava i uvezivanje s jedinstvenom bazom podataka radi omogućivanja pristupa zajedničkim bazama podataka međunarodnim organizacijama i razmjenu istih na relaciji BiH-druge zainteresirane strane u procesu i omogućavanje graničnim veterinarskim inspektorima korištenje TRACES i RASFF sustava EU, kao i slanje i razmjenu informacija s nižim razinama inspekcija u BiH.

Fitosanitarna politika

Institucionalni i administrativni kapaciteti uključujući i kontrolne strukture

Od predviđenih 32 službenika trenutačno je uposleno 9 državnih službenika, 8 uposlenika i 5 uposlenih na određeno vrijeme. Da bi mogla da ispuni sve zakonske i međunarodne obveze, UzZZB BiH dodatno će trebati kadrovski ojačati.

Mjerodavna inspekcija za ovu oblast ograničena je na razini entiteta i BD BiH. Kontrola bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata, kao i sredstava za zaštitu bilja i mineralnih đubriva u BiH u mjerodavnosti je entitetskih inspektorata i inspektorata BD BiH.

Na graničnim prijelazima u FBiH kontrolu prekograničnog prometa vrše granični inspektori za zaštitu bilja, a u RS i BD BiH fitosanitarni inspektori.

Unutarnju kontrolu proizvodnje sjemena i sadnog materijala vrše institucije mjerodavne ili ovlaštene od strane entitetskih ministarstava poljoprivrede i poljoprivredni/fitosanitarni inspektori. Poljoprivredni inspektori kontroliraju i promet sjemena i sadnog materijala bez obzira na porijeklo te promet sredstvima za zaštitu bilja i mineralnih đubriva. Kontroliraju i provođenje postupka tretiranja i označavanja drvenog materijala za pakiranje u međunarodnom prometu.

Približavanje zakonodavstva BiH zakonodavstvu EU

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i BD BiH u izvještajnom razdoblju provodila aktivnosti na izradi sekundarnog zakonodavstva usklađenog s odgovarajućom legislativom EU iz fitosanitarne oblasti.

Zdravlje bilja

Implementacija Zakona o zaštiti zdravlja bilja

Usvojeni propisi:

- Pravilnik o uvjetima za imenovanje fitosanitarnih inspektora („Sl. glasnik BiH“, br. 33/10),
- Pravilnik o uvjetima u pogledu stručne, prostorne i tehničke osposobljenosti fitosanitarnih laboratorija za izvođenje laboratorijskih testiranja radi dijagnosticiranja štetnih organizama („Sl. glasnik BiH“, br. 63/10),
- Odluka o usvajanju Programa posebnog nadzora karantenskih štetnih organizama na krumpiru u BiH za 2011.godinu („Sl. glasnik BiH“, br. 100/10) - početak implementacije veljača 2011. a ima za cilj provjeru mogućeg prisustva štetnih organizama na krumpiru kako bi se poduzele odgovarajuće mjere i osigurali uvjeti za trgovinu krumpira propisanog kvalitetu,
- Javni poziv na ponude za dodjelu javnih ovlaštenja za provođenje laboratorijskih ispitivanja uzoraka bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata u svrhu dijagnosticiranja štetnih organizama („Sl. glasnik BiH“, br. 99/10) – završena procedura i dodijeljena javna ovlaštenja za laboratorijska ispitivanja po programu posebnog nadzora karantenskih štetnih organizama na krumpiru.

Propisi u fazi usvajanja:

- Pravilnik o mjerama za sprečavanje unošenja, širenja i suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i reguliranim objektima – očekuje se objavljivanje u 2011. godini,
- Pravilnik o uvjetima za registraciju vlasnika određenog bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata u svrhu zdravlja bilja i o uvjetima za izdavanje putovnica za bilje – očekuje se objavljivanje u 2011. godini,
- U okviru Projekta Svjetske banke Poljoprivreda i ruralni razvoj pokrenuta je aktivnost za izradu Priručnika za fitosanitarne inspektore,
- Program posebnog nadzora *Erwinia amylovora* (Burill) Winslow *et al.* – prouzrokovala bakterijsku plamenjaču jabučastih voćaka u BiH.

Sjeme, sadni materijal i zaštita novih sorti

Implementacija Zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja BiH

Usvojeni propisi:

- Sortna lista BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 59/10),
- Naputak o načinu uspostave i vođenja sortne liste poljoprivrednog bilja u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 59/10),
- Zakon o zaštiti novih sorti poljoprivrednog bilja u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 14/10)
- Pravilnik o priznavanju sorti poljoprivrednog bilja u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 06/11),
- Pravilnik o upisu sorti u sortnu listu BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 06/11).

Propisi u fazi usvajanja:

- Pravilnik o stavljanju u promet sjemenskog krumpira u BiH,
- Pravilnik o upisu sorti voća i vinove loze u sortnu listu BiH,
- Pravilnik o priznavanju sorti voća i vinove loze u BiH.

Sredstva za zaštitu bilja

Implementacija Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima

Usvojeni propisi:

- Spisak aktivnih tvari dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Sl. glasnik BiH“, br. 61/10),
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registriranja, uvoza i prometa aktivnih tvari i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne tvari čiji je promet odnosno uporaba u EU zabranjen („Sl. glasnik BiH“, br. 15/10). Ova Odluka se odnosi na prestanak zabrane za aktivnu tvar napropamid za koju je Prvostupanjski sud EU, u predmetu T-95/09 R, naložio suspenziju primjene Odluke Komisije 2008/902/EC od 7.11.2008. koja se odnosi na neuvršavanje napropamida u Anex I. Direktive 91/414/EEC,
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih tvari i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne tvari čiji je promet odnosno uporaba u Europskoj uniji zabranjena („Sl. glasnik BiH“, br. 2/11) kojom je produžen rok do kada se fitofarmaceutska sredstva koja sadrže određene aktivne tvari mogu uvoziti u BiH, odnosno nalaziti na tržištu u BiH sukladno Odluci EC 2010/455,
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih tvari i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne tvari čiji je promet odnosno uporaba u EU zabranjen („Sl. glasnik BiH“, br. 35/10). Odluka se odnosi na ukidanje zabrane za aktivnu tvar metomil. Europska komisija je Direktivom 2009/115/EC od 31.08.2009 uključila metomil kao dozvoljenu aktivnu tvar,
- Odluka o izmjeni Odluke o zabrani registracije, uvoza i prometa aktivnih tvari i fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivne tvari čiji je promet odnosno uporaba u EU zabranjen („Sl. glasnik BiH“, br. 79/10). Odluka se odnosi na ukidanje zabrane za

aktivne tvari metalaksil i malation, jer su iste ponovno uvrštene na listu dozvoljenih u EU,

- Odluka o zabrani registracije, uvoza, prometa, odnosno uporabe fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu tvar bifentrin („Sl. glasnik BiH“, br.72/10),
- Odluka o zabrani registracije, uvoza, prometa, odnosno uporabe fitofarmaceutskih sredstava koja sadrže aktivnu tvar butoksikarboksim („Sl. glasnik BiH“, br. 72/10).

Propisi u fazi usvajanja:

- Izmjene i dopune Spiska aktivnih tvari dozvoljenih za uporabu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH,
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati pravne i fizičke osobe za promet fitofarmaceutskim sredstvima,
- U suradnji sa AzSH BiH izrađen je Prijedlog pravilnika o maksimalnim razinama ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog podrijetla. Pravilnik je u potpunosti usklađen sa EU Uredbom 396/2005/EC.

Mineralna đubriva

Implementacija Zakon o mineralnim đubrivima

Usvojeni propisi:

- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uvjetima za stavljanje u promet, kvalitetu i kontroli kvalitete mineralnih đubriva te skladištenju i rukovanju mineralnim đubrivima.

Propisi fazi usvajanja:

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mineralnim đubrivima – usvojen na VM BiH.

Roterdamska konvencija

- Odluka o imenovanju državnog tijela za koordinaciju implementacije Roterdamske konvencije o postupku prethodne obavijesti o suglasnosti za promet nekih opasnih kemikalija i pesticida u međunarodnoj trgovini („Sl. glasnik BiH“, br. 15/10).

Ribarstvo

MVTEO BiH, kroz rad Podskupine za ribarstvo koja je utemeljena kao sastavni dio Radne skupine za europske integracije, koordiniralo aktivnosti u procesu preuzimanja i harmonizacije propisa sa propisima EU i harmonizacije postojećih propisa unutar BiH u oblasti ribarstva. Osnovni zadatak podskupine je koordinacija procesa harmonizacije sa propisima iz poglavlja 13 *acquis-a*. U radu podskupine uključeni su predstavnici mjerodavnih institucija (MVTEO BiH, UzV BiH, AzSH BiH, mjerodavna entitetska ministarstva poljoprivrede i BD BiH), a krajem 2010. godine za članove ove podskupine imenovani su i predstavnici iz privatnog sektora, prije svega uzgajivači riba (šaran, pastrmka i morska riba).

Kada je u pitanju približavanje zakonodavstva u oblasti pomorskog ribarstva podskupina je zauzela stav da će se pristupiti izradi propisa koji će biti sukladni EU propisima, nakon što se postigne dogovor o određivanju mjerodavnog tijela za ovu oblast u okviru MVTEO BiH. Do tada, prioriteti BiH će biti fokusirani na slatkovodno ribarstvo koje je uzgojnog tipa, a odvija se u posebnim uzgojnim objektima koji su pod stalnim veterinarskim sanitarnim nadzorom, a gdje BiH ima značajne potencijale. Ovi potencijali, s aspekta tržišnih potencijala u EU, iznose svega 1%. Stoga, pitanje izvoznih kvota za proizvode od riba ima poseban značaj u smislu iznalaženja što povoljnijeg pristupa tržištu EU.

Vođena preporukama Europske komisije, podskupina je tijekom 2010. godine izvršila reviziju kompletne legilsative iz oblasti poglavlja 13 *acquis-a*, a koja je trenutačno na snazi u BiH.

Na temelju izvršene revizije postojeće legislative u oblasti ribarstva identificirani su prioritetni propisi za međusobno usklađivanje i usklađivanje s EU propisima. U svezi s tim, podskupina za ribarstvo izvršila je komparativni pregled Zakona o slatkovodnom ribarstvu („Sl. novine FBiH“, br. 64/04), Zakona o ribarstvu („Sl. glasnik RS“, br. 35/94, 38/94 i 101/05) i Zakona o slatkovodnom ribarstvu BD („Sl. glasnik BD BiH“, br. 35/05,19/07), pri čemu je utvrđena njihova djelomična usklađenost. U suradnji s Direkcijom za europske integracije ocijenjena je usklađenost ovih Zakona s relevantnim EU propisima. Kako bi se postigao visok stupanj međusobne harmonizacije podskupina je predložila da se ide u izmjene i dopune postojeće legislative, što je svakako jedan od prioriteta u planovima rada svih navedenih institucija za ovu godinu.

U 2010. godini usvojena je:

- Odluka o usvajanju plana praćenja i kontrole rezidua za 2010. godinu,
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o pokusnim životinjama i vrstama pokusa,
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima uvoza i provoza živih životinja, proizvoda životinjskog podrijetla, veterinarskih lijekova, stočne hrane i otpadaka životinjskog podrijetla u BiH.

Prema postojećoj legislativi utvrđena je mjerodavnost MVTEO BiH sukladno Zakonu o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH koja se odnosi na koordinaciju s mjerodavnim institucijama na državnoj, entitetskoj i razini Brčko Distrikta BiH kod donošenja neophodne legislative.

Oblast ribarstva mnogo je kompleksnija i šira od oblasti ribarstva iz aspekta mjerodavnosti UzV BiH sukladno Zakonu o veterinarstvu, koje se odnosi na zdravstvenu zaštitu riba i drugih proizvoda akvakulture i zdravstveni aspekt proizvoda akvakulture. Prilikom revizije postojeće legislative i uvidom u komparativni pregled Zakona o ribarstvu podskupina je naglasila nužnost zvaničnog određivanja mjerodavnog tijela isključivo za oblast ribarstva za BiH zbog potrebe koordinacije izrade legislative na državnoj razini i činjenice nepostojanja predlagача iste, a u cilju usklađivanja s EU propisima, ali i propisima unutar države. Prema postojećoj legislativi, oblast ribarstva u BiH u mjerodavnosti je entiteta i BD BiH.

Ruralni razvoj

Politikama ruralnog razvoja namijenjena je Peta komponenta IPA-e i u značajnoj mjeri se razlikuje od svih ostalih komponenti IPA fonda.

Članak 184. Provedbene IPA uredbe (718/2007) utvrđuje da „su mjere u okviru komponente Ruralni razvoj uslovljene izradom programa za poljoprivredu i ruralni razvoj na nacionalnoj razini koja obuhvata cijelo razdoblje provedbe IPA-e“. Također zahtijeva i uspostavu posebne operativne strukture (tzv. IPARD struktura) koja se sastoji od dvije komponente: Upravljačkog tijela (The Managing authority) i Platne agencije (The Paying Agency).

Ispunjavanje uvjeta koju korištenje IPA-e propisuje, neophodan je operativni preduvjet za povlačenje sredstva IPARD komponente kada postanemo zemlja kandidat, ali i drugih sredstava koja bi već sada mogla biti dostupna za BiH.

Akcentat je stavljen kako na pripremu administracija država kandidata za administriranje EU fondova namijenjenih poljoprivredi kroz provođenje IPARD programa, tako i na pripremi korisnika pomoći (proizvođača, industrije) za nova pravila i strožije zahtjeve koji će biti i preduvjet za kasnije korištenje EU fondova u vrijeme punopravnog članstva ali, prije svega, na prijeko potrebitim investicijama u oblasti ruralnog razvoja zemlje korisnika pomoći.

Dokumenti ruralnog razvoja

U cilju pripreme i ispunjavanja uvjeta koji su pred nama kreirani su dokumenti (uz pomoć 3P BH RD projekata) koji su upućeni na razmatranje (konsultacije i koordinacije) donositeljima odluka

u entitetima i BD BiH, a koji predstavljaju strateške smjernice za razumijevanje predpristupnih aktivnosti i procesa BiH prema EU:

- Prijedlog mape puta

“Road Map/Mapa puta” je pregled aktivnosti koje je potrebno završiti u cilju ostvarivanja IPA fondova i članstva u EU-u. Postoji niz pitanja koja se trebaju primijeniti na svaki zasebni element mape. Rezultat treba pružiti detaljan plan resursa unutar odobrenog vremenskog okvira predviđenog za IPA i EU članstvo. Mapa puta pruža okvir na koji se treba nadograditi. Svakoj aktivnosti se može pristupiti kao projektu i svaka aktivnost se može tretirati kao takva s definiranim odgovornostima, vlasništvom, vremenskim okvirom i resursima. “Mapa puta” ne pruža gotova rješenja, nego je i kreirana kako bi unaprijedila razumijevanje o djelokrugu radnji koje se trebaju poduzeti, kao i da pruži logički okvir u svezi s izvršenjem aktivnosti. Cilj je da se pruži dokument za raspravu koji će usmjeriti izradu plana podrške EU članstva za agrarne šeme i isplate i koji će usmjeriti izradu plana podrške EU članstva za agrarne šeme i isplate.

- Priručnik za programiranje ruralnog razvoja (nacrt)

Priručnik je kompromis između smjernica za programiranje ruralnog razvoja u EU, propisanih IPARD Uredbom i posebnog pravnog i političkog konteksta BiH u smislu poljoprivrede i ruralnog razvoja. Predstavlja materijal za obuku i izvor informacija (sadrži primjere metoda i tehnika u EU). Označen je pravni okvir EU kojim se uređuje proces programiranja kao i zahtijevani sustav implementacije i izrada nacionalnih prioriteta zemlje određujući najefektivniji način korištenja podrške EU, ali i postizanja nacionalnih strateških ciljeva. Treba ga posmatrati kao set smjernica, radije nego kao formalni dokument.

Priručnik pored prikaza procesa programiranja, obrađuje i druga značajna pitanja relevantna za buduće korisnike ovoga Priručnika, i to: na koji način proces programiranja utječe na način rada institucija javnog sektora koje su izravno odgovorne za upravljanje ovim procesom; mijenjanje odnosa između institucija javnog sektora mjerodavnih za programiranje i drugih interesnih skupina izravno uključenih u programiranje tj. institucije za istraživanja i analize koje djeluju u BiH koje bi javnom sektoru trebale pružati podršku; mijenjanje odnosa između institucija javnog sektora mjerodavnih za programiranje i društvenih partnera (poljoprivrednih proizvođača i udruga koje predstavljaju ruralno stanovništvo, udruge i organizacija koje predstavljaju prehrambeno-prerađivački sektor, organizacija koje predstavljaju mišljenje šire javnosti itd.) kao rezultat novog pristupa u donošenju strateških odluka, u kontekstu EU pristupa programiranju.

- Koncept okvira harmoniziranih mjera ruralnog razvoja BiH (IPA RD similar)

Ovo je konceptni okvir za harmonizirane mjere identificirane i usuglašene od svih učesnika (entiteta i BD) u procesu kreiranja i buduće implementaciju utemeljene na zajedničkim osnovama. Istaknuto je da na državnoj razini nema dovoljnih kapaciteta za programiranje i jačanje trenutnih kapaciteta je jedna od aktivnosti koja se odvija kroz projekt 3PBHRD. Najkritičniji faktor koji onemogućava bržu i efikasniju pripremu i izradu programa je nepostojanje središnjeg kreatora politika koji bi se mogao zauzeti za razvoj i kreiranje zajedničke strateške vizije za ruralnu BiH. Treba imati u vidu da su ruralne politike raspršene na entitetske razine (i BD). Sektor bi trebao preuzeti ulogu generiranja sinergijskog efekta, ali nema stvarnog utjecaja na poljoprivredne politike u BiH.

Projekt je u cilju jačanja kapaciteta, primjene principa programiranja i planiranja, osigurao razradu okvira mjera kroz niz radionica programiranja za Radnu skupinu za ruralni razvoj BiH. Zadatak Radne skupine je davanje prijedloga za realizaciju Strateškog plana BiH i osiguranje suradnje i koordinacija prilikom donošenja odluka u svezi s planiranjem ruralnog razvoja aktivnim sudjelovanjem predstavnika svih odgovornih institucija i zainteresiranih strana koje su uključene u ruralni razvoj, a sukladno dobrim praksama EU, principima planiranja i usvajajući metode i strukture opisane u Priručniku.

Njegov cilj je da se sa učesnicima/korisnicima kroz diskusiju razvije u potpunosti, kada u budućnosti sve potrebite, trenutačno nedostajuće analize, budu dostupne.

Koncept sadrži sedam poglavlja i obrađuje: razloge kreiranja okvira harmoniziranih mjera; cilj; analizu i pregled trenutačne situacije u BiH (opseg rada; pregled dostupnih izvora podataka; metodologija prikupljanja podataka i analiza; metodologiju programiranja; preporuke u svezi s analizama); pregled trenutačne situacije u ruralnom sektoru i selekcija prioriteta za strategiju na državnoj razini; pregled okvira EU programiranja kao reference za razvoj potencijala programa ruralnog razvoja; pristup strategije ruralnog razvoja s aspekta EU preporuka za programiranje; način kreiranja; konstrukcija mjera ruralnog razvoja i zaključci i preporuke za državnu razinu. Također ističe i implikacije predstojećeg pristupa Hrvatske EU za BiH, imajući na umu opseg izvoza BiH u Hrvatsku.

- Harmoniziranje mjera usklađenih s IPARD-om (nacrt)

Mjere ruralnog razvoja koje su bile tema harmonizacije su unapređivane, i to su: 1. Ulaganja u proizvodnju mlijeka, 2. Razvoj ruralnih zajednica/LEADER LAG. Postignut je dogovor s korisnicima o razvoju nove, treće mjere, koja će podržati razvoj ruralne male tehničke infrastrukture. Mjera odražava potrebe ruralnih zajednica ali i dogovor koji su interesne skupine postigle o harmonizaciji za zajednički okvir programa ruralnog razvoja u BiH. Ovaj proces je planirano da bude završen u svibnju 2011. godine.

Mjera ruralne male tehničke infrastrukture je zamjena za mjeru prethodno odabranu od strane korisnika (obuka za unapređenje kvalitete mlijeka) za koju je zaključeno da nije ostvariva u trenutačnim okolnostima u BiH, jer sustavi i standardi u BiH još uvijek nisu prilagođeni EU minimalnim zahtjevima, uključujući i omogućavanje certificiranih obuka.

Tri mjere će formirati harmonizirani okvir i pratit će budući okvirni program ruralnog razvoja. Razrađuju se i tri tehnička kratka opisa (za podmjerne - Ulaganja u gospodarstva koja se bave proizvodnjom mlijeka (mljekarska gospodarstva); - Unapređenje profesionalnih vještina i stručnosti osoba uključenih u mljekarsku proizvodnju u BiH, putem ciklusa specijalizirane obuke; - LAG mjera tipa LEADER), u cilju unapređenja njihovog sadržaja i relevantnosti za nacrt okvira programa ruralnog razvoja.

Mjere su unaprijeđene, u okviru dostupnih informacija i podataka s kojima se može obrazložiti njihovo buduće korištenje i prilagođavanje striktnijim zahtjevima EU, kada za to dođe vrijeme. Ovakav preokret u odluci o jednoj od mjera doveo je do toga da projekt 3PBHRD započne detaljniji pregled i razradu njenog finalnog oblika.

Razvoj tehničkih, kratkih opisa pilot mjera i prilagođavanje za probno korištenje u entitetima/BDBiH - Pilot za: 1. Ulaganja u mljekarska gospodarstva, 2. Formiranje LAG-ova, 3. Razvoj tehničke infrastrukture. Rad je fokusiran na izradu Tehničkog opisa i sukladni smjernicama EU okvira za programiranje, a razrađeni su tijekom mnogobrojnih konzultacija s korisnicima. Rad zahtijeva kompleksan pristup u dizajniranju tehničkih opisa za koje se očekuje da ispune potrebe i očekivanja različitih korisnika u procesu programiranja.

Uvođenje LEADER programa u BiH

U okviru treće komponente - Pilot mjere/aktivnosti za podršku procesa programiranja ruralnog razvoja, projekta „Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja u BiH (3P-BHRD)“, pokrenute su aktivnosti u svezi s razvojem LEADER pristupa u kreiranju politika ruralnog razvoja.

Tijekom 2010. godine, u suradnji sa 3P-BHRD projektom, organizirano je i realizirano pet dvodnevnih modula obuke na temu „Uvođenje LEADER programa u BiH“.

Istodobno s realizacijom pomenute obuke eksperti 3P-BHRD projekta su radili na pripremi predloga nacrt dokumenta pod nazivom „Smjernice za uvođenje programa LEADER u BiH“.

U cilju usuglašavanja teksta Smjernica od strane institucija mjerodavnih za uvođenje programa LEADER, u okviru Radne skupine za ruralni razvoj 05.07.2010. god. formiran je Tehnički tim za uvođenje programa LEADER u BiH.

Na temelju primjedbi koje su učesnici obuke „Uvođenje LEADER programa u BiH“ dali na nacrt teksta „Smjernice za uvođenje programa LEADER u BiH“, izrađenih od strane 3P-BHRD projekta, u SPPŠRR je pripremljen nacrt teksta Smjernica koji se koristi kao radni materijal za izradu finalnog teksta predmetnog dokumenta.

U prethodnoj godini Tehnički tim je održao dva sastanka (13.09.2010. i 21.10.2010.) tijekom kojih je dogovorena metodologija rada TT na pripremi teksta, a potom su usuglašena i uvodna poglavlja Smjernica.

U suradnji 3P-BHRD projekta, MPŠV RS, OPŠV BD i FMPVŠ indentificirana su četiri pilot područja za formiranje Lokalnih akcionih skupina (LAG) prema principima LEADER-a. Svako pilot područje obuhvata tri općine, a to su:

1. Rogatica, Sokolac, Han-Pijesak,
2. Laktaši, Gradiška, Srbac,
3. Goražde, Pale-Prača, Foča-Ustikolina,
4. Tomislavgrad, Posušje, Jablanica.

Planirano je da u prvoj polovici 2011. godine TT usuglasi tekst Smjernica za uvođenje programa LEADER u BiH, a da u drugoj polovici godine radi na pripremi kriterija za akreditaciju LAG-ova. TT će tijekom 2011. godine pružati podršku, zainteresiranim stranama iz indentificiranih pilot područja, u svezi s organizacijom i registracijom LAG-ova.

U 2011. godini, u suradnji s 3P-BHRD projektom, planiran je niz seminara o osnovama LEADER inicijative i osnovama organizacije i rada LAG-ova.

Upravljačko tijelo

Odluka o formiranju Radne skupine za uspostavu Upravljačkog odbora kao državnog tijela odgovornog za upravljanje IPARD programom (broj 08-02-199/10), donesena je 21.01.2010. godine.

Radna skupina je formirana sa zadatkom da u razdoblju od šest mjeseci uspostavi Upravljački odbor kao državno tijelo, usmjeri i delegira odgovornim aktivnosti u svezi s izradom IPARD programa čija izrada potpada pod odgovornosti Upravljačkog odbora.

Aktivnosti radne skupine za uspostavu Upravljačkog odbora kao državnog tijela odgovornog za upravljanje IPARD programom su provođenje u suradnji s Radnom skupinom za uspostavu sustava plaćanja zajednički radila.

Međutim u zadanom roku nije postignut konsenzus o modelu buduće IPARD operative/ih strukture/a, te je zatraženo produženje mandata Radne skupine do kraja 2010. godine. Od mjerodavnih institucija je zatraženo da potvrde članove ili predlože drugog predstavnika ispred institucije koji će učestvovati u radu predmetne Radne skupine.

Radna skupina je u drugoj polovici 2010. godine radila sa smanjenim intezitetom zbog izmjena članstva RG koja je nastala kao posljedica kardrovskih promjena unutar mjerodavnih institucija. Tijekom 2010. godine tehničku pomoć Radnoj skupini pružao je IPA projekt „Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja u BiH“ (3P-BHRD projekt).

Od strane 3P-BHRD projekta održana su tri modula obuke na temu „Tumačenje Sektorskog sporazuma“ (I modul 12.02.2010., II modul 23.02.2010. i III modul 09.03.2010.).

Eksperti 3P-BHRD projekta su radili na pregledu postojeće BiH legislative, a pripremljen je i materijal pod nazivom „Predlog koncepta Upravljačkog tijela“.

Članovi radne skupine su bili u prilici da pohađaju i seminar „Razmjena iskustava i upoznavanje sa Španjolskim modelom sustava plaćanja“, koji je organiziran uz pomoć AECID-a i Platne agencije pokrajine Navarra. U razdoblju ožujak-svibanj, 2010., održana su dva trodnevna modula obuke u BiH i studijska posjeta Španjolskoj (modul I - 23-25.03.2010., modul II - 13- 15.04.2010. i studijska posjeta Španjolskoj 16-22.05.2010.). Članovi radne skupine su učestvovali na TAIEX

seminaru „Uspostava IPARD operativne strukture“, koji je 27-30.04.2010. održan u Tirani, Albanija.

U 2011. godini planirano je da se obnovi mandat Radne skupine za uspostavu Upravljačkog odbora, izvrši revizija Odluke o uspostavi radne skupine, pripremi plan rada radne skupine, te da se nastave aktivnosti u svezi s definiranjem okvirnog modela IPARD upravljačke/ih strukture/a sukladno legislativi u BiH i zahtjevima EU.

Poticaji

Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj – struktura po entitetima

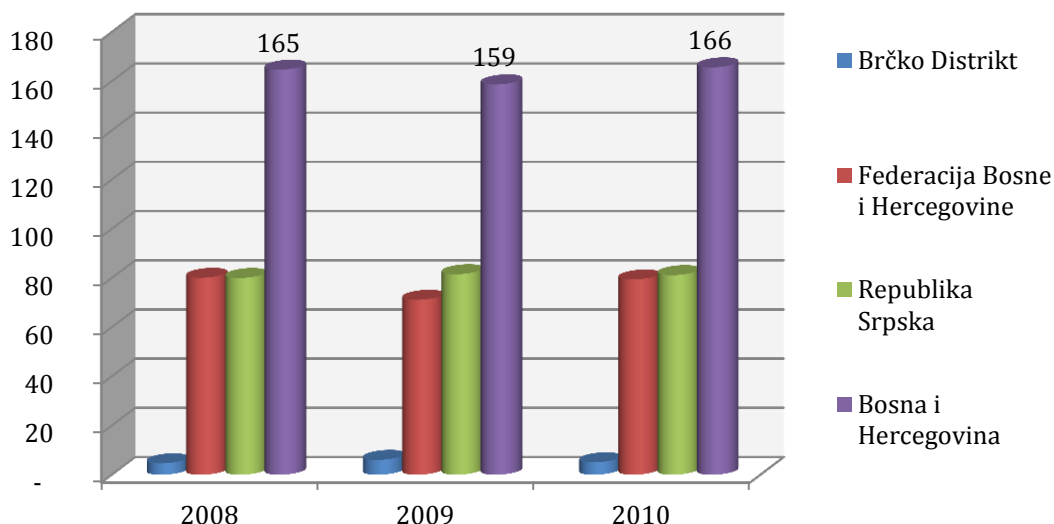
Proračunska podrška poljoprivrednim proizvođačima je jedini oblik iz seta mjera agrarne politike koji funkcionira u punom smislu u BiH. Drugi oblici kroz koje je moguće pružiti podršku poljoprivrednicima u BiH svedeni na minimum ili uopće ne postoje. Ovo se posebice odnosi na tzv. neproračunsku podršku koja se provodi kombinacijom mjera zaštite i intervencija na tržištu. Iz poznatih razloga na zaštitu domaće proizvodnje ne možemo računati u onom klasičnom obliku, dok je tržišna uređenost i mjere intervencija na tržištu nešto što u BiH nije nikada ni zaživjelo. Imajući u vidu pomenute činjenice, kreatori politika nastoje nadomjestiti ove nedostatke kroz povećanje podrške putem proračuna. Stoga, ne čudi pozitivan trend povećanja proračunskih izdataka na račun podrške domaćoj poljoprivrednoj proizvodnji posljednjih godina. U 2010. godini nastavljena je tendencija rasta podrške poljoprivrednim proizvođačima poslije pada u 2009. godini. Pad podrške u 2009. godini nastupio je kao posljedice svjetske ekonomske krize, te proračunskih kriza u BiH. Međutim, posmatrajući izdvajanja u 2010. godini čini se da je kriza s proračunima prevaziđena i da podrška poljoprivredi ponovno poprima pozitivne trendove.

Tabela 30. Poljoprivredni proračuni u BiH (2008-2010) (u milijunima KM)

	2008	2009	2010
Brčko Distrikt BiH	4.646.316	6.055.822,80	5.066.820,9
Federacija BiH+Kantoni	80.068.922	71.126.748,3	79.393.279
Republika Srpska	80.000.000,0	81.547.605,36	81.186.160,17
Bosna i Hercegovina	164.715.238	158.730.176,4	165.646.260

Izvor: Ministarstva poljoprivrede: FBiH, RS, Kantona FBiH i Odjel za poljoprivredu BD BiH

Ukupna izdvajanja za poljoprivredu u 2010. godini iznosila su nešto više od 165,6 milijuna KM, što predstavlja povećanje od oko 7 milijuna KM, odnosno 4,5%, u odnosu na prošlogodišnji proračun. U analiziranom razdoblju, u ukupnoj podršci poljoprivredi BiH u gotovo istom omjeru učestvuju oba entiteta (FBiH i RS), za razliku od prethodnih godina kada ovo nije bio slučaj. Ovo je rezultat kako većeg izdvajanja za poljoprivredu u FBiH, tako i većeg izdvajanja s kantonalnih razina, ali i posljedica zbira podrške s ove dvije razine što u prethodnim izvješćima nije bio slučaj. Najmanji opseg u apsolutnom iznosu je sa razine BD BiH, što je i razumljivo obzirom na veličinu Distrikta. Ipak, ako bi se uzimali neki drugi odnosi, posebice iznos podrške prema hektaru dostupnog obradivog zemljišta, ovdje bi situacija bila potpuno obrnuta. Najveći opseg podrške bi imali proizvođači u BD BiH, zatim u FBiH, a na kraju bi došli proizvođači u RS-u.

Grafikon 13. Poljoprivredni proračuni u BiH za razdoblje 2008 – 2010 (u milijunima KM)
Izvor: Ministarstva poljoprivrede: FBiH, RS, Kantona FBiH i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Struktura podrške po skupinama mjera

Iako u literaturi ne postoji jedinstven pristup klasifikaciji mjera agrarne politike izuzev OECD metodike, za potrebe ovoga izvješća napravljena je klasifikacija iste koja kombinira nekoliko pristupa. Mjere podrške su podijeljene na pet skupina: mjere koje imaju izravnog utjecaja na tržište (mjere podrške tržištu), zatim mjere podrške proizvođačima, mjere ruralne politike, općih usluga u poljoprivredi i ostalo, odnosno ono što nije moglo biti alocirano po gornjoj klasifikaciji. Na ovaj način pokušala se napraviti jedna usporediva klasifikacija mjera agrarne politike, kako među administrativnim jedinicama, tako i s drugim modelima politike posebice onim u EU. Što se tiče same strukture analize podrške prvo je prikazan zbiran pregled po skupinama mjera za razinu BiH, zatim su predstavljene iste skupine na razini administrativnih jedinica u državi.

Tabela 31. Struktura podrške po skupinama mjera (2008–2010) (u milijunima KM)

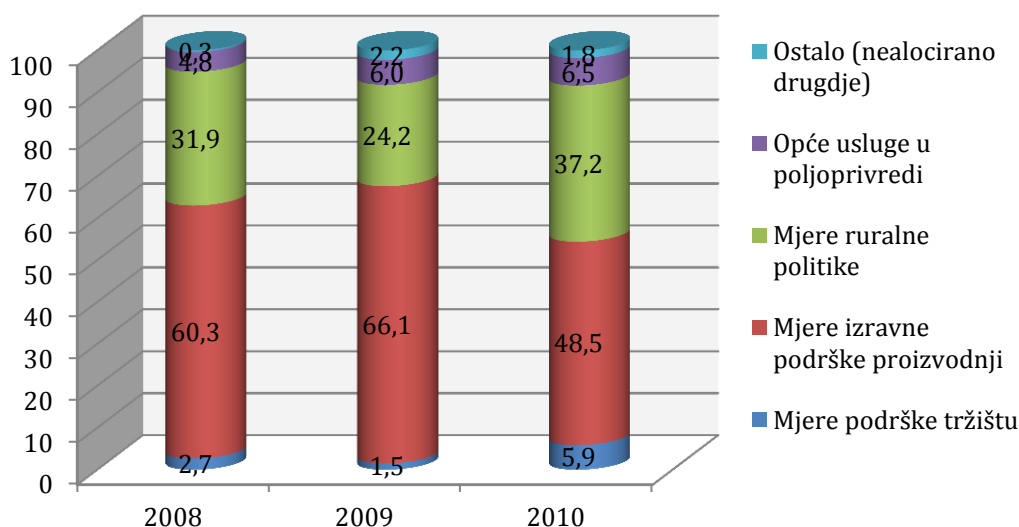
	2008	2009	2010
Mjere podrške tržištu	4.433.562,1	2.390.557,7	9.722.886,2
Mjere izravne podrške proizvodnji	99.370.503	104.973.549	80.409.668
Mjere ruralne politike	52.599.462	38.380.399	61.671.616
Opće usluge u poljoprivredi	7.828.506	9.514.700	10.833.804
Ostalo (nealocirano drugdje) ⁷	483.205	3.470.971	3.008.286
Ukupno	164.715.238	158.730.176	165.646.260

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD

Posmatrajući podršku poljoprivredi u BiH, evidentno je da najveći opseg iste ide kroz mjere izravne podrške proizvođačima, obzirom na nezrelost modela agrarne politike u BiH. Kroz ovu skupinu mjera u posljednje tri godine upućeno je od 99 milijuna KM u 2008. godini, do 104 milijuna KM u 2009. godini. U prošloj godini podrška proizvođačima kroz ovu skupinu mjera je pala u odnosu na dvije prethodne godine i iznosila je nešto više od 80 milijuna KM ili 48,5 % od ukupne podrške. Treba naglasiti da je rezultat podrške kroz mjere izravne podrške proizvodnji u

⁷Visok iznos nealociranih sredstava po pojedinim godinama rezultat je, u najvećoj mjeri, iznos dugovanja iz prethodne godine.

2009. godini posljedica prijenosa/dugova iz prethodne godine koji su isplaćeni u 2010. godini. Druga skupina mjera po visini izdvajanja su mjere ruralnog razvoja. Izdvajanja za ruralni razvoj u posljednje dvije godine gotovo da dostižu izdvajanja za mjere izravne podrške proizvođačima. Kroz mjere koje imaju karakter ruralne politike u 2010. godini izdvojeno je 61,6 milijuna KM, odnosno 37,2% od ukupnog proračuna. Ovo je ujedno i najveće izdvajanje u analizirane tri godine za ovu vrstu podrške. Negativan je, kada su mjere ruralne politike u pitanju, visoka razina fluktuacije podrške kroz godine. Tako je u recimo u 2008. godini za istu izdvojeno 53 milijuna KM, u 2009. godini bio je pad na 38,3 milijuna KM, a onda ponovo rast u 2010. godini na 61,6 milijuna KM. Ovakva variranja podrške po godinama ukazuje da još uvijek nema jasnog i jakog starteškog opredjeljenja za ovu vrstu podrške. Umjesto toga, kod pojave deficita sredstava prve za umanjivanje podrške su upravo mjere ruralnog razvoja.

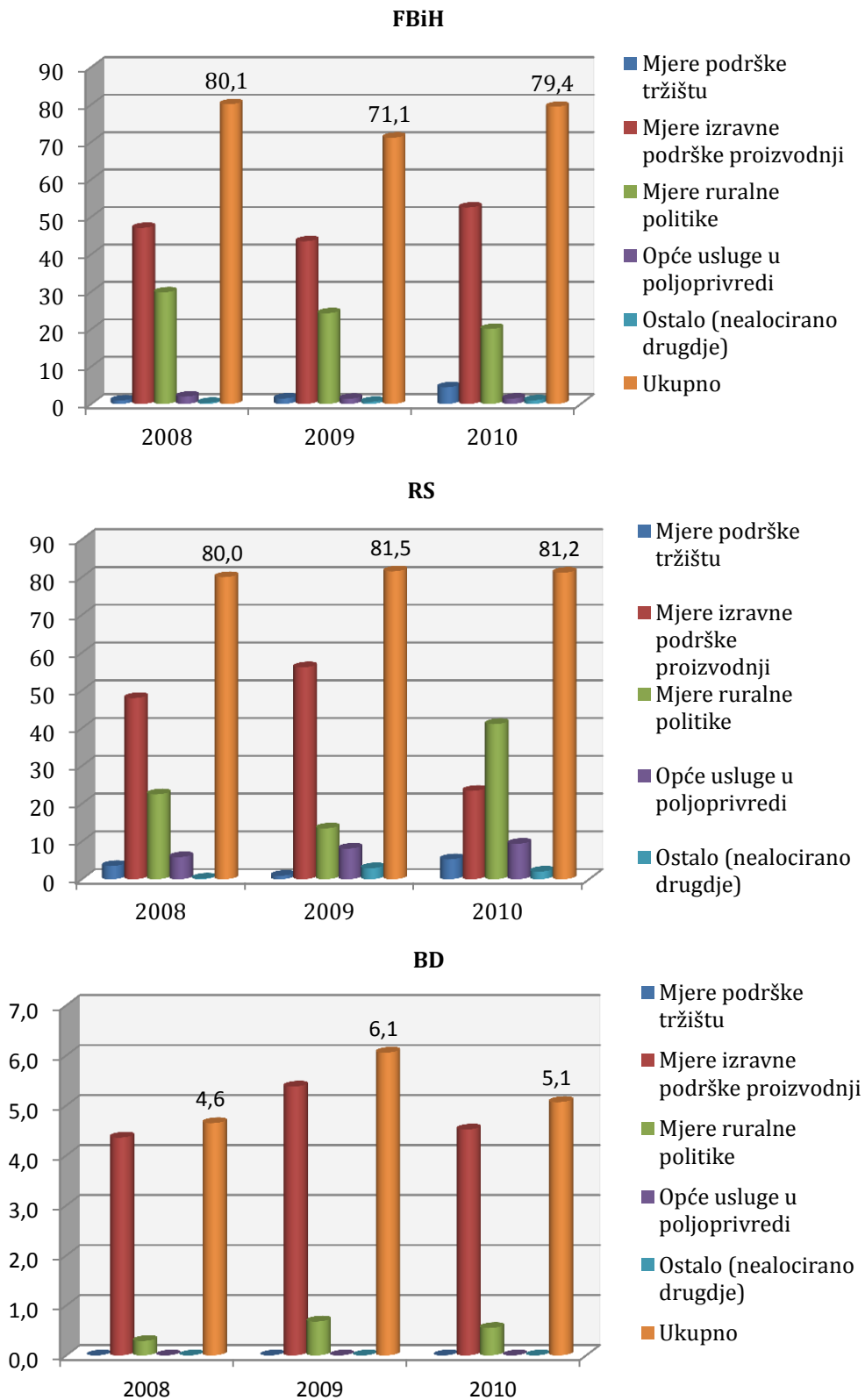

Grafikon 14. Procentualno učešće skupina mjera u ukupnom poljoprivrednom proračunu za razdoblje 2008-2010

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Treća skupina mjera po visini izdvajanja iz poljoprivrednih proračuna u BiH su opće usluge u poljoprivredi. Ovu skupinu čini čitav set mjera namijenjenih kako poboljšanju uvjeta poslovanja poljoprivrede, tako i zaštiti potrošača, odnosno zdravlja životinja/bilja. U BiH većina sredstava za opće usluge je namijenjena različitim vrstama javnih kontrola, bilo biljnih ili životinjskih bolesti, odnosno dijagnostike istih. Za opće usluge u 2010. godini izdvojeno je oko 10,8 milijuna KM, odnosno 6,5% od ukupnog proračuna što predstavlja povećanje od 0,5% u odnosu na prošlu i 0,7, u odnosu na 2008. godinu. Mjerama podrške tržištu u BiH se tradicionalno daje malo značaja. Tako je u 2010. godini za ove namjene izdvojeno tek 9,77 milijuna KM, odnosno 5,9 % od ukupnog proračuna. Iznos koji je izdvojen u ovoj godini, a koji je opet višestruko veći od prethodne godine, rezultat je prijenosa iz 2009. godine, kao i intervencija u RS-a namijenjenih rješavanju problema s viškovima određenih poljoprivrednih proizvoda koji su se javili u sezoni. Posljednju skupinu čine nealocirana sredstva ili ostalo. U ovoj skupini su svrstane sve mjere koje prema klasifikaciji nisu mogle biti sastavni dijelovi bilo koje druge mjere. Najveći opseg u ostalim plaćanjima pripada dugu koji nije strukturiran da bi se mogao podijeliti prema mjerama za koje je učinjen, zatim su tu još rezerve, te plaćanja koja je nemoguće razvrstati po linijama podrške. Nealociranih sredstava je najviše bilo u 2009. godini 3,4 milijuna KM, a najmanje u 2008. godini tek nešto više od 0,4 milijuna KM. U 2010. godini evidentirano je 3 milijuna KM nealociranih sredstava.

U cilju komparativnog prikaz strukture podrške između razina administrativnih jedinica, u nastavku je dan grafički prikaz strukture podrške po skupinama mjera na razini administrativnih jedinica u BiH.

Grafikon 15, 16 i 17. Struktura podrške po administrativnim jedinicama BiH za razdoblje 2008-2010 (u milijunima KM)

Izvor: MVTEO BiH-proračunina bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

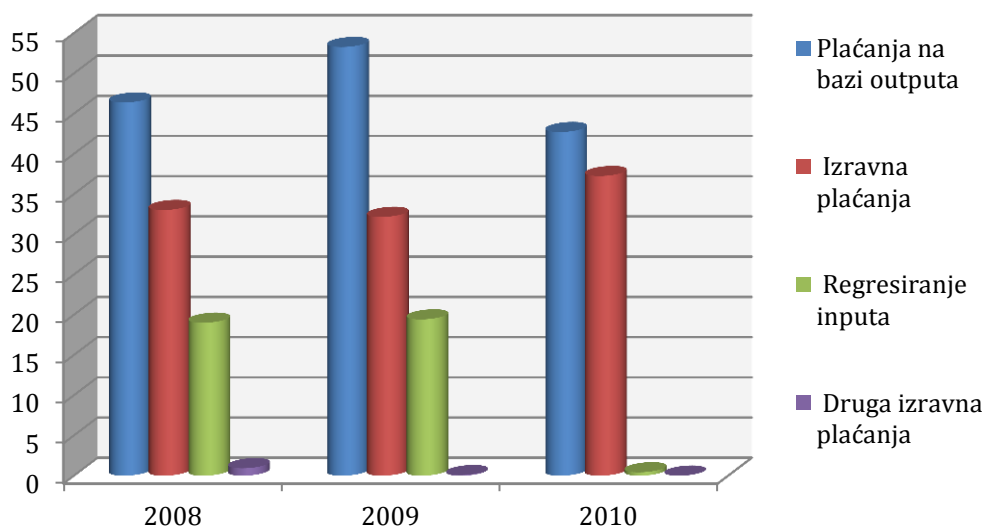
Struktura mjera podrške u okviru pojedinačnih skupina

Mjere podrške tržištu

Iako u agrarno političkoj praksi iznimno važnu skupinu mjera čine Mjere podrške tržištu, u BiH je u smislu podrške poljoprivredi gotovo beznačajna. Iako su na razini entiteta propisane određene mjere koje imaju za cilj stabilizaciju tržišta i cijena poljoprivrednih proizvoda, sustav u pravom smislu nikada nije profunkcionirao. Razlog je nemogućnosti djelovanja mehanizma-sustava, odnosno nepostojanja istog na razini države. S toga, možemo samo govoriti o podršci tržištu i cijenama putem proračuna. Od mjera podrške tržištu putem proračuna (što je ostalo na raspolaganju entitetima) tu su interventni otkupi u momentu prekomjerne ponude, te podrška prerađivačima usljed određenih, najčešće sezonskih poremećaja tržišta. Jedina od pomenutih mjera koja se provodila nekoliko posljednjih godina (2005-2010) bila je podrška potrošnji, odnosno plaćanja „prvoj ruci“ prerade (prerađivačima) za „čišćenje“ viškova poljoprivrednih proizvoda. Ova plaćanja bila su zastupljena na tržištu mlijeka, a djelomično i za neke povrtne i voćne kulture. Interventni otkup putem robnih rezervi se uglavnom provodio na razini RS-a, i uglavnom je bio namijenjen otkupu žitarica za robne rezerve.

Mjere izravne podrške proizvođačima/proizvodnjama

Najveći opseg podrške poljoprivrednim proizvođačima u BiH ide kroz Mjere izravne podrške proizvođačima/proizvodnjama. Prema kategorizaciji mjera agrarne politike u ovu skupinu spadaju mjere podrške grupisane u četiri kategorije: a) plaćanja na bazi outputa, b) plaćanja na bazi površine/boja grla, c) plaćanja za korištenje inputa, d) ostala plaćanja proizvođačima (kompenzatorne i druge naknade). Najveći opseg podrške proizvođačima u BiH vrši se kroz plaćanja na bazi outputa. Iako je ova mjera prevaziđena u razvijenim agrarno-političkim sustavima, u BiH je još uvijek aktuelna. Najveći iznos plaćanja kroz ovu mjeru bio je u 2009. godini kada je proizvođačima isplaćeno nešto više od 53 milijuna KM. Ipak u 2010. godini isplate na ovaj način su pale i iznosile su oko 25,8% ukupnog proračuna, odnosno 42,7 milijuna KM.

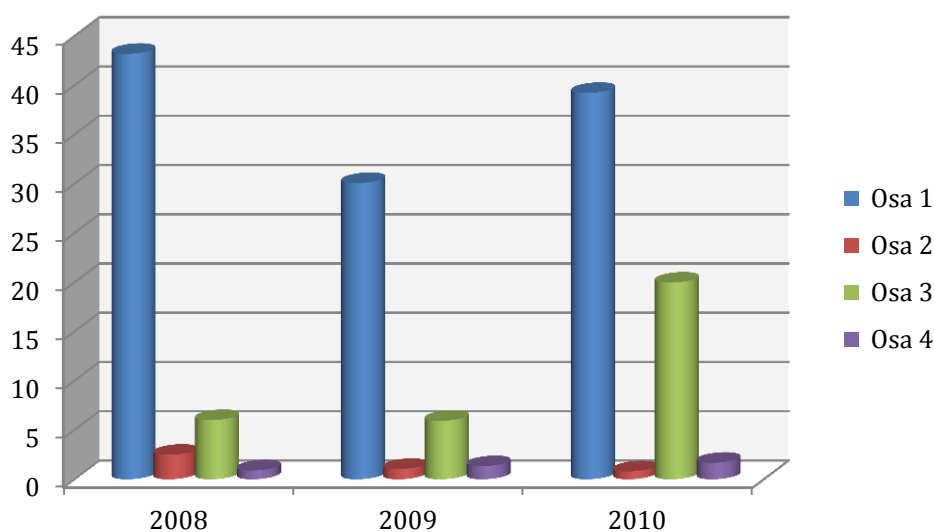
Grafikon 18. Izdvajanje za mjera izravne podrške proizvodnji/proizvođačima za razdoblje 2008- 2010 (u 000 KM)

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

U FBiH ova plaćanja na drugom mjestu poslije plaćanja po ha/grlu, dok u BD BiH nisu uopće na snazi. U RS, ova plaćanja su daleko iznad plaćanja po ha/grlu. Najveći opseg podrške kroz plaćanja na bazi outputa ide za plaćanja proizvođačima mlijeka u BiH, jer oba entiteta još uvijek proizvodnju mlijeka vezuju s proizvedenom količinom. Od ostalih proizvoda koji uživaju podršku na ovaj način su žitarice, zatim voće i povrće i u FBiH dio uljarica. Druga vrsta plaćanja iz ove skupine su plaćanja po grlu/hektaru, koja zauzimaju sve veći dio podrške proizvođačima. U posljednjih nekoliko godina, ova plaćanja su gotovo dostigla plaćanja na bazi outputa. Najveći iznos za podršku kroz plaćanja na bazi površine/grla je zabilježen u 2010. godini i iznosio je 37,2 milijuna KM, odnosno 22,5% od ukupnog proračuna. Povećanje podrške kroz ovu mjeru u odnosu na prošle dvije godine ukazuje na pozitivnu tendenciju smanjenja veze podrška-proizvodnja u BiH. Ovaj vid podrške je prihvatljiviji s aspekta pridruživanja u WTO (Blue Box), ali isto tako predstavlja i prvu stepenicu u potpunom odvajanju podrške i proizvodnje (harmonizacija sa CAP EU). Ipak, treba naglasiti da je proces harmonizacije sa CAP-om još daleko. Najveći relativni udio ovih plaćanja, posmatrajući strukturu po administrativnim jedinicama, je u BD BiH, zatim u FBiH i na kraju u RS. Regresi inputa treća su mjera iz skupine mjera izravne podrške proizvođačima. Kroz ove mjere se za podršku u prosjeku izdvaja oko 19 milijuna KM. Vrlo nizak iznos sredstava za ovu namjenu je rezultat prijenosa plaćanja (razina RS) u proračun za 2010. godinu. Regresi inputa su uglavnom zastupljeni u RS-u kroz regresiranje dizel goriva i mineralnog đubriva u biljnoj proizvodnji (oko 98%). U BD BiH mjera nije uopće na snazi, kao ni u proračunu FMPVŠ. Dio regresa u FBiH daju pojedini kantoni, iako su to vrlo niske sume. Druga izravna plaćanja uglavnom čine kompenzatorna plaćanja koja podrazumijevaju naknade proizvođačima usljed šteta, bilo vremenskog karaktera bilo različitih biljnih ili životinjskih bolesti. Najveće iznose ova plaćanja bilježila su u godinama eskalacije zoonoza u BiH, kao i sušnim godinama. U prilog ovoj konstataciji je i činjenica da je u 2008. godini za ove namjene izdvojeno oko 900.000 KM, dok je u prošloj tek oko 10.000 KM.

Mjere ruralne politike

Ruralna politika u posljednje vrijeme uzima sve veći značaj u podršci poljoprivredi u BiH. Ovakav trend i ne čudi obzirom da su u ovu skupinu mjera svrstane mjere podrške investicijama. Drugi razlog bi mogao biti tendencija postepenog približavanja domaćeg modela agrarne politike sa rješenjima CAP EU. Ovo je svakako pozitivna tendencija, ali u svakom slučaju i ovdje kao i kod ostalih mjera treba nastojati da se politika ruralnog razvoja uvede u punom smislu, a ne samo kao kopija mjera. Klasifikacija mjera u okviru ruralne politike prati kalsifikaciju iste u EU, tako su mjere podijeljene na tri ose, plus četvrta-Leader inicijativa.

Grafikon 19. Izdvajanje za mjera ruralne politike za razdoblje 2008-2010 (u 000 KM)
Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entiteskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Kako je i za pretpostaviti najveći opseg podrške kroz mjere ruralnog razvoja ide kroz Osu 1 – poboljšanje konkurentnosti. Tako je kroz ovu osu u protekle tri godine isplaćeno od 30 milijuna u 2009. godini kada je i najmanje izdvojeno, pa do 43,2 milijuna u 2008. godini. Poslije pada u 2009. godini podrška ponovno doživljava rast tako da je u 2010. godini iznosila 39,2 milijuna KM, odnosno 23,7% od ukupnog proračuna. Ako bismo posmatrali strukturu podrške unutar same ose, onda vidljivo je da se najveći dio podrške odnosi na modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava. Ostale mjere koje spadaju pod ovu osu imale su daleko niže razine podrške. Osa 2 – unapređenje okoliša i sela je imala (ne uzimajući u obzir kvazi osu 4) najmanji opseg podrške kroz analizirano razdoblje. Tako je podrška kroz skupinu mjera koje se svrstaju u ovu osu iznosila od 2,5 milijuna KM u 2008. godini, kada je i bila najveća, dok je u 2010. godini iznosila 0,8 milijuna KM. Evidentno je da su mjere iz ove ose imale negativnu tendenciju u promatranom trogodišnjem razdoblju. Ovo i ne čudi obzirom da su mjere ove ose više namijenjene različitim vrstama plaćanja koja imaju karakter agrookolišnih ili drugih plaćanja za brigu o okolišu i održivom upravljanju resursa. Osa 3 – poboljšanje uvjeta života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralnog gospodarstva je druga po visini proračunskih izdvajanja za mjere ruralnog razvoja u BiH. Najveći opseg podrške zabilježen u 2010. godini od čak 19,9 milijuna KM, što je gotovo četiri puta više nego u proteklim godinama (2008. godine-6 milijuna KM i 2009. godine 5,9 milijuna KM). Rezultat ovakvog skoka podrške je izdvajanja za seosku infrastrukturu u RS u 2010. godini. Ulaganje u seosku infrastrukturu je mjera na koju generalno ide najveći dio podrške u okviru ose 3, dok od ostalih mjera značajnije još učestvuje mjera diverzifikacija ruralnog gospodarstva. Ostale mjere su daleko ispod prve dvije. Osu 4 čine Leader inicijativa i ostale mjere ruralnog razvoja. Izdvajanja po ovoj osi su iznosila od 0,9 milijuna KM u 2008. godini do 1,6 milijuna KM u 2010. godini. Najveći iznos podrške su činile „ostale“ mjere ruralnog razvoja. Leader inicijativa koja spada u ovu osu ruralnog razvoja u BiH još uvijek nije razvijena u pravom smislu i prvi put za ove namjene sredstva su izdvojena u 2010. godini u FBiH.

Kao zaključak za ruralnu politiku u BiH možemo navesti da situacija sa strukturom u okviru iste nije neuobičajna, obzirom da je BiH zemlja u tranziciji. Ovo se navodi iz razloga što su i druge zemlje bližeg susjedstva, ali i ostale tranzicijske zemlje imale sličnu strukturu izdvajanja za mjere ruralne politike kao i BiH. Prema istraživanjima (Bajramović, Butković 2009), većina novih članice EU (krug proširenja 2004, 2007) gro sredstva iz podrške ruralnog razvoja troše se upravo kroz osu 1, što ukazuje na težnju povećanja konkurentnosti poljoprivrede u ovim zemljama. Situacija je drugačija kada su u pitanju stare zemlje članice u kojim se većina sredstava za ruralni razvoj troši kroz osu 2.

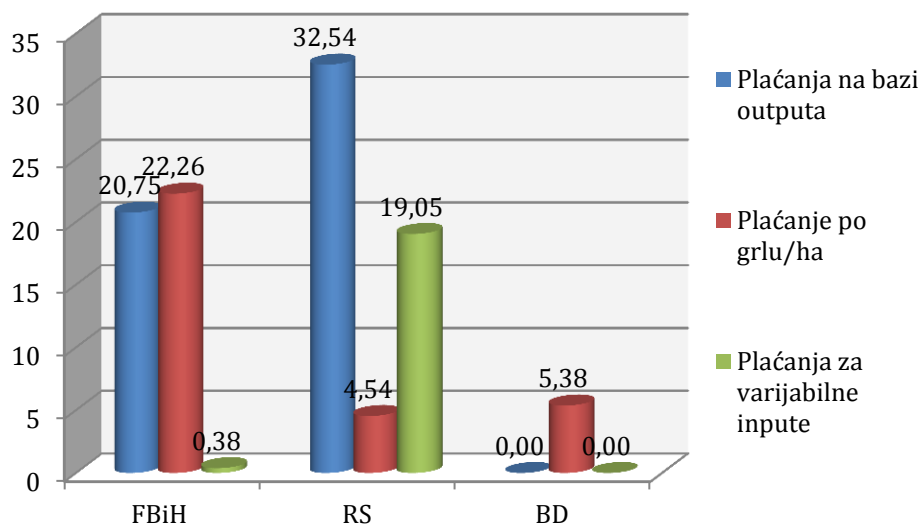
Opće usluge u poljoprivredi

Ova skupina mjera nije namijenjena izravno poljoprivrednim proizvođačima kao krajnjim korisnicima nego je više usmjerena na uspostavu boljih uvjeta poslovanja u poljoprivredi, odnosno različite oblike inspekcija/nadzora posebice bolesti, istraživanja i razvoja, marketinga i promocija itd. U BiH se od ukupnog iznosa za mjere općih usluga u poljoprivredi najviše izdvaja za monitoring i kontrolu biljnih i životinjskih bolesti, što je svakako razumljivo, te zaštitu zdravlja životinja. Tako se za ove namjene u protekle tri godine izdvojilo od 4,5 milijuna KM u 2008. godini do 7,3 milijuna KM u 2010. godini, odnosno od 57-68% od ukupne podrške za opće usluge. Od drugih mjera koje su značajnije učestvovala za izdvajanje podrške istraživanjima i razvoju (1,54 milijuna KM u 2008. godini do 0,5 milijuna KM u 2010. godini), zatim stručni rad 0,9 milijuna KM u 2008. godini do 1,7 milijuna u 2009. godini, te izdvajanja za infrastrukturu (laboratoriji i sl.) od 0,5 milijuna KM u 2008. godini do 0,2 milijuna KM u 2010. godini. Ostatak sredstava čini ostalo u okviru skupine.

Komparacija između tri razine administrativnih jedinica po mjerama

Kada je riječ o nedostacima modela agrarne politike u BiH koji predstavljaju jedan od razloga što se BiH poljoprivreda ne oporavlja željenom brzinom, tu se mogu naći dvije generalne zamjerke. Prva se odnosi na ispuštanje adekvatnog uređenja poljoprivrednog tržišta zemljišta, dok je druga interna neusklađenost mjera podrške proizvodnji.

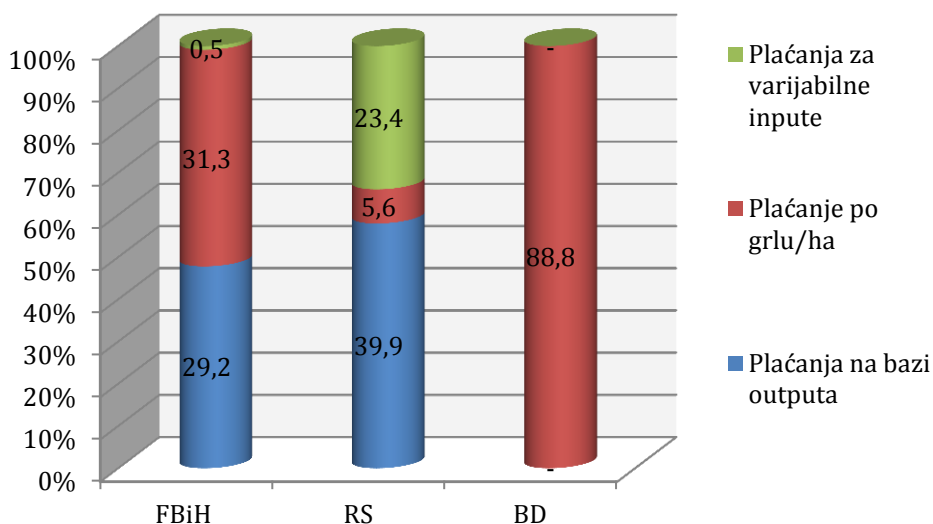
Ova neusklađenost se odnosi kako prema vrstama mjera podrške, tako i kriterijima implementacije, odnosno o visini podrške po jedinici mjere. Naime, opće poznata činjenica je da podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH pružaju sve tri administrativne jedinice u zemlji (FBiH, RS i BD BiH), s tim da u FBiH ovlasti za podršku imaju i Kantoni. Jedino razina države BiH nema mjerodavnosti da proračunski potiče poljoprivredu u BiH. Sve tri jedinice kreiraju samostalne strateške dokumente, kao i zakonske i podzakonske akte kojima se regulira podrška poljoprivrednicima u BiH. Ovakav pristup ima za posljedicu potpuno neharmoniziranu podršku na razini BiH. Kao ilustrativan primjer može poslužiti slijedeća komparacija podrške proizvodnjama u 2009. godine između administrativnih jedinica zemlje (grafikoni 20 i 21).

Grafikon 20. Komparacija mjera podrške proizvodnji između administrativnih jedinica BiH za 2009 (u 000 KM)

Izvor: MVTEO BiH-proračuni na bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu BD BiH

Za primjer su uzete mjere iz skupine izravne podrške proizvodnji/proizvođačima jer na istu ide najveći ukupni dio podrške poljoprivredi u BiH. Baza 2009.godina je uzeta iz razloga što se 2010. godinije mogla uzeti kao relevantna obzirom da je uočen nedostatak izdvajanja po pojedinim mjerama, vjerojatno kao posljedica dugovanja ili prijenosa za narednu godinu. Komparacija ukazuje da je u BiH prisutna velika razlika u podršci proizvođačima kako prema mjerama preko kojih se ista upućuje, tako i prema vrijednostima po jedinici mjere, odnosno prema kriterijima implementacije. U FBiH dvije glavne mjere podrške (podrška na bazi outputa i plaćanja po grlu/ha) imaju gotovo identične vrijednosti. U RS situacija ide u korist plaćanja na bazi outputa, dok su plaćanja po grlu/ha na trećem mjestu. U BD BiH ne izdvaja se ništa za mjeru podrške koja je dominantna u entitetima (plaćanja na bazi outputa), kao ni za regresiranje inputa. Sva podrška proizvođačima u BD BiH pruža se kroz mjere plaćanja po grlu/ha.

Grafikon 21. Komparacija mjera podrške proizvodnji između administrativnih jedinica BiH za 2009 (u %)
 Izvor: MVTEO BiH-proračunina bazi podataka entitetskih i kantonalnih ministarstava poljoprivrede i
 Odjela za poljoprivredu BD BiH

Ako na ovo sve dodamo činjenicu da u administrativnim jedinicama, čak u okviru iste mjere iznosi po jedinici nisu isti, kao i kriteriji za dobivanje podrške, onda je jasno da se radi o neusklađenoj politici u zemlji. Ista ili slična situacija je i po pitanju drugih mjera/proizvodnje. MVTEO BiH je u prošlosti preduzeo nekoliko značajnih koraka kako bi se ovakvo stanje prevazišlo. Tako su od 2007. godine utemeljeni tehnički timovi za harmonizaciju mjera podrške poljoprivrednicima u BiH. Rezultat rada ovih timova, koji su imali i podršku EC projekta SESMARD, je dokument „Plan harmonizacije mjera podrške poljoprivredi u BiH 2008-2010“. Ovaj Plan predviđa postepenu harmonizaciju mjera podrške u razdoblju od tri godine s ciljem da se 2010. godine podrška na razini cijele BiH uskladi/harmonizira. Međutim plan harmonizacije nije proveden u cjelosti nego samo djelimice. Planirana je izradi novog ili revizija postojećeg plana harmonizacija.

Kada je riječ o konkretnim aktivnostima na harmonizaciji mjera poticaja, u 2010. godini je nastavljen rad tehničkog tima za harmonizaciju. Iako je u planu za 2010. godinu bila harmonizacija podrške u sektoru mlijeka i mesa, zbog tehničkih razloga cilj nije mogao biti ispunjen do kraja. Tako je od dvije ciljne skupine proizvodnje dogovorena harmonizacija samo u sektoru mlijeka, dok je ista u sektoru mesa prebačena u plan za iduću godinu. Dogovoreni sustav podrške u proizvodnji mlijeka podrazumijeva da se nastavi podrška po jedinici mjere, a koja bi bila diferencirana (po iznosu) prema kvaliteti predanog mlijeka. Na ovaj način se osim poticanja proizvodnje mlijeka nastoji utjecati i na kvalitetu istog. Ostaje da se postignuti dogovor i realizira.

Prioriteti sektora

Sukladno prioritetima i započetim aktivnostima, prioriteti u sektoru u 2011. godini:

1. Implementacija Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju BiH;
2. Implementacija Prijedloga mjera za poboljšanje uvjeta poslovanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji BiH;
3. Implementacija Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda životinjskog i biljnog podrijetla;
4. Ispunjavanje obveza i prioriteta Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Europskog partnerstva;
5. Usklađivanje zakonodavstva i donošenja podzakonskih akata iz oblasti veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja;
6. Preuzimanje acquis-a sukladno planu za preuzimanje acquis-a;
7. Jačanje kapaciteta u državnim i entitetskim institucijama i koordinacija aktivnosti;
8. Jačanje institucionalnih i upravnih kapaciteta i jačanje suradnje između relevantnih institucija bitnih za međunarodnu trgovinu.

TRGOVINA

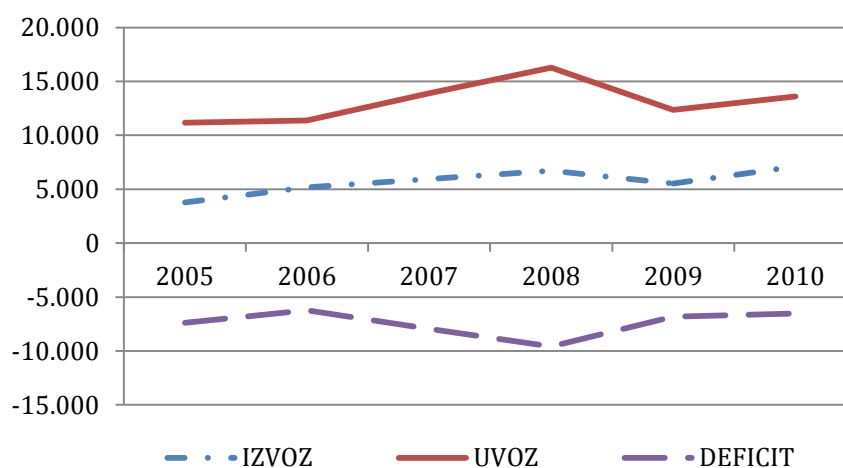
Ukupan uvoz i izvoz BiH od 2005. godine ima trend rasta s izuzetkom 2009. godine kada su obje kategorije imale trend pada usljed posljedica svjetske ekonomske krize. U 2010. godini nastavljen je trend rasta izvoza i uvoza BiH, s tim da je izvoz rastao po znatno većoj stopi od 28%. Pokrivenost uvoza izvozom ima trend poboljšanja od 2005. godine (33,8%) do 2010. godine kada je iznosila 52,1%.

Tabela 32. Ukupna robna razmjena BiH (2005-2010)

Godina	IZVOZ		UVOZ		Deficit	Pokrivenost
	Vrijednost	Rast/pad u %	Vrijednost	Rast/pad u %		
2005	3.783,20	-	11.180,80	-	-7.397,60	33,84%
2006	5.164,30	36,51%	11.388,78	1,86%	-6.224,49	45,35%
2007	5.936,58	14,95%	13.898,24	22,03%	-7.961,66	42,71%
2008	6.711,69	13,06%	16.292,52	17,23%	-9.580,83	41,19%
2009	5.531,20	-17,59%	12.355,18	-24,17%	-6.823,98	44,77%
2010	7.095,50	28,28%	13.616,20	10,21%	-6.520,70	52,11%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Robna razmjena BiH (2005-2010) (milijuna KM)

Grafikon 22. Robna razmjena BiH za razdoblje 2005-2010

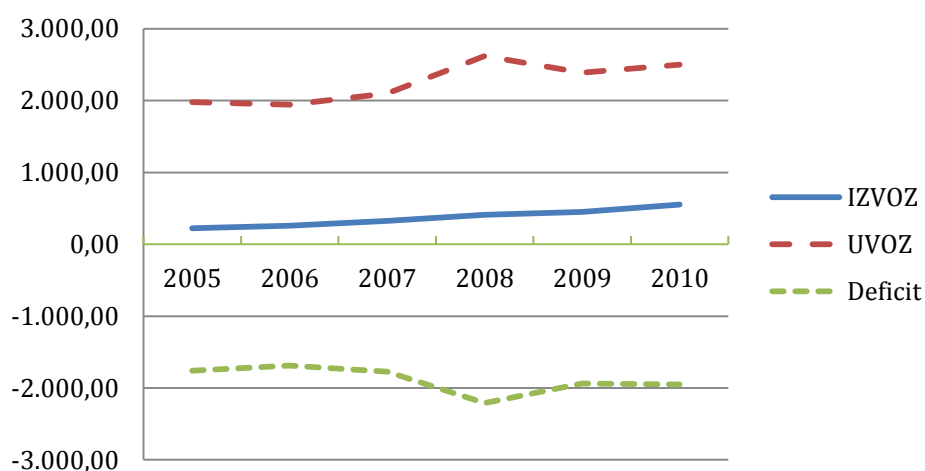
Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH ima trend kontinuiranog rasta od 2005. godine koji nije zaustavljen ni u 2009. godini kada su se reflektirale posljedice svjetske ekonomske krize na uvoz poljoprivrednih proizvoda, koji je u 2009. godini smanjen za 9%. Zahvaljujući većem procentualnom rastu izvoza poljoprivrednih proizvoda od uvoza istih, pokrivenosti uvoza izvozom poljoprivrednih proizvoda se u razdoblju od 2005. do 2010. godine udvostručila, međutim još uvijek je na nezavidnoj razini od svega 22%.

Tabela 33. BiH razmjena poljoprivrednim proizvodima (2005-2010) (milijuna KM)

Godina	IZVOZ		UVOZ		Deficit	Pokrivenost
	Vrijednost	Rast/pad u %	Vrijednost	Rast/pad u %		
2005	223,30	-	1.981,63	-	-1.758,32	11,27%
2006	258,76	15,88%	1.944,94	-1,85%	-1.686,18	13,30%
2007	324,88	25,55%	2.097,70	7,85%	-1.772,83	15,49%
2008	410,10	26,23%	2.620,15	24,91%	-2.210,05	15,65%
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Klasifikacija sukladno CN (1-24) poljoprivredni proizvodi

BiH razmjena poljoprivrednim proizvodima
(2005-2010) (milijuni KM)

Grafikon 23. BiH razmjena poljoprivrednim proizvodima za razdoblje 2005-2010

Tabela 34. BiH razmjena poljoprivrednim proizvodima (2008-2010) (milijuni KM)

Period	UVOZ	Rast/pad u %	IZVOZ	Rast/pad u %	DEFICIT	Rast/Pad u %	Pokrivenost u %
2008	2.650,73	-	442,45	-	-2.208,27	-	16,69%
2009	2.397,23	-9,56%	471,11	6,48%	-1.926,12	-12,78%	19,65%
2010	2.560,93	6,83%	613,8	30,29%	-1.947,13	1,09%	23,97%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Ukupan uvoz poljoprivrednih proizvoda u 2010. godini iznosio je 2.560 milijuna KM što je 19% od ukupnog uvoza BiH. Ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda u 2010. godini iznosio je 613,8 milijuna KM što je 7% od ukupnog bh. izvoza. U bh. robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima u 2010. godini u odnosu na prethodnu godinu, zabilježen je rast uvoza od 6,83%, dok na strani izvoza je zabilježen značajniji rast od 30,29%.

Struktura robne razmjene BiH poljoprivredni-prehrambenim proizvodima

Tabela 35. Top deset uvoznih i izvoznih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (2010)

Glava	Uvoz (mil. KM)	Učešće (%)	Rast/pad uvoza	Glava CT	Izvoz (mil. KM)	Učešće (%)	Rast/pad izvoza
22	301,86	12,06%	-3,98%	4	82,17	14,86%	26,64%
10	203,91	8,15%	36,41%	15	55,11	9,96%	24,30%
21	198,11	7,92%	1,72%	17	54,52	9,86%	64,77%
17	188,51	7,53%	31,13%	8	43,03	7,78%	8,53%
19	156,92	6,27%	2,74%	16	42,42	7,67%	0,39%
23	156,87	6,27%	5,73%	19	37,81	6,84%	-3,95%
4	151,28	6,05%	11,91%	22	34,11	6,17%	8,11%
24	142,47	5,69%	-3,71%	7	30,44	5,50%	50,28%
18	126,40	5,05%	2,66%	10	28,22	5,10%	197,47%
2	109,57	4,38%	-10,17%	24	20,56	3,72%	-7,15%
Top 10	1.735,90	69,37%	/	Top 10	428,39	77,46%	/

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Okolo 70% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2010. godini je koncentrirano u okviru 10 glava Carinske tarife (CT)⁸. Slična situacija je i na strani izvoza, gdje je 77% ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2010. godini sadržano u 10 glava Carinske tarife. Promatrano po glavama carinske tarife 3 najznačajnije grupacije poljoprivrednih proizvoda kada je u pitanju uvoz istih u 2010. godini su proizvodi u okviru Glave CT 22 - Pića, alkoholi i ocat (12% ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda), zatim Glava CT 10 - Žitarice (8%), te Glava CT 21 - Razni proizvodi za prehranu (7,92%).

Tri najznačajnije grupacije poljoprivrednih proizvoda u izvozu BiH u 2010. godini su proizvodi u okviru Glave CT 4 - Mlijeko, ptičija jaja, med i slično (15% ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda), Na drugom mjestu su proizvodi u okviru Glave CT 15 - Biljna i životinjska mast i vosak (10%), te Glava CT 17 - Šećer i proizvodi od šećera.

Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda posmatrano po glavama carinske tarife (1-24) varira od 1% (Glava CT 13 - Šelak, gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti) do 88% (Glava CT 3 - Ribe, ljuskavci, mekušci i slično). Značajnija pokrivenost uvoza izvozom, preko 50% u 2010. godini je prisutna kod 4 glave CT, koje pored ribe uključuju i :

- Glava CT 7 - Povrće (55%),
- Glava CT 4 - Mlijeko, ptičija jaja, med i slično (54%),
- Glava CT 15 - Biljna i životinjska mast i vosak (53%).

Okolo 40% je pokrivenost uvoza izvozom voća i proizvoda od voća i povrća (Glave CT 8 i 20), te Prerađevina od mesa, riba ljuskavaca i slično (Glava CT 16) u 2010. godini.

⁸Nazivi glava Carinske tarife (1-24), Poljoprivredni proizvodi: 01 - Žive životinje, 02 - Meso i drugi klanični proizvodi za jelo, 03 - Ribe, ljuskavci, mekušci, i slično, 04 - Mlijeko, ptičija jaja, med, i slično, 05 - Ostali proizvodi životinjskog podrijetla, 06 - Ukrasne biljke, korijenje i slično, 07 - Povrće, korijenje i gomolji za jelo, 08 - Voće za jelo; kore agruma, dinja, lubenica, 09 - Kava, čaj, mate čaj i začini, 10 - Žitarice, 11 - Proizvodi mlinske industrije; škrob, i slično, 12 - Zrnevlje, sjeme, plodovi, stočna hrana i slično, 13 - Šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti, 14 - Pletarski biljni materijal i slično, 15 - Biljna i životinjska mast i vosak, i slično, 16 - Prerađevine od mesa, riba, ljuskavaca, i slično, 17 - Šećer i proizvodi od šećera, 18 - Kakao i proizvodi od kakaoa, 19 - Proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično, 20 - Proizvodi od povrća, voća, i slično, 21 - Razni proizvodi za prehranu, 22 - Pića, alkoholi, i ocat, 23 - Ostaci i otpaci prehrambene industrije, i slično, 24 - Duhan i proizvodi zamjene duhana

Struktura deficita u trgovini poljoprivrednim proizvodima

BiH bilježi deficit po svim glavama Carinske tarife koje se po međunarodnoj klasifikaciji smatraju poljoprivrednim proizvodima. To govori u prilog činjenici da je BiH uvozno orijentirana zemlja kada se radi o poljoprivrednim proizvodima.

U ukupnom bh. deficitu u 2010. godini poljoprivredni proizvodi (glave CT BiH 1-24) učestvuju sa 29,89%. Najveće učešće u deficitu robne razmjene BiH poljoprivrednim proizvodima u 2010. godini imali su:

1. Glava CT 22 - Pića, alkoholi i sirće (13,74%);
2. Glava CT 21 - Razni proizvodi za prehranu (9,37%);
3. Glava CT 10 - Žitarice (9,01%);
4. Glava CT 23 - Ostaci i otpaci od prehrambene industrije (6,99%);
5. Glava CT 17 - Šećer i proizvodi od šećera (6,87%);
6. Glava CT 24 - Duhan i prerađene zamjene duhana (6,25%);
7. Glava CT 19 - Proizvodi na osnovi žitarica, mlijeka i sl. (6,11%);
8. Glava CT 18 - Kako i proizvodi od kakaa (5,66%).
9. Glava CT 02 - Meso i drugi klaonični proizvodi za jelo (4,94%);
10. Glava CT 12 - Zrnevlje, sjeme, plodovi, stočna hrana i sl. (4,71%);

Ukupno: 73,65%

U 2010. godini navedenih deset skupina poljoprivrednih proizvoda po glavama CT 1-24 učestvuju sa 73,65% u ukupnom deficitu poljoprivrednih proizvoda.

Tabela 36. Učešće u deficitu poljoprivrednih proizvoda po regionima (milijuni KM)

Region	2009		2010		Rast/ pad u %
	Deficit	Učešće	Deficit	Učešće	
EU	-665,23	34,54%	-617,2	31,70%	-7,22%
CEFTA	-892,29	46,33%	-958,12	49,21%	7,38%
EFTA	-0,95	0,05%	1,05	-0,05%	-210,53%
UoST	-36,22	1,88%	-22,01	1,13%	-39,23%
Ostale zemlje	-331,42	17,21%	-350,85	18,02%	5,86%
Ukupno	-1.926,12	100%	-1.947,13	100%	1,09%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Najveće učešće u deficitu poljoprivrednih proizvoda imaju članice Sporazuma CEFTA 2006, gotovo 50%, koje su najznačajniji vanjskotrgovinski partner BiH kada je u pitanju trgovina poljoprivrednim proizvodima.

U 2009. i 2010. godini, deficit poljoprivrednih proizvoda bilježi pad u robnoj razmjeni sa EU (7,22%) zahvaljujući znatno većem rastu izvoza od uvoza, međutim deficit u robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima sa CEFTA-om je zabilježio rast od 7,38%.

Robna razmjena BiH poljoprivrednim proizvodima po regionima

U ukupnoj bh. razmjeni poljoprivrednim proizvodima u 2010. godini najveće učešće imaju zemlje potpisnice CEFTA-e (52,30%), te članice EU (32,46%). U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju sa 57,21%, a članice EU sa 33,66%. U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda potpisnice CEFTA-e učestvuju sa 51,12%, a članice EU sa 32,17%.

Tabela 37. Robna razmjena poljoprivrednim proizvodima po regionima za 2010. godinu (milijuni KM)

Region	IZVOZ	% u ukupnom izvozu	UVOZ	% u ukupnom uvozu	Pokrivenost (%)	OPSEG	% u opsegu	Deficit
EU	206,63	33,66%	823,83	32,17%	25,08%	1.030,46	32,46%	-617,20
CEFTA	351,16	57,21%	1.309,28	51,12%	26,82%	1.660,43	52,30%	-958,12
EFTA	4,77	0,78%	3,72	0,15%	128,21%	8,48	0,27%	1,05
UoST*	31,21	5,08%	53,21	2,08%	58,64%	84,42	2,66%	-22,00
Ostatak svijeta	20,04	3,26%	370,89	14,48%	5,40%	390,93	12,31%	-350,85
Ukupno	613,8	100%	2.560,93	100%	23,97%	3.174,73	100%	-1.947,13

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Tabela 38. Uvoz poljoprivrednih proizvoda u BiH po regionima (2008-2010) (milijuni KM)

Region	2008		2009			2010		
	UVOZ	% učešća	UVOZ	% učešća	Rast/Pad u %	UVOZ	% učešća	Rast/Pad u %
EU	956,71	36,09%	798,29	33,30%	-16,56%	823,83	32,17%	3,20%
CEFTA	1.254,54	47,33%	1.197,50	49,95%	-4,55%	1.309,28	51,12%	9,33%
EFTA	4,52	0,17%	4,04	0,17%	-10,73%	3,72	0,15%	-7,89%
UoST*	58,81	2,22%	55,02	2,30%	-6,44%	53,21	2,08%	-3,29%
Ostatak svijeta	376,15	14,19%	342,38	14,28%	-8,98%	370,89	14,48%	8,33%
Ukupno	2.650,73	100%	2.397,23	100%	-9,56%	2.560,93	100%	6,83%

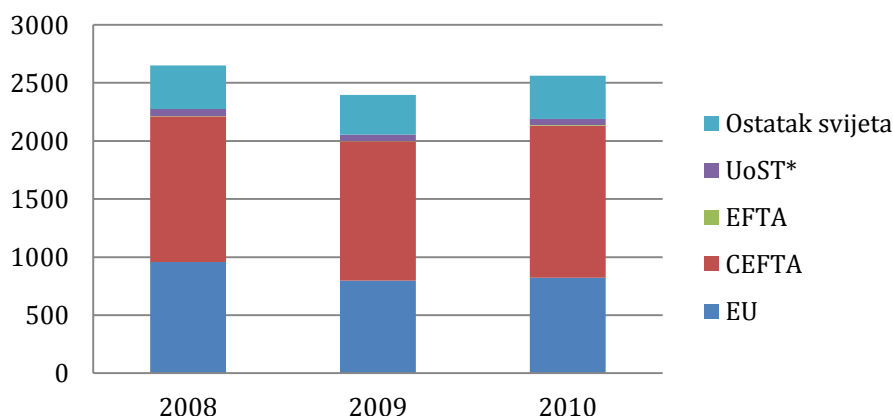
Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Navedeni podaci pokazuju da je u 2010. godini, u odnosu na 2009. godinu, zabilježen rast uvoza poljoprivrednih proizvoda iz zemalja EU od 3,20% i iz zemalja potpisnica Sporazuma CEFTA-e također je zabilježen rast od 9,33%. Uvoz poljoprivrednih proizvoda je pao iz zemalja potpisnica EFTA-e za 7,89% i iz Turske za 3,29% u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu, dok je uvoz iz ostatka svijeta porastao za 8,33%.

Uvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima (2008-2010) (milijuni KM)

Grafikon 24. Uvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima za razdoblje 2008-2010

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: Ostale cigarete koje sadrže duhan učestvuju sa 117,69 milijuna KM ili 0,86% (glava 24), Pivo dobiveno od salda u bocama učestvuje sa 114,26 milijuna KM ili 0,84% (glava 22), te ostala pšenica i suražica učestvuje sa 113,86 milijuna KM ili 0,84% (glava 10).

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda iz EUu 2010. godini najveće učešće ostvaruju: Ostala pšenica i suražica učestvuje sa 77,53 milijuna KM ili 1,24% (glava 10), Prehrambeni proizvodi koji nisu pomenuti niti uključeni na drugom mjestu, koncentracije bjelančevina i teksturirane bjelančevinaste tvari bez sadržaja mliječnih masti, saharoze, izoglukoze, glukoze ili škroba, ili s masenim udjelom manjim od 1,5% mliječne masti, 5% saharoze ili izoglukoze, 5% glukoze ili škroba učestvuju sa 32,67 milijuna KM ili 0,52% (glava 21), te ostala sirova ulja učestvuju sa 28,28 milijuna KM ili 0,45% (glava 15).

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda iz zemalja potpisnica CEFTA-e Sporazuma u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: Pivo dobiveno od salda u bocama učestvuje sa 100,42 milijuna KM ili 2,73% (glava 22), Ostale cigarete koje sadrže duhan učestvuju sa 95,58 milijuna KM ili 2,59% (glava 24), te Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, s dodatnim šećerom ili drugim sladilima ili aromama, koje ne sadrže proizvode iz tarifnih brojeva 0401 do 0404 ili masti dobivene od proizvoda iz tarifnih brojeva 0401 do 0404 učestvuju sa 43,80 milijuna KM ili 1,19% (glava 22).

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda iz zemalja potpisnica EFTA-e Sporazuma u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: Ostala brašna i krupice od gorušice, pripremljena gorušica (senf) sa učešćem od 1,04 milijuna KM ili 1,07% (glava 21), te ostale cigarete koje sadrže duhan učestvuju sa 555,00 tisuća KM ili 0,57% (glava 24).

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda iz zemalja potpisnica Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska) u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: rajčica, svjež ili rashlađen sa učešćem od 5,40 milijuna KM ili 1,42% (glava 07), limuni učestvuju sa 3,94 milijuna KM ili 1,04% (glava 08), te kukuruz običan hibridni učestvuje sa 3,18 milijuna KM ili 0,84% (glava 10).

U ukupnom bh. uvozu poljoprivrednih proizvoda iz ostatka svijeta u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: šećer od šećerne trske, za rafiniranje od 108,37 milijuna KM ili 3,38% (glava 17), kahva, nepržena s kofeinom učestvuje sa 55,43 milijuna KM ili 1,73% (glava 09), te uljane pogače i ostali kruti ostaci dobiveni pri ekstrakciji ulja od soje, nemljeveni, mljeveni ili peletirani učestvuju sa 43,00 milijuna KM ili 1,34% (glava 23).

Tabela 36. Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz BiH po regionima (2008-2010) (milijuni KM)

Region	2008		2009			2010		
	IZVOZ	% učešća	IZVOZ	% učešća	Rast/pad u %	IZVOZ	% učešća	Rast/pad u %
EU	130,16	29,42%	133,06	28,24%	2,22%	206,63	33,66%	55,30%
CEFTA	293,9	66,42%	305,21	64,79%	3,85%	351,16	57,21%	15,05%
EFTA	2,94	0,66%	3,08	0,65%	4,95%	4,77	0,78%	54,66%
UoST*	5,73	1,30%	18,8	3,99%	227,96%	31,21	5,08%	65,96%
Ostatak svijeta	9,72	2,20%	10,96	2,33%	12,68%	20,04	3,26%	82,92%
Ukupno	442,45	100%	471,11	100%	6,48%	613,8	100%	30,29%

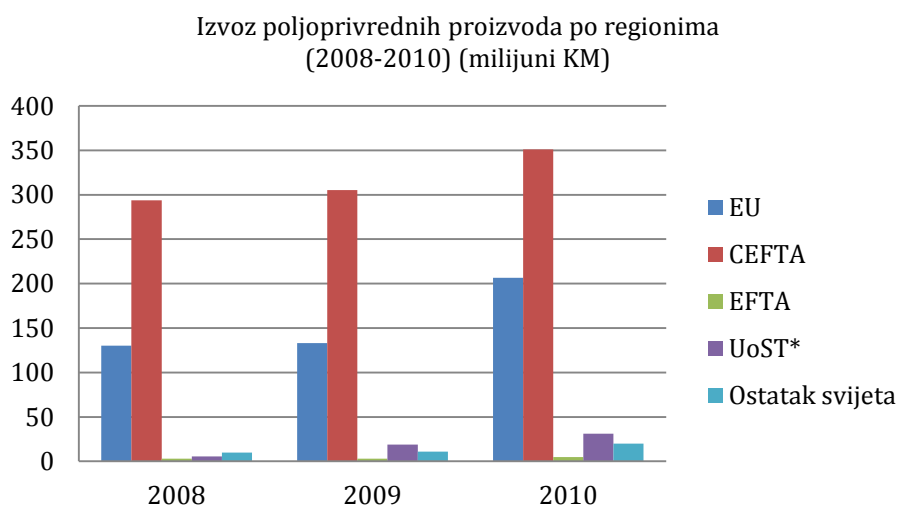
Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Zemlje Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Prema podacima izvoza za 2010. u odnosu na 2009. godinu, zabilježen je rast izvoza poljoprivrednih proizvoda u svim regijama.

Navedeni podaci pokazuju da je u 2010. godini, u odnosu na 2009. godinu, zabilježen značajan rast izvoza poljoprivrednih proizvoda u zemlje EU od 55,30%, u zemlje potpisnice Sporazuma CEFTA zabilježen je rast od 15,05%. Zabilježen je značajan rast izvoza poljoprivrednih proizvoda u zemlje potpisnice EFTA-e od 54,66%, a u Tursku je porastao izvoz za 65,96%. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u ostatak svijeta je porastao za 82,92% u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu.

Grafikon 25. Izvoz poljoprivrednih proizvoda po regionima za razdoblje 2008-2010

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: Sirove krupne i sitne goveđe kože s dlakom ili bez dlake, cijepane ili necijapane, cijele kože, mase po koži veće od 16 kg, *vlažno soljene* sa 45,70 milijuna KM ili 0,64% (glava 41), bijeli šećer učestvuje sa 41,88 milijuna KM ili 0,59% (glava 17), Ostala sirova ulja sa učešćem od 38,25 milijuna KM ili 0,54% (glava 15), te mlijeko i pavlaka, nekoncentrirani i bez dodatnog šećera ili drugih sladila, do uključno 3% masenih masti u originalnim pakiranjima neto sadržaja do uključno 2 litre, učestvuju sa 30,90 milijuna KM ili 0,44% (glava 04).

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u EU u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: sirove krupne i sitne goveđe kože s dlakom ili bez dlake, cijepane ili necijapane, cijele kože, mase po koži ne veće od 8 kg kad su suhe, od 10 kg kad su suho soljene ili od 16 kg kad su svježije, *vlažno soljene* ili drukčije konzervirane, *vlažno soljene* sa 21,04 milijuna KM ili 0,54% (glava 41), ostala sirova ulja sa učešćem od 11,81 milijuna KM ili 0,31% (glava 15).

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u zemlje potpisnice CEFTA-e Sporazuma u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: mlijeko i pavlaka, nekoncentrirani i bez dodatnog šećera ili drugih sladila, do uključno 3% masenih masti u originalnim pakiranjima neto sadržaja do uključno 2 litre sa 30,90 milijuna KM ili 1,21% (glava 04), ostala sirova ulja učestvuju sa od 26,44 milijuna KM ili 1,04% (glava 15), te ostali pripremljeni ili konzervirani proizvodi od mesa, drugih klaoničkih proizvoda ili krvi učestvuju sa 19,37 milijuna KM ili 0,76% (glava 16).

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u zemlje potpisnice EFTA-e Sporazuma u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: mješavine povrća sa 869,69 tisuća KM ili 0,52% (glava 20), tvrda pšenica 825,62 tisuća KM ili 0,49% (glava 10), te maline koje učestvuju sa 583,94 tisuće KM ili 0,35% (glava 08).

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u zemlje potpisnice Ugovora o slobodnoj trgovini (Turska) u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: ostala pšenica i suražica sa učešćem od 14,81 milijuna KM ili 18,13% (glava 10), žuti kukuruz učestvuje sa 5,58 milijuna KM ili 6,84% (glava 10), te oljušteni lješnjaci sa učešćem od 2,44 milijuna KM ili 2,98% (glava 08).

U ukupnom bh. izvozu poljoprivrednih proizvoda u Ostatak svijeta u 2010. godini najveće učešće ostvaruju: krave za klanje sa učešćem od 2,92 milijuna KM ili 0,68% (glava 01), šljive učestvuju sa 2,40 milijuna KM ili 0,56% (glava 08), te jaja od ostale peradi sa učešćem od 2,06 milijuna KM ili 0,48% (glava 04).

Razmjena poljoprivrednim proizvodima sa Hrvatskom i Srbijom

Najznačajniji vanjskotrgovinski partneri BiH kada je u pitanju trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima su Hrvatska i Srbija.

Uvoz iz Hrvatske je u 2010. godini predstavljao 24% ukupnog uvoza poljoprivrednih proizvoda, dok je izvoz u Hrvatsku u 2010. godini činio 28% ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda BiH.

Učešće uvoza poljoprivrednih proizvoda iz Srbije u 2010. godini je na istoj razini kao sa Hrvatskom od 24% i povećano je u odnosu na 2009. godinu (21%), međutim učešće izvoza poljoprivrednih proizvoda BiH u Srbiju je znatno niže i iznosi 15% i smanjeno je u odnosu na 2009. godinu kada je iznosilo 18%.

Robna razmjena sa Hrvatskom

Tabela 37. Ukupna razmjena poljoprivrednim proizvodima sa Hrvatskom (milijuni KM)

OPIS	2008	2009	2010	Rast/pad 2009/2008	Rast/pad 2010/2009
Uvoz iz Hrvatske	625,36	595,83	609,73	-4,72%	2,33%
Izvoz u Hrvatsku	153,48	154,41	171,72	0,61%	11,21%
Deficit	-471,88	-441,42	-438,01	-6,46%	-0,77%
Pokrivenost	24,54%	25,92%	28,16%	5,59%	8,68%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske u 2010. godini iznosi 609,73 milijuna KM, te je veći za 2,33% u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Hrvatsku u 2010. godini iznosio je 171,72 milijuna KM, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 11,21%. Pokrivenost uvoza izvozom u bh. razmjeni poljoprivrednih proizvoda sa Hrvatskom u 2010. godini je iznosila 28% sa trendom poboljšanja od 2008. godine (24%).

Promatrano po glavama CT, najveće učešće uvoza poljoprivrednih proizvoda iz pojedinih glava CT iz Hrvatske u ukupnom uvozu BiH istih tih proizvoda je: Glava CT 24 - duhan i proizvodi zamjene duhana (55,41%), Glava CT 4 - mlijeko, ptičja jaja, med i slično (43,58%), te glava CT 16 - preradevine od mesa, riba, ljuskavaca, i slično (43,46%).

Promatrano po glavama CT, najveće učešće izvoza poljoprivrednih proizvoda iz pojedinih glava CT u Hrvatsku u ukupnom izvozu BiH istih tih proizvoda je: glava CT 13 - šelak; gume, smole i ostali biljni sokovi (100%), glava CT 22 - pića, alkoholi i sirće (69,81%), te glava CT 19 - proizvodi na bazi žitarica, mlijeka i slično (53,26%).

Robna razmjena sa Srbijom

Tabela 38. Ukupna razmjena poljoprivrednim proizvodima sa Srbijom (milijuni KM)

OPIS	2008	2009	2010	Rast/pad 2009/2008	Rast/pad 2010/2009
Uvoz iz Srbije	547,27	514,05	603,07	-6,07%	17,32%
Izvoz u Srbiju	81,00	83,98	90,65	3,68%	7,94%
Deficit	-466,27	-430,07	-512,42	-7,76%	19,15%
Pokrivenost	14,80%	16,34%	15,03%	10,38%	-7,99%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani sukladno WTO klasifikaciji

Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije u 2010. godini iznosio je 603,07 milijuna KM, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 17,32%. Izvoz poljoprivrednih proizvoda u Srbiju u 2010. godini iznosio je 90,65 milijuna KM, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 7,94%.

Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivrednih proizvoda sa Srbijom u 2010. godini iznosila je 15% i smanjena je u odnosu na 2009. godinu (16%).

Promatrano po glavama CT, najveće učešće uvoza poljoprivrednih proizvoda iz pojedinih glava CT iz Srbije u ukupnom uvozu BiH istih tih proizvoda je: glava 1 - žive životinje (60,99%), glava 11 - proizvodi mlinske industrije; škrob, i slično (51,40%), te Glava 19 - proizvodi na bazi žitarica, mlijeka, i slično (42,26%).

Promatrano po glavama CT, najveće učešće izvoza poljoprivrednih proizvoda iz pojedinih glava CT u Srbiju u ukupnom izvozu BiH istih tih proizvoda je: glava 23 - ostaci i otpaci prehrambene industrije i slično (64,01%), glava 03 - ribe, ljuskavci, mekušci i slično (39,01%), te glava 18 - kakao i proizvodi od kakaia (39,00%).

INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SURADNJA

Približavanje EU (SSP, Europsko partnerstvo)

Ispunjavanje obveza u cilju stjecanja uvjeta za članstvo BiH u EU, je i u 2010. godini predstavljalo jedan od najvažnijih ciljeva vanjske politike BiH, što je potvrdilo i VMBiH svojom Odlukom o pokretanju inicijative za pristupanje BiH EU (1999.), kao i Parlamentarna skupština BiH Rezolucijom o europskim integracijama i Paktu stabilnosti za Jugoistočnu Europu (1999.).

Procesom stabilizacije i pridruživanja za BiH i ostale zemlje Zapadnog Balkana stvoreni su uvjeti za punopravno članstvo u EU.

Ključni instrument Procesu stabilizacije i pridruživanja je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju BiH ostvarila je s EU prvi ugovorni odnos, kojim joj se potvrđuje status potencijalnog kandidata za članstvo u EU. Na taj način BiH ušla je u prvu fazu Procesu stabilizacije i pridruživanja, koja sa sobom nosi niz obveza. Te obveze moraju biti ispoštovane u zadanim rokovima, da bi što prije ostvarila status kandidata za članstvo i započela pregovore o pristupanju EU, odnosno punopravnom članstvu.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je 16. lipnja 2008. godine u Luksemburgu. Potpisivanju je prethodilo parafiranje 4. prosinca 2007. godine u Sarajevu, te pregovori o Sporazumu vođeni od studenog 2005. do prosinca 2006. godine.

S pravnog aspekta Sporazum je zaključen između BiH i Europske zajednice i njihovih država članica i njime se uređuju odnosi unutar sva tri stuba EU: Europske zajednice, Zajedničke vanjske i sigurnosne politike i Suradnje u pravosuđu i unutarnjim poslovima. Mješovitog je karaktera, a to znači da su za pojedine oblasti dijelom odgovorne države članice, a dijelom i EU. Ima težinu međunarodnog ugovora i, u odnosu na domaće zakonodavstvo, njegove odredbe imaju izravnu primjenu i izravan učinak.

Primarni cilj Sporazuma je formalno pridruživanje BiH EU u određenom tranzicijskom razdoblju (šest godina), tijekom kojeg će BiH postepeno prilagođavati svoje zakonodavstvo s najznačajnijim standardima i pravilima unutarnjeg tržišta EU.

Tekst Sporazuma podijeljen je na deset glava:

- Opći principi;
- Politički dijalog;
- Regionalna suradnja;
- Slobodno kretanje robe;
- Kretanje radnika, poslovno nastanjivanje, pružanje usluga, kretanje kapitala;
- **Usklađivanje zakona, provođenje zakona i pravila konkurencije;**
- Pravda, sloboda i sigurnost;
- Politike suradnje;
- Financijska suradnja;
- Institucionalne, opće i završne odredbe.

Osim navedenih glava, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju čini sedam aneksa i sedam protokola. Aneksima i protokolima preciziraju se obveze glede trgovine pojedinim vrstama proizvoda (vremenski raspored ukidanja ili postepenog smanjivanja carina na industrijske, poljoprivredne i prerađene poljoprivredne proizvode, ribu i riblje proizvode, te vino i alkoholna pića). Pored toga, detaljno se reguliraju obveze BiH glede državne pomoći (Protokol 4), kopnenog saobraćaja (Protokol 3), poslovnog nastanjivanja i finansijskih usluga (Aneks VI), zaštite prava intelektualnog vlasništva (Aneks VII), uzajamne administrativne pomoći u svezi s carinskim pitanjima (Protokol 5) i rješavanjem sporova (Protokol 6).

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju uspostavlja se institucionalna struktura za praćenje njegovog provođenja, a čine je: Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje, Odbor za stabilizaciju i

pridruživanje s pododborima i Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje. Ta tijela će se osnovati i postati operativni nakon ratificiranja Sporazuma. Sporazum stupa na snagu nakon potvrđivanja odnosno ratificiranja u Parlamentarnoj skupštini BiH, Europskom parlamentu i u državama članicama EU.

Do momenta objavljivanja ovog izvješća sve zemlje članice EU su ratificirale SSP. Stupanju na snagu Sporazuma, prethodit će usvajanje odgovarajuće odluke Vijeća EU. Do tada, na snazi je Privremeni trgovinski sporazum koji je dio SSP-a i koji najvećim dijelom regulira pitanja trgovine i transporta između BiH i EU. Prema odredbama Privremenog sporazuma-Glava IV (institucionalne, opće i završne odredbe) uspostavljen je, među ostalih pet i Privremeni pododbor za poljoprivredu i ribarstvo koji čini zajednička tijela predstavnika vlasti BiH i predstavnika Europske komisije. U ožujku 2010. godine u Sarajevu je održan drugi sastanak Privremenog pododbora na kojem su BiH predstavnici prezentirali napredak glede preuzimanja zakonodavstva EU u zakonodavstvo BiH u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i veterinarstva, odnosno napredak glede ispunjavanja obveza iz Europskog partnerstva i SSP/Privremenog sporazuma u razdoblju ožujak 2009 – ožujak 2010. godina.

Generalna preporuka predstavnika Europske komisije koja je proistekla na ovom sastanku je da se proces ispunjavanja obveza SSP/PS i proces prezimanja i implementacije zakonodavstva EU mora intenzivirati u predstojećem razdoblju, te da je neophodno jačati kako vertikalnu tako i horizontalnu koordinaciju.

Praćenje obveze i njihova realizacija, u 2010. godini se provodila kroz rad i redovito sastajanje Radne skupine za europske integracije koja je utemeljena Odlukom pododbora, VM BiH je na 82. sjednici održanoj 02.04.2009.

Trgovinske politike

Pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji

BiH je u 2010. godini nastavila sa usuglašavanjem zakona o trgovini sukladno zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije (WTO) te ostvarila značajan napredak u ovom polju. Održan je sastanak radne skupine WTO o pristupanju BiH ovoj organizaciji, u okviru kojeg je BiH odgovorila na set pitanja postavljenih od strane zemalja članica.

Pregovori o članstvu BiH u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, uključujući i dio koji se odnosi na domaću podršku u poljoprivredi će biti nastavljeni i u 2011. godini.

Sporazum CEFTA 2006

Sporazum o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA) je za BiH stupio na snagu 22. studenog 2007. godine. On predstavlja multilateralni sporazum o slobodnoj trgovini u regionalnom smislu, ali i pripremu za daljnje euroatlanske integracije cijelog regiona.

U 2010. godini Srbija je preuzela predsjedavanje Sporazumom CEFTA 2006, te Pododborom za poljoprivredu i SPS od Crne Gore, koja je predsjedavala istim u 2009. godini. Treći sastanak Pododbora za poljoprivredu i SPS je održan u Beogradu 31. svibnja i 1. lipnja 2010. godine. Tom prilikom Strane su izvijestile o smanjenju trgovine i razmijenile informacije o poljoprivrednim i trgovinskim politikama. Razmjena informacija o iskorištenosti kvota je pokazala da su one samo djelomice iskorištene.

Sve strane su se složile da treba učiniti sve kako bi se osiguralo parafiranje i potpisivanje Dodatnog protokola vezanog za daljnju liberalizaciju trgovine poljoprivrednim proizvodima. Sukladno članku 10. Sporazuma, prva runda pregovora o liberalizaciji održana je u Briselu 27. i

28. siječnja 2009. godine, dok je druga runda pregovora održana u Podgorici 07. travnja 2009. godine. Tijekom ove dvije runde pregovora dogovorena je visoka razina liberalizacije između CEFTA potpisnica. Da bi postignuti dogovori stupili na snagu bilo je neophodno da prije toga budu parafirani i potpisani izmijenjeni Anex 3 i Dodatni protokol. Na sastanku Zajedničkog odbora, 29. listopada 2009. godine, dogovoreno je da će implementacija rezultata pregovora o liberalizaciji u poljoprivrednoj trgovini započeti ne kasnije od 1. srpnja 2010. godine. Strane su razmijenile i informacije o sanitarnom, fitosanitarnom i veterinarskom zakonodavstvu u kontekstu približavanja odgovarajućem zakonodavstvu EU. BiH je već skoro u potpunosti liberalizirala svoju trgovinu u okviru CEFTA-e 2006, gdje je ostao samo određen broj tarifnih linija s Albanijom koje nisu liberalizirane.

Prvi SPS ekspertski sastanak za fitosanitarna pitanja CEFTA Strana je održan 7. listopada 2010. godine u Sarajevu, u organizaciji Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja (MVTEO BiH) i Tajništva CEFTA-e. Sastanku su prisustvovali predstavnici fitosanitarnih uprava i inspektorata BiH, Albanije, Hrvatske, Crne Gore i Srbije. Strane su dogovorile redovitu razmjenu informacija o izmjenama i dopunama zakonodavstva i istakle važnost održavanja redovitih konzultacija i češćih sastanaka u budućnosti. Strane su pozdravile inicijativu za zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih ugovora o usklađenom radnom vremenu graničnih fitosanitarnih inspekcija u okviru CEFTA regiona.

U studenom 2011. godine, povodom CEFTA tjedna 2010. u Beogradu, osam potpisnica CEFTA 2006 Sporazuma je pokrenulo "CEFTA Trgovinski Portal". Novi on-line Trgovinski Portal sadržava sve relevantne i praktične informacije za trgovinu sa Stranama u sporazumu o slobodnoj trgovini "CEFTA 2006". Dizajniran kao jedinstvena tačka za pristup relevantnim informacijama svih osam CEFTA Strana, Portal uključuje obrazloženje svake faze trgovinskih procedura. On ne samo da daje listu već i nudi on-line relevantne dokumente koje su kompanijama potrebite za uvoz ili izvoz robe. Jezične barijere, koje često kompliciraju proces dobivanja trgovinskih informacija, su prevaziđene nuđenjem informacija na svim službenim jezicima i na engleskom jeziku. Portal će povećati transparentnost propisa i formalnosti koje se odnose na trgovinu u regionu. U tom smislu, njegova svrha je da olakša regionalnu trgovinu kroz ukidanje nekarinskih barijera. Novoj on-line alatki pod nazivom "CEFTA Trgovinski Portal" može se pristupiti na slijedećoj adresi <http://www.ceftatradeportal.com>.

Planiranje i koordinacija međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u BiH

Aktivnosti na planiranju i koordinaciji međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja do kraja 2008. godine vođene su od strane Izaslanstva Europske komisije u BiH. U MVTEO BiH od 2007. godine kadrovski je ojačan Sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja i u 2009. godini on preuzima vodeću ulogu planiranju i koordinaciji sredstava sukladno strateškim prioritetima sektora.

Na temelju predviđenih aktivnosti iz djelokruga rada Ministarstva i u cilju realizacije mjere 1.8. Prvog prioritetnog područja Operativnog programa BiH za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH, formirana je Radna skupina za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru. Radnu skupinu čine predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede i Odjela za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu BD BiH, te predstavnici zadružnih saveza BiH, RS i F BiH.

Skupina ima zadatak da sistematski prati programiranje i realizaciju pomoći, prikuplja zapažanja o svim relevantnim partnerima, ažurira baze podataka o međunarodnoj pomoći i planira održavanje donatorskih sastanaka. Predstavnici institucija imaju značajnu ulogu u programiranju i implementaciji projekata i programa međunarodne pomoći. Kroz aktivno sudjelovanje u radu upravnih odbora imaju i upravljačku ulogu.

U 2010. godini Radna skupina je, u organizaciji MVTEO BiH održala tri sastanka. Na sastanku koji je održan u svibnju 2010. godine zaključeno je da se u rad ove skupine uključe predstavnici Agencije za sigurnost hrane BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Ureda za veterinarstvo BiH, Ministarstva financija i trezora BiH, Direkcije za europske integracije BiH i Agencije za unapređenje stranih investicija BiH.

Koordinacija rada donatora u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja

U cilju predstavljanja svojih aktivnosti, razmjene informacija i poboljšanja suradnje između institucija BiH i međunarodnih donatora u 2010. godini u organizaciji MVTEO BiH – Sektora poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja, 20.10.2010. godine održan je sastanak informiranja donatora.

Na sastanku su, pored predstavnika mjerodavnih institucija iz BiH, bili prisutni predstavnici bilateralnih i multilateralnih donatora - Izaslanstvo europske unije u BiH, Veleposlanstvo Republike Češke u BiH, Veleposlanstvo Kraljevine Švedske/SIDA, Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske, Veleposlanstvo Italije/Italijanska kooperacija za razvoj, Svjetske banke, Europske razvojne banke (EBRD), USA/USAID, Veleposlanstva Velike Britanije/EPIC i Španjolske/AECID.

Cilj sastanka je bio da se donatori informiraju o stanju u sektoru i da se osigura efikasna koordinacija između donatora i BiH vlasti, kao i da se daju smjernice za buduću financijsku pomoć koji je u izravnoj vezi s BiH Strateškim planom za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj.

Pregled tekućih programa i projekata u 2010. godini

U 2010. godini u sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja BiH se implementiralo ili se počelo sa implementacijom programa i projekata u cjelokupnoj vrijednosti od 65.369.848 EUR ili 127.863.423 KM

Strukturu ovog iznosa čine, bez obzira na dinamiku povlačenja sredstava: bespovratna međunarodna pomoć (darovnice), kreditna zaduženja (Svjetska banka, IFAD), kao i sredstva kojima korisnici sufinanciraju donatorske programe i projekte.

U cilju realizacije planiranih aktivnosti i ostvarivanja napretka u razvoju sektora poljoprivrede u BiH se, prema prikupljenim podacima, implementira 25 projekata. Ključne projekte predstavljaju: Projekt Svjetske banke Poljoprivreda i ruralni razvoj (ARDP) i projekti financirani sredstvima predpristupne pomoći EU (IPA).

Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja za BiH (ARDP)

Projekt poljoprivrede i ruralnog razvoja (financiran kreditom Svjetske banke) efektivan od 26.02.2008. godine.

Cilj Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja je da kreditno podrži BiH u procesu jačanja kapaciteta institucija na državnoj i entitetskoj razini za pružanje učinkovitijih i efikasnijih poljoprivrednih usluga i programa podrške, te također da pruži značajan doprinos da BiH što prije postane podobna za sredstva podrške u okviru IPARD-a. Projekt podržava razvoj iz poljoprivrednog informacijskog sustava, kao i izgradnju institucionalnih kapaciteta u poljoprivredi i ruralnom sektoru, uključujući jačanje veterinarstva na državnoj razini, ispravnosti životnih namirnica, fitosanitarne usluge, kapacitete poljoprivredne inspekcije, te poljoprivredne uslužne djelatnosti. Osim navedenog, projekt podržava razvoj pojačanih programa podrške iz poljoprivrede i razvoj ruralnih sredina sukladno uvjetima EU IPARD, uključujući jačanje programa razvoja planiranja i koordinacije ruralnih područja, sustava za osiguravanje plaćanja razvoja ruralnih oblasti, te povećanje investicijskih darovnica za ciljne potrebe i područja.

Implementacija projekta planirana je u razdoblju od 01.10.2007. do 31.06.2012. godine. Projekt se financira iz IDA kredita u ukupnoj sumi od 21 milijuna američkih dolara. Rok otplate kredita je 20 godina sa grace razdobljem od 10 godina. Zaduženje po kreditnim sredstvima prihvatile su vlade entiteta u odnosu 52% Vlada FBiH i 48% Vlada RS. Dodatno, učešće BiH u ovom projektu iznosi 9,19 milijuna američkih dolara, dok sredstva darovnicadobivena od SIDA-e iznose 6 milijuna američkih dolara. S toga, ukupan iznos sredstava projekta kredit, darovnica i domaća kontribucija iznosi 36,19 milijuna američkih dolara. Predviđena dinamika trošenja projektnih fondova po godinama implementacije je 15%-35%-60%-80%-100%, s tim da je prema procjeni zadnje Misije SB dosad ukupno potrošeno oko 22% alociranih fondova.

Složeno institucionalno i političko okruženje, prvenstveno nepostojanje dogovora u svezi modela sustava za plaćanje u BiH, rezultirale su niskim postotkom iskorištavanja sredstava kredita i preusmjeravanjem sredstava darovnica za druge namjene.

Financijska pomoć Europske unije

EU pruža konkretno usmjerenu financijsku pomoć zemljama koje su kandidati i potencijalni kandidati i ograničenu pomoć novim državama članicama kako bi podržala njihove napore da pojačaju političke, ekonomske i institucionalne reforme. Prethodni programi pomoći (SAPARD, CARDS) sada su zamijenjeni programom pod nazivom Instrument predpristupne pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA). Sve buduće aktivnosti koje se odnose na predpristupno razdoblje se realiziraju u okviru ovog programa za pomoć. Radi olakšnog postizanja koherentnosti, a u cilju postizanja boljih rezultata i većeg učinka raspoloživih sredstava kreiran je pojednostavljen okvir za vanjske aktivnosti u razdoblju 2007-2013. godina - IPA.

Instrument predpristupne pomoći - IPA

Cilj programa IPA je da na raskršću vanjske pomoći i unutarnje politike osigura konkretno usmjerenu pomoć zemljama koje su kandidati i potencijalni kandidati za prijem u članstvo EU. Program IPA je također zamišljen tako da se bolje prilagodi raznim ciljevima i tempu napretka svakog korisnika na koga se odnosi tako što osigurava usmjerenu i efikasnu podršku prema danim potrebama i razvoju.

Da bi se postigli ciljevi svih zemalja na najefikasniji način, program IPA je sastavljen od pet različitih komponenti. Kao rezultat toga sve zemlje korisnice imaju pristup mjerama koje su slične prirode, ali su prilagođene njihovim uvjetima upravljanja i posebno su sukladni njihovoj stvarnoj političkoj, ekonomskoj i administrativnoj situaciji.

Tabela 39. Komponente programa IPA

Komponente programa IPA	Korisnici
I Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija	Zemlje potencijalni kandidati i zemlje kandidati
II Regionalna i međudržavna suradnja	
III Regionalni razvoj	Samo zemlje kandidati
IV Razvoj ljudskih resursa	
V Razvoj ruralnih područja	

U slučaju zemalja kandidata, njima će biti dostupne mjere koje se odnose na regionalne ljudske resurse i razvoj ruralnih područja u okviru komponenti pod ovim nazivima, koje zemlju pripremaju da bude dio jedinstvene EU i za realizaciju agrarnu politiku nakon prijema u EU. Ovo zahtijeva od zemlje da ima administrativne kapacitete i strukture koje mogu preuzeti odgovornost za upravljanje pomoći koju dobija. U slučaju zemalja potencijalnih kandidata, takve mjere će ostati u rukama Komisije, a bit će realizirane kroz osnovnu komponentu programa, komponentu koja se zove «pomoć u tranziciji i izgradnja institucija».

Prioriteti sektora poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja su opisani u višegodišnjem indikativnom dokumentu planiranja (MIPD) za BiH koji uzima u obzir

srednjoročnu razvojnu strategiju i strategiju EU integracija, kao i prioritete utvrđene u izvješću o godišnjem napretku BiH i Europskom partnerstvu.

Kroz prvu komponentu programa IPA za 2007. godinu programirana su tri projekta u oblasti poljoprivrede, sigurnosti hrane i ruralnog razvoja i njihova implementacija je počela u 2009. godini i nastavila se i u 2010. godini:

- **Jačanje i harmonizacija BiH informacijskog sustava za sektore poljoprivrede i ruralnog razvoja**

Cilj ovog Projekta je pružanje tehničke pomoći vlastima u BiH da unaprijede prikupljanje ažuriranih i pouzdanih podataka iz ruralne ekonomije i poljoprivrednog sektora utemeljenih na metodologiji koja je standardizirana i usklađena sa EU, a koja će se razviti tijekom provođenja pilot projekata za prikupljanje podataka o poljoprivrednoj proizvodnji, ekonomskim performansama na posjedima i dostupnost točnih podataka iz uzimanja uzoraka. Tehnička pomoć će uključivati podršku za osnivanje sustava za prikupljanje i mrežnu razmjenu podataka uz izvođenje pilot aktivnosti u području poljoprivrednog popisa, uvođenja računovodstva na posjedima i implementacije pilot šeme uzorkovanja. Vrijednost projekta 1,5 milijuna eura. Početak implementacije: rujan 2009. godine. Trajanje projekta: 2 godine.

- **Jačanje kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja BiH**

Svrha ovog projekta je jačanje poljoprivrednih i kapaciteta za programiranje ruralnog razvoja, te kapaciteta za plaćanje u BiH putem promoviranja učesničkog pristupa odozdo prema gore (bottom-up) u dizajniranju i upravljanju mjerama ruralnog razvoja kroz primjenu pilot aktivnosti Tehnička pomoć stoga će se fokusirati na dvije razine: a) Institucionalno jačanje za programiranje i upravljanje ruralnim razvojem kako bi se olakšao budući pristup IPA komponenti V - Ruralni razvoj, kada on postaje dostupan BiH, i b) Razvoj kapaciteta na lokalnoj razini za provedbu pilot mjera ruralnog razvoja uz angažiranje lokalnih akcionih skupina. Vrijednost projekta 1 milijun eura. Početak implementacije: rujan 2009. godine. Trajanje projekta: 2 godine.

- **Podrška uspostavi i jačanju BiH legislative u oblasti hrane**

Trajanje: rujan 2009 – rujan 2011. (24 mjeseca); Krajnji korisnici ovog projekta su potrošači koji će imati koristi od poboljšanih kontrola hrane i poboljšane primjene sigurnosnih standarda. Vrijednost projekta 1 milijun eura. Kratkoročni ciljevi su: ojačati kapacitete Agencije za sigurnost hrane BiH, ojačati kapacitete laboratorija i inspeksijskih službi u veterinarskoj i fitosanitarnoj oblasti, razviti laboratorijske procedure i metodologije sukladno propisima EU. Srednjoročni cilj: Pripremiti uvjete i standarde za odobravanje objekata koji posluju sa hranom sukladno zahtjevima EU. Glavni korisnik je Agencija za sigurnost hrane BiH, Ministarstvo, Ured za veterinarstvo BiH, Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, Inspeksijske službe (fitosanitarna, poljoprivredna, veterinarska, sanitarna i inspekcija za javno zdravstvo), Ministarstvo civilnih poslova BiH, subjekti u poslovanju s hranom, poljoprivrednici i nevladin sektor. Ovaj projekt treba osigurati efikasnu implementaciju legislative u oblasti sigurnosti hrane kroz jačanje ljudskih resursa kako bi se omogućila visoka razina sigurnosti hrane i povećala konkurentnost bosansko-hercegovačkih poljoprivrednih proizvoda, kako na domaćem tako na stranom tržištu, a sve ovo primjenjujući EU standarde sigurnosti hrane.

Projekti iz programa IPA 2008., 2009. i 2010.

U procesu programiranja za sredstva iz programa IPA, u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja kandidirani su i odobreni slijedeći projekti:

1. IPA 2008. „Izgradnja kapaciteta u agrarnoj politici i priprema BiH za pristup IPA programu Ruralnog razvoja (IPA RD)“ - 2,5 milijuna EUR

2. IPA 2009. „Razvoj poljoprivrednog tržišnog informacijskog sustava (AMIS) i sustava za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS)“ – 3,4 milijuna EUR
3. IPA 2010. „Pilot podrška mjerama IPARD tipa u BiH“ – 3 milijuna EUR

Za sredstva iz ovih programa potpisan je Okvirni sporazuma, ali njihova implementacija još nije počela. Složeno institucionalno i političko okruženje, prvenstveno nepostojanje dogovora u svezi modela sustava za plaćanje u BiH, odgodile su početak provedbe odobrenih projekata pod 1. i 3.

Predviđeno je da se početkom 2011.godine započne s implementacijom jedne komponente projekta iz IPA 2008 i to one koja predstavlja tehničku pomoć UzZZB BiH. Glavni cilj projekta je uspostava integrirane nacionalne fitosanitarne službe sposobne da kreira i implementira politiku zdravlja bilja BiH sukladno EU zakonodavstvu, međunarodnim obvezama i standardima u ovoj oblasti.

Također, pri Sektoru poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja MVTEO BiH, početkom 2011.godine započet će implementacija komponente iz IPA 2009 „Priprema IPARD sektorskih analiza u BiH.

Instrument tehničke pomoći Europske komisije - TAIEX

TAIEX - Technical Assistance and Information Exchange - TAIEX je tehnička pomoć i instrument za razmjenu informacija u okviru Generalnog direktorata za proširenje Europske komisije. Cilj TAIEX-a je da zemljama novim članicama EU, zemljama u procesu pristupanja, zemljama kandidatima i zemljama Zapadnog Balkana pruži kratkoročnu tehničku pomoć sukladno općim ciljevima politika Europske komisije, u polju približavanja, apliciranja i uvođenja EU legislative.

U BiH je tijekom 2010. godine u oblastima poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja održano 4 TAIEX radionice, 5 studijskih putovanja i 1 ekspertska misija. Korisnici su obuka su predstavnici MVTEO BiH, predstavnici ministarstava poljoprivrede entiteta, Odjela za poljoprivredu BD BiH, AzSH BiH, UzZZB BiH, UzV BiH i predstavnici drugih institucija i organizacija čiji je rad neposredno vezan za oblast poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja (veterinarski inspektori, laboratorijsko osoblje itd.).

Radionice, studijska putovanja i ekspertska misija su organizirani od strane korisnika i u suradnji sa TAIEX uredom iz Brisela.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

- Studijsko putovanje u Austriju „Organic Food Production“

Sigurnost hrane

- Radionica “Višegodišnji kontrolni planovi“ u organizaciji Agencije za sigurnost hrane
- Radionica “Uzorkovanje i analiza u svrhu službene kontrole kontaminanata u hrane”
- Seminar o deklarisanju hrane
- Studijsko putovanje „Workshop on feed safety, marketing and use of feed”, Bugarska
- Studijsko putovanje „Prehrambeni aditivi– upotreba i kontrola u Irskoj“

Veterinarstvo

- Ekspertska misija za ocjenu i pripremu upute za uspješno uvođenje standarda ISO 17025 u veterinarskim laboratorijima;
- Radionica za izradu plana žurnih mjera za klasičnu svinjsku kugu;
- Radionica o Direktivi 2006/88 Europskog Parlamenta i Vijeća o uvjetima u pogledu zdravlja vodenih životinja i njihovih proizvoda i prevenciji i kontroli određenih bolesti vodenih životinja.

Zaštita zdravlja bilja

- Studijsko putovanje – Inspekcija zaštite zdravlja bilja u zemlji podrijetla i zemlji pošiljatelju proizvoda, Slovenija
- Studijsko putovanje – Zvanične kontrole i praćenje bolesti krumpira, Francuska

Instrument tehničke pomoći SIGMA OECD/EU

Službenici MVTEO BiH, MPŠV RS i FMPVŠ su korisnici programa “Strateško planiranje i razvoj javnih politika”. Tijekom 2010. godine provedena je druga faza programa kojeg implementira UNDP kroz radionice, rad s mentorom i studijska putovanja.

Ovaj Projekt se sastoji od tri komponente:

1. Upravljanje javnim financijama,
2. Komponenta strateškog planiranja i
3. Komponenta razvoja javnih politika.

UNDP, Vlade Nizozemske i Norveške, te Izaslanstva Europske komisije u BiH financijski podržava ovaj program jačanja institucionalnih kapaciteta za strateško planiranje, analitički rad i upravljanje javnim resursima, kao i jačanje veza između planiranja i budžetiranja ministarstava na državnom i entitetskim razinama.

Bilateralni i multilateralni programi i projekti međunarodne pomoći

U BiH se implementiraju i drugi programi i projekti međunarodne pomoći za sektor poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja. Prema podacima koje raspolaže Ministarstvo u 2010. godini oni su bili financirani od strane bilateralnih donatora: Švedska/SIDA, USA/USAID, Italija/IC, UK/DFID, Japan/JICA, Norveška, Nizozemska, Španjolska/AECID, Švicarska/SDC/SECO, Republika Češka/CzDA i multilateralni donatori: EBRD, UNDP i Svjetska banka i FAO.

U realizaciji programa i projekata učestvovalo je više agencija za implementaciju: Italijanska kooperacija za razvoj, NVO ACS, NVO CEFA/COSPE/ARCS, NVO CESVI, NVO UCODEP/CEFA, NVO Re.Te./CESVI, NVO OXFAM, NVO IPERRA, EPIC, JICA, USAID, SIDA, Jedinice za implementaciju projekata (PIU).

Značajno je naglasiti da su Republika Slovenija i Republika Češka, u svojim strategijama razvojne suradnje, predvidjele sredstva razvojne pomoći za BiH. Kroz implementaciju programa i projekata koji se temelje na principima partnerstva, efikasnosti i transparentnosti, ove dvije zemlje su se uključile u zajednicu aktivnih donatora u BiH.

Nasuprot tome, iz zajednice donatora koji su bili aktivni u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja povukle su se Kraljevina Španjolske i Švicarska Konfederacija.

Zbog nepostojanja dogovora u svezi modela sustava za plaćanje u BiH i složenog institucionalnog i političkog okruženja, implementacija odobrenih projekata iz programa IPA 2008 i 2009 još nije započela.

Osjetno je smanjen interes donatora za ulaganje u BiH, a planovi za naredno razdoblje su vrlo neizvjesni te je uočeno je da su bilateralni donatori, koji se uglavnom rukovode programskim ciljevima svojih vlada, u 2010. godini iskazali veći interes za stvarne potrebe i strateške prioritete BiH u oblasti poljoprivrede, prehrane, šumarstva i ruralnog razvoja.

I dalje je iskazana velika potreba za izgradnjom institucionalnih kapaciteta na svim razinama vlasti kao i u nevladinom sektoru.

Stoga je potrebno:

- Usmjeriti donatorsku pomoć za izradu sveobuhvatne strategije za usklađivanje sa acquis-em u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i jačanje kapaciteta za kreiranje politike na državnoj razini.
- Donatorska sredstva koristiti za uspostavu strukture za provedbu komponente IPA-e za ruralni razvoj i pripremu IPARD programa, kao ključnog dokumenta za povlačenje predpristupnih sredstava namijenjenih ruralnom razvoju.
- Intenzivirati pripreme u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike uz pomoć donatorske zajednice.
- Usmjeriti međunarodnu finansijsku i tehničku pomoć u efikasno provođenje zakonodavstva u oblasti veterinarstva, sigurnosti hrane i fitosanitarne oblasti radi ostvarivanja značajnijeg napretka ka dostizanju standarda EU u poljoprivredno-prehrambenim pogonima u BiH.

MJERE POLITIKE U POLJOPRIVREDI, PREHRANI I RURALNOM RAZVOJU I NAČIN REALIZACIJE U 2011. GODINI

Pripremiti Zakon o organskoj proizvodnji u Bosni i Hercegovini.

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Pripremiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine.

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Izraditi zakonom predviđene podzakonske akte radi provođenja Zakona o duhanu Bosne i Hercegovine.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Izraditi zakonom predviđene podzakonske akte radi provođenja Zakona o vinu Bosne i Hercegovine.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Izraditi Mapu puta za predpristupno razdoblje u sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH.

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Izraditi akcioni plan za usklađeno djelovanje sustava robnih rezervi u BiH za poljoprivredno-prehrambene proizvode.

Zaduženi: MVTEO-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, nadležna entitetska ministarstva i entitetske Direkcije za robne rezerve

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Zakonska procedura

Provođenje i striktna primjena propisa i procedura za utvrđivanje carinske vrijednosti prilikom carinjenja uvoznih roba u Bosnu i Hercegovinu za proizvode: žitarice, voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi, mesoprerađevine, med, vodu i pivo.

Zaduženi: Uprava za neizravno oporezivanje, Vanjskotrgovinska komora, MVTEO-Sektor za međunarodne trgovinske odnose, entitetski inspektorati

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Pokretanje procedure za donošenje zaštitnih mjera za određene domaće poljoprivredne i stočarske proizvode, posebno onih koji su predmet prekomjernog uvoza.

Zaduženi: VTK i MVTEO-Sektor za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Izvršiti neophodne izmjene i dopune propisa vezanih za zaštitu domaće proizvodnje od prekomjernog uvoza kako bi se pojednostavile procedure i postupci dokazivanja i predlaganja mjera zaštite. Nadležne institucije trebaju biti servis u postupku.

Zaduženi: MVTEO-Sektor za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja u suradnji sa VTK

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Uspostaviti fitosanitarnu inspekciju na temelju Zakona o zaštiti zdravlja bilja koji je u potpunosti usuglašen sa zahtjevima EK, sa jasno definiranim zadacima, ovlastima i mjerama koje poduzimaju inspektori na razini entiteta i BD BiH.

Zaduženi: MVTEO-Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, entitetska ministarstva poljoprivrede i entitetski inspektorati.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Osiguranje odgovarajućih uvjeta za inspekciju veterinarsku kontrolu na graničnim prijelazima radi osiguranja uvoza zdravstveno ispravnih i kvalitetnih proizvoda.

Zaduženi: MVTEO-Ured za veterinarstvo

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Osiguranje zadovoljavajućeg zdravstvenog statusa populacije životinja u Bosni i Hercegovini kada se radi o bolestima, pojava kojih ima utjecaja na međunarodnu trgovinu u smislu zabrane izvoza.

Zaduženi: MVTEO-Ured za veterinarstvo BiH u suradnji s entitetskim ministarstvima poljoprivrede i entitetskim inspektoratima

Zaduženi: MVTEO-Ured za veterinarstvo

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Pokrenuti proceduru pregovaranja radi potpisivanja ugovora za međusobno priznavanje liste laboratorija i certifikata o kvaliteti u okviru CEFTA zemalja.

Zaduženi: MVTEO-Ured za veterinarstvo i Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Analizirati strukturu i namjenu izravnih stranih investicija koje su plasirane u distributivne lance, i dati preporuke na temelju koje će Vijeće ministara BiH i Vlade entiteta donijeti odgovarajuće odluke.

Zaduženi: Vanjskotrgovinska komora u suradnji s entitetskim gospodarskim komorama, MVTEO- Sektor za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja i Sektor za međunarodne trgovinske odnose, entitetskim ministarstvima poljoprivrede i trgovine te nadležnim inspektoratima za izradu analize, a Ministarstvo financija i trezora u koordinacija s entitetskim ministarstvima financija za realizaciju.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Harmonizacija poticajnih mjera-definicije komercijalnih posjeda, utvrđivanje kriterija i koeficijenata radi razvijanja jedinstvenog sustava podrški u poljoprivredi BiH koja je sukladna sustavu izravnih plaćanja u EU, usmjeriti podrške na registrirana poljoprivredna gospodarstva u cilju razdvajanja tržišno orijentiranih proizvođača od proizvođača koji proizvode za sopstvene potrebe.

Zaduženi: MVTEO-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj u koordinaciji sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Brčko Distrikta BiH.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Uspostaviti sustav monitoringa i evaluacije u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, te jačati analitičke sposobnosti u cilju detaljnih analiza efikasnosti provedenih strategija, programa i mjera.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj u koordinaciji sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Brčko Distrikta BiH.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Poboljšanje postojećeg IT sustava koji koristi granična veterinarska inspekcija radi brže i efikasnije razmjene informacija, dokumenata i provjere pošiljki.

Zaduženi: MVTEO- Ured za veterinarstvo u koordinaciji s entitetskim inspektoratima

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura

Prioritetno uskladiti entitetske propise i propise BD BiH sukladno Zakonu o poljoprivredi, prehranu i ruralnom razvoju BiH (prema navedenom Zakonu, entitetski zakoni i drugi propisi se trebaju uskladiti u roku od godinu dana od dana stupanja Zakona na snagu, tj. do lipnja 2009. godine).

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska ministarstva i BD BiH.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Prioritetno ažurirati i usvojiti Operativne programe entiteta i Brčko Distrikta BiH u cilju implementacije Strateškog plana BiH za harmonizaciju poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja 2008-2011.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska ministarstva poljoprivrede.

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i BD BiH i razviti mjere ruralnog razvoja sukladno EU mjerama, poticati usvajanje standarda kvalitete i jačanje konkurentnosti proizvođača i bolje korištenje i zaštitu prirodnih resursa.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska ministarstva i BD BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Intenzivno raditi na realizaciji aktivnosti i uspostavi tijela i strukture u cilju preuzimanja IPARD fondova-uspostava tijela za praćenje programa; uspostave sustava plaćanja.

Zaduženi: MVTEO- Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska ministarstva poljoprivrede i BD BiH i druge relevantne institucije na državnoj i entitetskoj razini

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije

Status izvršenja: Zakonska procedura

Intenzivno raditi na realizaciji Akcionog plana aktivnosti Mape puta s ciljem stvaranja uvjeta za izvoz proizvoda, sa izvršiteljima i rokovima.

Zaduženi: MVTEO BiH u suradnji s mjerodavnim institucijama

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluke VM BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura, zakonska procedura

Intenzivno raditi na uspostavi Poljoprivrednog informacijskog sustava.

Zaduženi: MVTEO BiH-Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj, entitetska ministarstva, BD BiH, Ured za veterinarstvo BiH, Agencija za statistiku BiH

Način izvršenja: Komunikacije, koordinacije i konzultacije, donošenje odluka VM BiH

Status izvršenja: Primjena propisa i procedura